

สภากาชาด การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560

สภากาชาดการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560

ISBN 978-616-270-156-6
สิ่งพิมพ์ สกศ.อันดับที่ 9/2561

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สภาการณการศึกษาไทยในเวทีโลก
พ.ศ. 2559/2560

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำรายงาน “สภาอภิศการศีกษาไทยในเวทโลก พ.ศ. 2559/2560” ขึ้น เพื่อนำเสนอด้ชนีชี้วัดด้การศีกษาที่สอดคล้้องตามเป้าหมายแผนการศีกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 และด้ชนีชี้วัดที่เกี่ยวข้องด้การศีกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหก ด้การศีกษาสังเคราะห์เนื้อหาหลักจากเอกสารและสถิติข้อมูลของยูเนสโก (UNESCO/UIS) รวมทั้งได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เนื้อหาารายงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ในการศีกษาเปรียบเทียบ สำนักงานฯ ได้คัดเลือกประเทศเป้าหมายในกลุ่มอาเซียนบวกหก ได้แก่ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม จีน เกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ รวมทั้งประเทศอื่นๆ เช่น ฮองกง และไต้หวัน ในกรณีบางตัวชี้วัดที่ไม่ปรากฏข้อมูลของบางประเทศในอาเซียน ซึ่งในการนำเสนอได้จัดทำตารางสถิติโดยบางรายการอาจแสดงข้อมูลในอดีตหรือคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต รวมทั้งจัดทำแผนภาพประกอบการเปรียบเทียบประเทศไทยกับนานาชาติ โดยเน้นการเปรียบเทียบในกลุ่มอาเซียนกับค่าเฉลี่ยระดับโลกและระดับภูมิภาค เพื่อเป็นการสะท้อนสภาอภิศการศีกษาไทยในเวทโลกได้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้จัดทำบทสรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะแนวทางในด้การดำเนินงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้การศีกษาของประเทศไทย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ผู้กำหนดนโยบายและแผนการศีกษา นักวิชาการ ตลอดจนบุคลากรทางการศีกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้การติดตามและประเมินผลการจัดด้การศีกษาของประเทศไทย และเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนการศีกษาของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศีกษาของประเทศไทยให้ทัดเทียมนานาชาติต่อไป

(นายชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560 นี้ เป็นการนำเสนอผลการจัดการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับนานาชาติหรือประเทศที่คัดสรรในกลุ่มอาเซียนบวกหก จำนวน 16 ประเทศ โดยการศึกษา ค้นคว้าและเปรียบเทียบข้อมูลตามตัวชี้วัดจากฐานข้อมูลหลักของสถาบันสถิติแห่งยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics หรือ UIS) และเอกสารจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ได้แก่ World Competitiveness Yearbook (IMD 2016-2017), World Economic Forum (WEF 2017/2018), World University Ranking Quacquarelli Symons (QS 2018), Programme for International Student Assessment (PISA 2015), Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS 2015) และ Human Development Report 2016 โดยสาระสำคัญของการศึกษาวิเคราะห์ ประกอบด้วย สภาวการณ์ด้านประชากรกับการศึกษาทั้งในเรื่องของประชากร เช่น การเปลี่ยนแปลงของประชากร อัตราการพึ่งพิง ร้อยละของประชากรในเขตเมือง แรงงานกับการศึกษา เช่น ปีการศึกษาเฉลี่ย การศึกษาของประชากรวัยแรงงาน การมีงานทำและการว่างงาน คุณภาพชีวิต เช่น การพัฒนามนุษย์ ความยากจน สื่อและเทคโนโลยี เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. สภาวการณ์ด้านประชากรกับการศึกษา

1.1 ด้านประชากร

- การเปลี่ยนแปลงประชากร

จำนวน*ประชากรไทยวัยเด็ก*อายุต่ำกว่า 15 ปี ลดลง เหลือร้อยละ 19.8 ในปี พ.ศ. 2553 คาดว่าจะเหลือร้อยละ 16.8 ในปี พ.ศ. 2563 และเหลือร้อยละ 12.8 ในปี พ.ศ. 2583 ส่วนจำนวน*ประชากรวัยแรงงานอายุ 15-59 ปี* เปลี่ยนแปลงเล็กน้อย แต่ผู้สูงอายุจะเพิ่มในอัตราที่สูงกว่าวัยแรงงาน โดยจำนวน*ผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป* คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.2 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 19.1 ในปี พ.ศ. 2563 และเพิ่มขึ้นอีกเป็นร้อยละ 32.1 ในปี พ.ศ. 2583 ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ส่วน*อัตราส่วนการพึ่งพิง*ที่ทำให้ประชากรวัยแรงงานของไทยรับภาระวัยเด็กและดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 39.3 ในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นอัตราที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ที่อัตราส่วนการพึ่งพิงสูงเกินร้อยละ 50 เช่น กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และลาว

หากเปรียบเทียบ**ประชากรในเขตเมืองและชนบท** พบว่า ประเทศไทยมีประชากรอยู่ในเขตเมืองร้อยละ 50.4 ซึ่งร้อยละของประชากรในเขตเมืองของประเทศไทยคล้ายกับประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มอาเซียนหลายประเทศ ยกเว้น มาเลเซีย และบรูไน ที่มีอัตราส่วนสูงเกินร้อยละ 70 ดิดกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ในขณะที่สิงคโปร์มีประชากรอยู่ในเขตเมืองร้อยละ 100 ทั้งนี้ ประชากรของประเทศไทยซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบทและนอกเขตเทศบาล ส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงแค่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น

ด้านคุณภาพแรงงานไทยอายุ 15 ปีขึ้นไป มีการศึกษาเฉลี่ย 8.5 ปี และการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 15-59 ปี เท่ากับ 9.4 ปี (สศช. 2560) ซึ่งยังห่างจากเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ที่จะให้เพิ่มเป็น 12.5 ปี ในปี พ.ศ. 2579

หากพิจารณาการศึกษาของ**ประชากรวัยแรงงานอายุ 25 ปีขึ้นไป** พบว่า ประชากรวัยแรงงานของไทยมีการศึกษาโดยเฉลี่ยจบระดับประถมศึกษา เช่นเดียวกับหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน ทั้งอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เมื่อพิจารณาจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาต่ำที่สุดในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา พบว่า ปี พ.ศ. 2558 ไทยมีประชากรวัยแรงงานอายุ 25 ปีขึ้นไป สำเร็จการศึกษาต่ำที่สุดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉลี่ยร้อยละ 41 และ 29 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ส่วนประชากรที่มีการศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาของไทยอยู่ที่ร้อยละ 17 สูงกว่าหลายประเทศ เช่น จีน อินโดนีเซีย และเวียดนาม รวมทั้งสูงกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างออสเตรเลีย

ด้าน**การมีงานทำและการว่างงาน** พบว่า ประเทศไทยมีผู้มีงานทำร้อยละ 57.7 ในขณะที่มีผู้ว่างงานเพียงร้อยละ 0.99 ในการสำรวจระดับการศึกษาของผู้ว่างงาน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาว่างงานมากที่สุดร้อยละ 2.2 หรือ 1.79 แสนคน รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 1.4 หรือ 8.9 หมื่นคน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 1 หรือ 6.3 หมื่นคน ส่วนผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า ว่างงานไม่ถึงร้อยละ 1 (สศช., 2559)

1.2 ด้านคุณภาพชีวิต

ประเทศไทยมี**อันดับการพัฒนามนุษย์** ปี พ.ศ. 2559 ที่จัดโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program) หรือ UNDP อยู่ในกลุ่มการพัฒนาในระดับสูงอันดับที่ 87 จากทั้งหมด 188 ประเทศ เป็นรองมาเลเซีย ซึ่งการพัฒนาอยู่อันดับที่ 59 จัดเป็นกลุ่มการพัฒนามนุษย์ระดับสูงเช่นกัน

1.3 ด้านสื่อและเทคโนโลยี

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตและอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของไทยยังค่อนข้างน้อย โดยในปี พ.ศ. 2557 ไทยมี**ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต** ร้อยละ 39.3 ประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนใหญ่มีอัตราส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าร้อยละ 80 ส่วนการใช้**อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง**ของไทยและเพื่อนบ้านยังคง

ต่ำเพียง 9.2 เครื่องต่อประชากรหนึ่งร้อยคน ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีอัตราส่วน ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงมากกว่า 20 เครื่องต่อประชากรหนึ่งร้อยคน ในด้าน**โทรศัพท์เคลื่อนที่** พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการใช้ที่ค่อนข้างสูง คือ 75.3 เครื่องต่อประชากรหนึ่งร้อยคน ซึ่งใกล้เคียงกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ส่วนประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนที่ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มาก ได้แก่ มาเลเซีย และสิงคโปร์ โดยเฉพาะมาเลเซียมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากปี พ.ศ. 2552 ที่เคยมีผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่เพียง 9.1 เครื่องต่อประชากรหนึ่งร้อยคน ก็เพิ่มขึ้นเป็น 89.9 เครื่องต่อประชากรหนึ่งร้อยคน ในปี พ.ศ. 2557

2. สภาวการณ์ด้านการศึกษา

2.1 การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

● ระบบการศึกษา

ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ใช้เวลาเรียนในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ไม่รวมระดับก่อนประถมศึกษา) 9-13 ปี ประเทศไทยใช้เวลาเรียน 12 ปี เช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ ส่วนออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ใช้เวลาเรียนมากกว่าไทยคือ 13 ปี ในขณะที่ อินโดนีเซีย กัมพูชา เกาหลี และญี่ปุ่น ใช้เวลาเรียน 9 ปี อินเดียใช้เวลาเรียนน้อยที่สุด 8 ปี เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า **ระดับประถมศึกษา** ใช้เวลาเรียน 5-7 ปี ประเทศส่วนใหญ่ รวมทั้งประเทศไทยใช้เวลาเรียน 6 ปี เช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน เกาหลี ญี่ปุ่น และนิวซีแลนด์ เป็นต้น ลาว พม่า เวียดนาม จีน และอินเดีย ใช้เวลาเรียน 5 ปี ส่วนออสเตรเลียใช้เวลาเรียนนานถึง 7 ปี **ระดับมัธยมศึกษา** ใช้เวลาเรียน 4-7 ปี แบ่งเป็นระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น 2-4 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 1-5 ปี ประเทศไทยรับเด็กอายุ 12 ปี เข้าเรียนในระดับนี้ และใช้เวลาเรียน 6 ปี แบ่งเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษา ตอนปลาย 3 ปี เช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ บางประเทศใช้เวลาเรียนนานถึง 7 ปี ได้แก่ บรูไนและ นิวซีแลนด์

ด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 80 ของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจัดการศึกษาให้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เช่นเดียวกับประเทศไทย และบางประเทศใน กลุ่มอาเซียน เช่น ประเทศสิงคโปร์ เวียดนาม ลาว และอินโดนีเซีย จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 9 ปี หรือถึงขั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในขณะที่กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา 11-12 ปี ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

อัตราการเข้าเรียน

ปี พ.ศ.2557 ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียน**ระดับก่อนประถมศึกษา** ร้อยละ 73 ใน**ระดับประถมศึกษา** ไทยมีอัตราการเข้าเรียนอย่างหยابและสุทธิร้อยละ 104 และร้อยละ 92 ตามลำดับ สำหรับ**ระดับมัธยมศึกษา**ของไทย อัตราการเข้าเรียนอยู่ที่ร้อยละ 86 ต่ำกว่าเป้าหมาย

ระดับชาติที่กำหนดให้ประชากรอายุ 12-14 ปี ทุกคนต้องจบการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 100 ส่วนอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทยและหลายประเทศในเอเชียไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนนี้ ส่วน**ระดับอุดมศึกษา**ของไทย อัตราการเข้าเรียนค่อนข้างสูงร้อยละ 53 ดีกว่าประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนทุกประเทศ

อัตราเด็กที่อยู่นอกโรงเรียน

สถาบันสถิติแห่งยูเนสโก หรือ UIS แบ่งเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กที่เคยเข้าเรียนแล้วออกกลางคัน กลุ่มที่ไม่เคยเข้าเรียนแต่คาดหวังว่าจะเข้าเรียนในอนาคต และกลุ่มที่ไม่เคยเข้าเรียนและไม่คาดหวังว่าจะเข้าเรียน ประเทศไทยมีเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนในระดับประถมศึกษา ปี พ.ศ.2557 ร้อยละ 8 หรือ 380,000 คน น้อยกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก (ร้อยละ 9) ในขณะที่เวียดนามมีจำนวนเพียง 127,000 คน หรือร้อยละ 2 สำหรับเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ประเทศไทยและหลายประเทศ เช่น จีน สิงคโปร์ เวียดนาม และมาเลเซีย ไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนนี้

นักศึกษาต่างชาติ

นักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนในประเทศไทยมีจำนวน 12,000 คน เปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหกที่รับนักศึกษาต่างชาติมากเกินหนึ่งแสนคน ได้แก่ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และจีน ส่วนนักศึกษาไทยไปเรียนต่างประเทศ 25,500 คน ประเทศที่ส่งนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศมากที่สุดในกลุ่มอาเซียนคือ ญี่ปุ่น 136,000 คน รองลงมาคือ จีน 108,000 คน

2.2 ความเท่าเทียมทางการศึกษา

ดัชนีความเสมอภาคของผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่จากรายงาน Global Education Monitoring Report 2017 พบว่าประเทศไทยมีค่าดัชนีความเสมอภาคของผู้ที่จบการศึกษาตามพื้นที่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงที่สุดในกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกใต้และตะวันออก ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยมีค่าดัชนีความเสมอภาคเรียงตามระดับการศึกษา คือ 1.0 0.98 และ 0.78 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพื้นที่สูงกว่ากลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกใต้และตะวันออก

2.3 คุณภาพการศึกษา

- ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ จาก**การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ โครงการ PISA 2015** จำนวน 72 ประเทศ ในภาพรวม พบว่า นักเรียนไทยมีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา และมีแนวโน้มผลการประเมินต่ำลงทุกวิชาเมื่อเทียบกับการประเมิน ปี 2012 (PISA 2012) **การประเมินผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ (TIMSS 2015)** ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า วิชาคณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์ ทั้ง 2 วิชาของไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 500 คะแนน ซึ่งคณิตศาสตร์ได้คะแนน 431 คะแนน วิทยาศาสตร์ 456 คะแนน อย่างไรก็ตาม ในปี 2015 ประเทศไทยได้คะแนนทั้ง 2 วิชาดีขึ้นจากปี 2011

2.4 ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

- **งบประมาณและค่าใช้จ่ายทางการศึกษา** สำหรับงบประมาณทางการศึกษาปีงบประมาณ 2557 ได้แก่

- **งบประมาณทางการศึกษาคิดเป็นร้อยละของงบประมาณแผ่นดิน** ประเทศไทยมีงบประมาณทางการศึกษาในทุกระดับการศึกษาต้องงบประมาณแผ่นดินทั้งหมดร้อยละ 18.9 มากเป็นอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมาเลเซียมากที่สุด (ร้อยละ 21.5) รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม (ร้อยละ 21.4) และสิงคโปร์ (ร้อยละ 19.9) ส่วนประเทศที่มีงบประมาณน้อยคือ ญี่ปุ่น กัมพูชาและบรูไน ร้อยละ 9.3, 9.9 และ 10 ตามลำดับ

- **ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ประเทศ** นิวซีแลนด์มีอัตราส่วนสูงที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก คือ ร้อยละ 6.4 รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม (ร้อยละ 6.3) และมาเลเซีย (ร้อยละ 6.1) ในขณะที่ประเทศไทยมีอัตราส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4.1 ประเทศที่มีอัตราส่วนต่ำ ได้แก่ กัมพูชา (ร้อยละ 2) จีน (ร้อยละ 2.1) และสิงคโปร์ (ร้อยละ 2.9) เป็นต้น

- **ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัว ในระดับประถมศึกษา** ญี่ปุ่นมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวสูง 8,514 PPP\$ กัมพูชามีค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยที่สุด คือ 208 PPP\$ สำหรับประเทศไทยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวอยู่ที่ 3,564 PPP\$ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์กลางๆ **ระดับมัธยมศึกษา** ญี่ปุ่นมีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัวสูง 9,137 PPP\$ น้อยที่สุดคือ อินเดีย 740 PPP\$ สำหรับประเทศไทย มีค่าอยู่ในเกณฑ์น้อย คือ 2,751 PPP\$ **ในระดับอุดมศึกษา** ประเทศสิงคโปร์มีค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงสุด 17,213 PPP\$ ประเทศอินโดนีเซียมีค่าใช้จ่ายต่ำสุดเพียง 2,025 PPP\$ สำหรับประเทศไทย มีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 2,778 PPP\$ ซึ่งน้อยกว่าหลายประเทศ

2.5 การตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

- การจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติ พบว่า ปี 2018 ประเทศไทยติดอันดับ 200 ขึ้นไป อันดับมหาวิทยาลัยของไทยยังเป็นรองประเทศในภูมิภาคเอเชียด้วยกัน ทั้งจีน ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ โดยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ติดอันดับ 245 ของโลก และอันดับที่ 50 ในเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับ 334 ของโลก และเป็นอันดับ 58 ของเอเชีย

- ตัวชี้วัดของสถาบันพัฒนาการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development - IMD) เป็นข้อมูลชุดหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการศึกษาของไทยสามารถตอบโจทย์บริบทความเปลี่ยนแปลงได้เพียงใด IMD จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันนานาชาติ และออกรายงาน

World Competitiveness Yearbook ทุกปี โดยพิจารณา 4 ด้าน คือ สภาวะทางเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพของภาครัฐ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ และโครงสร้างพื้นฐาน ในปี 2017 IMD จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในภาพรวมอยู่อันดับที่ 27 จาก 63 ประเทศทั่วโลก ดีขึ้น 1 อันดับจากปี 2016 สะท้อนถึงการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ถ้าพิจารณาตัวชี้วัดย่อย พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานมีประเด็นที่ยังต้องพัฒนา โดยเฉพาะด้านการศึกษา ประเทศไทยยังอยู่ในอันดับรั้งท้าย โดยในปี 2017 อยู่อันดับที่ 54 ลดลง 2 อันดับ จากปี 2016

- ข้อมูลอีกชุดหนึ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยและบทบาทของการศึกษาที่ตอบโจทย์บริบทของการเปลี่ยนแปลงคือ รายงานความสามารถในการแข่งขันของโลกที่จัดทำโดย World Economic Forum - WEF) ได้ทำการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันนานาชาติทุกปี จากรายงาน Global Competitiveness Report ปี 2017-2018 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 จาก 137 ประเทศ ดีขึ้น 2 อันดับจากปี 2016-2017 เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดย่อย อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของไทย ซึ่งมีอันดับที่ดีขึ้นแบบก้าวกระโดด มาอยู่ในอันดับที่ 8 จากอันดับที่ 84 ในปี 2016-2017 และเป็นอันดับที่ 1 ในกลุ่มประเทศอาเซียน

ข้อเสนอแนะ

1. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับประชากรทุกวัยตั้งแต่เด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งเด็กที่อยู่นอกโรงเรียน ให้ได้รับการศึกษาอย่างน้อยในระดับการศึกษาภาคบังคับ และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้มีเด็กอยู่นอกโรงเรียน

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชากรทุกเพศทุกวัยทั้งที่อยู่ในเขตเมืองและชนบทห่างไกลให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น

3. มีแนวทางเพิ่มปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานไทยให้สูงขึ้นจากระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทยให้สูงขึ้น รวมทั้งมีระบบการติดตามเด็กที่ตกหล่นเพื่อนำเข้าสู่ระบบการศึกษาให้เข้าได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ และส่งเสริมให้ศึกษาต่อจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาล

4. ควรเพิ่มและให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคนไทยให้สามารถคิดค้นเทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งพัฒนาให้มีความเป็นผู้ประกอบการเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาประเทศไทย 4.0 อันจะเป็นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้น

5. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวให้ส่งผลถึงผู้เรียนอย่างแท้จริงโดยเน้นความเท่าเทียม ทัวถึง และเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาตามถิ่นที่อยู่อาศัยและฐานะทางเศรษฐกิจ โดยมีระบบการติดตามการใช้งบประมาณทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

6. พัฒนาระบบฐานข้อมูล (Big Data) ของประเทศให้สมบูรณ์ โดยมีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่ครบถ้วน ถูกต้อง และทันสมัย สามารถเชื่อมโยงและใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ติดตามและพัฒนาการศึกษาของประเทศในภาพรวมได้

7. จัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อจะได้มีองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียม คุณภาพ ประสิทธิภาพ และการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก-ช
สารบัญ	ข-ญ
สารบัญแผนภาพ	ฎ-ฐ
สารบัญตาราง	ฑ-ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	2
1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล	2
1.5 ขอบเขตของข้อมูลและข้อจำกัด	3
1.6 ระยะเวลาที่อ้างอิง	3
1.7 นิยามและคำอธิบายศัพท์	3
บทที่ 2 สภาวะการณ์ด้านประชากรกับการศึกษา	5
2.1 ประชากร	5
2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของประชากร	5
2.1.2 อัตราการพึ่งพิง	6
2.1.3 ร้อยละของประชากรในเขตเมือง	7
2.2 แรงงานกับการศึกษา	9
2.2.1 ปีการศึกษาเฉลี่ย	9
2.2.2 การศึกษาของประชากรวัยแรงงาน	11
2.2.3 การมีงานทำและการว่างงาน	12
2.3 คุณภาพชีวิต	15
2.3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์	15
2.3.2 ความยากจน	17
2.4 สื่อและเทคโนโลยี	18
2.4.1 การใช้อินเทอร์เน็ต	18
2.4.2 การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง	19
2.4.3 การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่	20

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	76
5.1 สรุป	76
5.2 อภิปราย	79
5.3 ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	83
ภาคผนวก	87

สารบัญแนภาพ

	หน้า	
แผนภาพ 1	สัดส่วนประชากรวัยต่างๆ ของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583	6
แผนภาพ 2	อัตราการพึ่งพิง พ.ศ. 2559	7
แผนภาพ 3	ร้อยละของประชากรในเขตเมือง พ.ศ. 2559	8
แผนภาพ 4	ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2555-2559	9
แผนภาพ 5	ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร อายุ 25 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2558	10
แผนภาพ 6	ร้อยละของประชากรวัยแรงงาน อายุ 25 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษา	11
แผนภาพ 7	ร้อยละของประชากรที่มีงานทำ พ.ศ. 2559	12
แผนภาพ 8	ร้อยละของประชากรที่ว่างงาน พ.ศ. 2559	13
แผนภาพ 9	อัตราการว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2558-2559	14
แผนภาพ 10	อันดับการพัฒนามนุษย์ ปี พ.ศ. 2559	16
แผนภาพ 11	ร้อยละของความยากจน พ.ศ. 2559	17
แผนภาพ 12	ร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต พ.ศ. 2552-2557	18
แผนภาพ 13	การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงต่อประชากร 100 คน พ.ศ.2552-2557	19
แผนภาพ 14	ผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ต่อประชากร 100 คน พ.ศ. 2552-2557	20
แผนภาพ 15	ระบบการศึกษา : อายุเริ่มต้น จำนวนปีที่เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2557	22
แผนภาพ 16	ระบบการศึกษา : ช่วงเวลาการจัดการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2557	23
แผนภาพ 17	อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2557	24
แผนภาพ 18	อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2557	26
แผนภาพ 19	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2557	27
แผนภาพ 20	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2557	27
แผนภาพ 21	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2557	28
แผนภาพ 22	อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557	29
แผนภาพ 23	อัตราเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2557	30
แผนภาพ 24	จำนวนนักศึกษาต่างชาติ พ.ศ.2557	31
แผนภาพ 25	อัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560	32
แผนภาพ 26	แนวโน้มผลการประเมินจาก PISA 2000 ถึง PISA 2015 ของประเทศไทย	34
แผนภาพ 27	แนวโน้มผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015	35

สารบัญแนภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพ 28 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015	36
แผนภาพ 29 แนวโน้มผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015	36
แผนภาพ 30 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015	37
แผนภาพ 31 แนวโน้มผลการประเมินด้านการอ่านจาก PISA 2000 ถึง PISA 2015	38
แผนภาพ 32 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องการอ่านที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015	39
แผนภาพ 33 แนวโน้มผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของประเทศไทย ปี ค.ศ. 1995 และ 2011	40
แผนภาพ 34 ผลคะแนน TIMSS ปี 1995 วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก	41
แผนภาพ 35 ผลคะแนน TIMSS 2011 วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก	41
แผนภาพ 36 ผลคะแนน TIMSS ปี 2015 วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก	43
แผนภาพ 37 ผลคะแนน TIMSS ปี 2015 วิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก	44
แผนภาพ 38 แนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปี ค.ศ.1995-2015	45
แผนภาพ 39 แนวโน้มผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์จาก TIMSS ปี ค.ศ.1995-2015 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มประเทศเอเชียแป-ซิฟิก	46
แผนภาพ 40 แนวโน้มผลคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์จาก โครงการ TIMSS ปี ค.ศ. 1995-2015 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มประเทศเอเชียแป-ซิฟิก	47
แผนภาพ 41 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP ปีงบประมาณ 2557	49
แผนภาพ 42 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2557	50

สารบัญแนภาพ (ต่อ)

	หน้า	
แผนภาพ 43	ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัว (PPP\$) จำแนกตามระดับการศึกษา ปีงบประมาณ 2559	51
แผนภาพ 44	แนวโน้มสมรรถนะในภาพรวมของประเทศไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศอาเซียน ปี พ.ศ.2556-2560	53
แผนภาพ 45	สมรรถนะของปัจจัยหลักของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556-2560	54
แผนภาพ 46	สมรรถนะในการแข่งขันของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560 จำแนกตามปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย	54
แผนภาพ 47	อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ปี พ.ศ. 2551-2560 ของประเทศไทย	55
แผนภาพ 48	ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ IMD ปี พ.ศ. 2559-2560	56
แผนภาพ 49	เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศ ในกลุ่มอาเซียน ใน WEF 2015-2016 กับ WEF 2016-2017	60
แผนภาพ 50	อันดับตัวชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย	62
แผนภาพ 51	คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา	63
แผนภาพ 52	อัตราการเข้าเรียนสุทธิตะดับประถมศึกษา	64
แผนภาพ 53	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา	65
แผนภาพ 54	อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา	66
แผนภาพ 55	คุณภาพของระบบการศึกษา	67
แผนภาพ 56	คุณภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์	68
แผนภาพ 57	คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ	69
แผนภาพ 58	การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา	70
แผนภาพ 59	การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ	71
แผนภาพ 60	ขอบเขตของการฝึกอบรม	71

สารบัญชาราย

	หน้า	
ตาราง ก	ร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2558	9
ตาราง ข	เปรียบเทียบดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์	16
ตาราง ค	เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ปี 2012-2013 ถึง 2017-2018	58
ตาราง ง	เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 12 สาขาหลัก	59
ตาราง จ	ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย	62
ตาราง ฉ	ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัย 10 อันดับแรกของโลก ประจำปี 2018	73
ตาราง ช	ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัย 10 อันดับแรกของเอเชีย ประจำปี 2018	74
ตาราง ซ	ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยไทย ประจำปี 2018	75
ตาราง 1	ระบบการศึกษา: อายุเมื่อแรกเข้าและจำนวนปีที่เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2557	90
ตาราง 2	อัตราการเข้าเรียนของประชากรอย่างหยาบ (GER) อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (NER) จำแนกตามระดับการศึกษา ปี พ.ศ. 2557	91
ตาราง 3	ร้อยละของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไปศึกษาต่างประเทศ (Outbound Mobile Students) และนักศึกษาต่างประเทศ ที่เข้าศึกษาในประเทศ (Inbound Mobile Students) พ.ศ. 2557	92
ตาราง 4	ข้อมูลประชากร	93
ตาราง 5	เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศ ในกลุ่มอาเซียน+6	94
ตาราง 6	อัตราเด็กที่อยู่นอกโรงเรียน (out of school children) ปี พ.ศ. 2557	95
ตาราง 7	ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP) และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของภาครัฐรายหัวต่อปี (หน่วย: PPP\$) ปีงบประมาณ 2557	96
ตาราง 8	ร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงระดับคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์โครงการ TIMSS ปี ค.ศ. 2015, 2011, 1995	97
ตาราง 9	อัตราการว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2558-2559	97
ตาราง 10	คะแนนผลการประเมินด้านทักษะการอ่าน ทักษะด้านคณิตศาสตร์และ ทักษะด้านวิทยาศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015	98

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตาราง 11	ร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางการอ่าน ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015	99
ตาราง 12	ร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015	100
ตาราง 13	ร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015	101
ตาราง 14	ร้อยละผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ ปี 2010, ปี 2014 และปี 2015	102

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

ข้อมูลสถิติเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการวางแผน นโยบาย ติดตามและประเมินผลการศึกษา เป็นกลไกแห่งความสำเร็จของการจัดการศึกษา การให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูลและการยอมรับในการจัดเก็บตามระบบที่เป็นสากล จำเป็นต้องมีข้อมูลสถิติในระดับชาติและเปรียบเทียบกับระดับนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันสถิติแห่งยูเนสโก (The UNESCO Institute for Statistics: UIS) และองค์การความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development: OECD) จัดทำสถิติและตัวชี้วัดการศึกษาเปรียบเทียบกับระดับนานาชาติและระดับภูมิภาค รวมทั้งหาแนวทางพัฒนาคุณภาพข้อมูลให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานในการจัดเก็บ และสามารถเปรียบเทียบได้ในระดับนานาชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงจัดทำรายงานสภาวะการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560 ขึ้น โดยกลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์ทางการศึกษา สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อนำเสนอตัวชี้วัดด้านการศึกษาและที่เกี่ยวข้องเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศที่คัดสรร โดยการศึกษาใช้ข้อมูลสถิติจากรายงานของ UNESCO/UIS และเพิ่มเติมข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ UNDP: Human Development Report, Programme for International Student Assessment (PISA), Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) World University Rankings Quacquarelli Symonds (QS) World Competitiveness Yearbook (IMD), World Economic Forum (WEF) เป็นต้น เพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์และสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้เป็นตัวชี้วัดที่ใช้ประโยชน์ในการสนับสนุนการวางแผนและกำหนดนโยบายการศึกษา รวมทั้งติดตามและประเมินผลการศึกษาของประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลและตัวชี้วัดด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยในระดับนานาชาติ

1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับในระดับนานาชาติ รวมทั้งเป็นองค์ความรู้สนับสนุนในการกำหนดนโยบาย การวางแผนและการติดตามประเมินผลการศึกษาเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และยกระดับคุณภาพมาตรฐานของประเทศไทยให้ทัดเทียมสากล

1.2.3 จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และแนวทางการพัฒนาด้านการศึกษาของประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

1.3 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.3.1 ศึกษาเอกสาร จัดทำรอบการดำเนินงาน และประเด็นการวิเคราะห์

1.3.2 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ รวมทั้งสืบค้นข้อมูลจากเว็บไซต์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และคัดสรรตัวชี้วัดในแต่ละประเด็น

1.3.3 จัดทำฐานข้อมูลและตารางสถิติขึ้นใหม่ เพื่อเปรียบเทียบประเทศตามที่ได้คัดสรรรวม 16 ประเทศ พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลจากตารางต้นฉบับ

1.3.4 จัดทำแผนภาพ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำรายงานสภาวะการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560 จัดเนื้อหาแบ่งเป็น 5 บท ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 สภาวะการณ์ด้านประชากรกับการศึกษา บทที่ 3 การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียมทางการศึกษา และคุณภาพการศึกษา บทที่ 4 ประสิทธิภาพ และการตอบโต้ภัยบริบทที่เปลี่ยนแปลง บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ

1.3.5 เรียบเรียงเนื้อหาและจัดทำรายงานสภาวะการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2559/2560

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

1.4.1 เอกสารหลักจากรายงานของสถาบันสถิติแห่งยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics หรือ UIS) คือ Global Education Monitoring Report 2016

1.4.2 เอกสารอื่นๆ เพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์ ได้ขอเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะการจัดการศึกษาและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยมากขึ้น ได้แก่ Human Development Report 2016 , PISA 2015, TIMSS 2015, QS 2018, IMD 2017 และ WEF 2017/2018 เป็นต้น

1.5 ขอบเขตของข้อมูลและข้อจำกัด

1.5.1 ตัวชี้วัดส่วนใหญ่ เน้นเฉพาะการศึกษาในระบบที่มีวิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการศึกษา และการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

1.5.2 ประเทศเป้าหมายเพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย ได้แก่ ประเทศกลุ่มอาเซียน บวกหก จำนวน 16 ประเทศ ซึ่งประกอบด้วย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย และไทย หากประเทศที่คัดสรรนี้ไม่รายงานข้อมูลหรือข้อมูลไม่สมบูรณ์จะนำเสนอประเทศอื่นที่มีข้อมูลที่สมบูรณ์แทน

1.5.3 รายงานของสถาบันสถิติแห่งยูเนสโก ในส่วนของข้อมูลประเทศจีน ไม่รวมเขตการปกครองพิเศษ 2 แห่ง คือ ฮองกง และมาเก๊า

1.6 ระยะเวลาที่อ้างอิง

ข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในรายงานฉบับนี้ ได้จากหลายแหล่ง ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลระหว่างปี 2015 – 2017 (ปีการศึกษา 2558 – 2560) หากประเทศใดที่ปีการศึกษาคาบเกี่ยว 2 ปี เช่น ปี 2559 – 2560 การอ้างอิงในเล่มนี้จะเป็นปี 2560 เป็นต้น ทั้งนี้เพราะช่วงเวลาของการรายงานข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน บางประเทศอาจล้ำหน้า 1 ปี บางประเทศอาจช้ากว่า 1 ปี เป็นต้น สำหรับประเทศไทยรายงานข้อมูลคาบเกี่ยว 2 ปี คือ รายงานข้อมูลปีการศึกษา 2559 และสิ้นสุดปีการศึกษาในปี 2560

1.7 นิยามและคำอธิบายศัพท์

1.7.1 ISCED – International Standard Classification of Education หมายถึง ระดับการศึกษา จำแนกตามมาตรฐานการจัดประเภทการศึกษานานาชาติ ดังนี้

ISCED 0 หมายถึง การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ISCED 1 หมายถึง การศึกษาระดับประถมศึกษา

ISCED 2 หมายถึง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ISCED 3 หมายถึง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ISCED 4 หมายถึง การศึกษาหลังมัธยมศึกษาตอนปลายและก่อนอุดมศึกษา (ที่ไม่ใช่ระดับมหาวิทยาลัย) หลักสูตรมีระยะเวลา 6 เดือนถึง 2 ปี ส่วนใหญ่เป็นสายอาชีพเฉพาะทาง

ISCED 5 หมายถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรีและปริญญาโท เป็นการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือเทียบเท่ามหาวิทยาลัย เช่น วิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยี

ISCED 6 หมายถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เน้นการวิจัย (advanced research qualification) จัดในมหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่เป็นระดับหลังปริญญาโท ตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง ปริญญาเอกหรือหลังปริญญาเอก

1.7.2 อัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ (Gross Enrolment Ratio หรือ GER) แสดงเป็นค่าร้อยละของนักเรียนนักศึกษาที่ลงทะเบียน (ไม่ว่าจะอายุก่อนเกณฑ์ ตามเกณฑ์ หรือสูงกว่าเกณฑ์ การศึกษา) ในระดับการศึกษานั้นๆ ต่อจำนวนประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน สำหรับระดับอุดมศึกษา ประชากรที่ใช้จะเป็นกลุ่มช่วงอายุ 5 ปี ที่เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

1.7.3 อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (Net Enrolment Rate หรือ NER) แสดงเป็นค่าร้อยละของนักเรียน นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในแต่ละระดับการศึกษา นับเฉพาะผู้ที่มีอายุตรงตามเกณฑ์ การศึกษาในระดับการศึกษานั้นๆ (Theoretical age) ต่อจำนวนประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน

1.7.4 ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) หรือ HDI คือดัชนีที่บ่งบอกถึงการพัฒนาด้าน 3 ด้านได้แก่ ด้านสุขภาพ (วัดจาก Life Expectancy หรืออายุขัยโดยเฉลี่ยของประชากร) ด้านการศึกษา (วัดจาก Adult Literacy Rate หรืออัตราการอ่านออกเขียนได้ และการเข้าชั้นเรียนโดยเฉลี่ย) ด้านเศรษฐกิจ (วัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ หรือ GDP)

1.7.5 อัตราการพึ่งพิง (Dependency Ratio) คือ อัตราการเป็นภาระ เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงการรับภาระของประชากรวัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) ที่ต้องดูแลเลี้ยงดูประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) โดยอัตราการพึ่งพิงรวม คำนวณได้จากประชากรเด็กบวกประชากรผู้สูงอายุ หารด้วยประชากรวัยแรงงาน คูณด้วย 100

1.7.6 อายุคาดเฉลี่ย (Life Expectancy) คือ จำนวนปีโดยเฉลี่ย ซึ่งคำนวณได้จากตารางชีพที่ประมาณว่าบุคคลหนึ่งจะมีชีวิตอยู่ต่อไป ถ้าอัตราตายรายอายุอย่างที่เป็นอยู่ในปีที่น่ามาใช้สร้างตารางชีพไม่เปลี่ยนแปลง อายุคาดเฉลี่ยสามารถคำนวณได้สำหรับอายุต่างๆ เช่น อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 20 ปี อายุคาดเฉลี่ยเมื่ออายุ 60 ปี เป็นต้น

1.7.7 การจำแนกประเทศตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก ที่ปรากฏในเอกสารนี้ จัดกลุ่มแบ่งเป็นภูมิภาค ดังนี้

1) ตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Eastern and South Eastern Asia) ประกอบด้วย 18 ประเทศ/เขตปกครอง

2) เอเชียใต้ (Southern Asia) ประกอบด้วย 9 ประเทศ/เขตปกครอง

3) แปซิฟิก (The Pacific) ประกอบด้วย 17 ประเทศ/เขตปกครอง

บทที่ 2

สภาวการณ์ด้านประชากรกับการศึกษา

บทนี้จะนำเสนอข้อมูลด้านประชากรและการเปลี่ยนแปลง ประชากรวัยแรงงานกับการศึกษา คุณภาพชีวิตของประชากร สื่อและเทคโนโลยี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

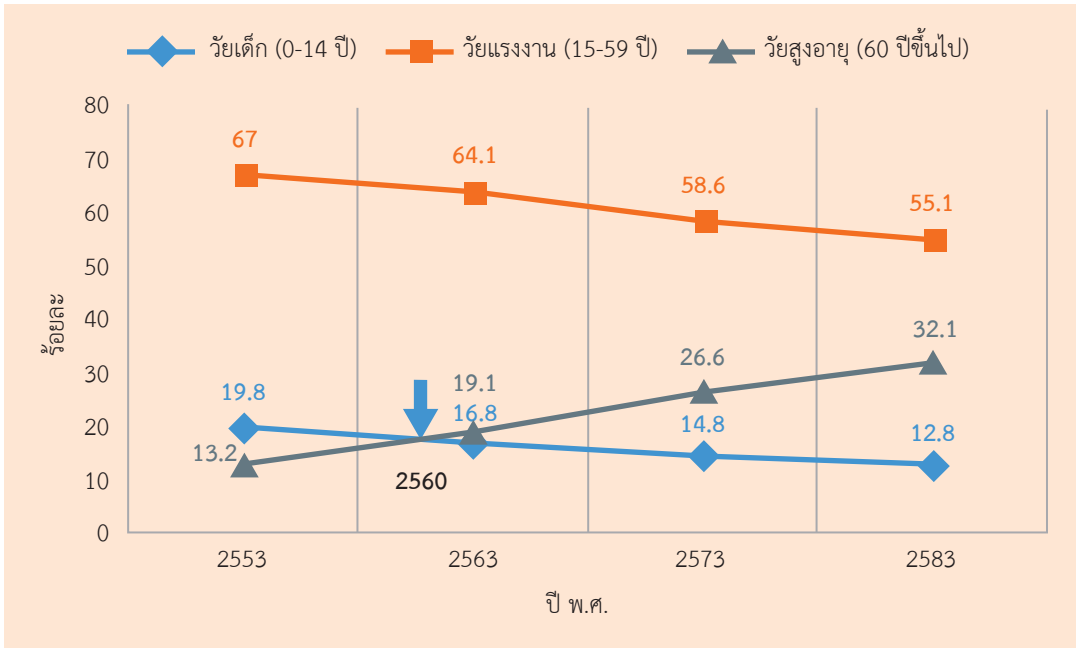
2.1 ประชากร

ประเทศไทยมีประชากร รวมทั้งสิ้น 67.96 ล้านคนในปี พ.ศ.2559 มากเป็นอันดับ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองจากประเทศอินโดนีเซีย (257.56 ล้านคน) ฟิลิปปินส์ (100.70 ล้านคน) และเวียดนาม (93.45 ล้านคน) ส่วนบรูไนมีประชากรน้อยที่สุดเพียง 0.42 ล้านคน (องค์การสหประชาชาติ, 2558) (เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม, มิถุนายน 2559) ประเทศไทย จัดเป็นประเทศที่มีประชากรมากเป็นอันดับที่ 20 ของโลก (จากการจัดอันดับในวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี) โดยเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย 62.3 ล้านคน (ร้อยละ 95.1) และผู้ไม่มีสัญชาติไทย อีก 3.2 ล้านคน (ร้อยละ 4.9)

2.1.1 การเปลี่ยนแปลงของประชากร

โครงสร้างทางอายุของประชากรแสดงด้วยสัดส่วนของประชากรในวัยต่างๆ ตามทฤษฎีวงจรชีวิต ซึ่งได้จำแนกช่วงชีวิตของคนไว้ 3 ช่วงวัย ได้แก่ ประชากรวัยเด็ก (อายุ 0-14 ปี) วัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ระหว่างปี พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583 สัดส่วนของประชากรวัยเด็ก และวัยแรงงาน มีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 13.2 ในพ.ศ.2553 เป็นร้อยละ 32.1 ในพ.ศ.2583 และเป็นที่น่าสังเกตว่าในปี พ.ศ.2560 เป็นปีที่คาดว่าสัดส่วนของประชากรวัยเด็กจะเท่ากับสัดส่วนของประชากรวัยสูงอายุ (แผนภาพ 1)

แผนภาพ 1 สัดส่วนประชากรวัยต่างๆ ของประเทศไทย พ.ศ.2553 – พ.ศ.2583

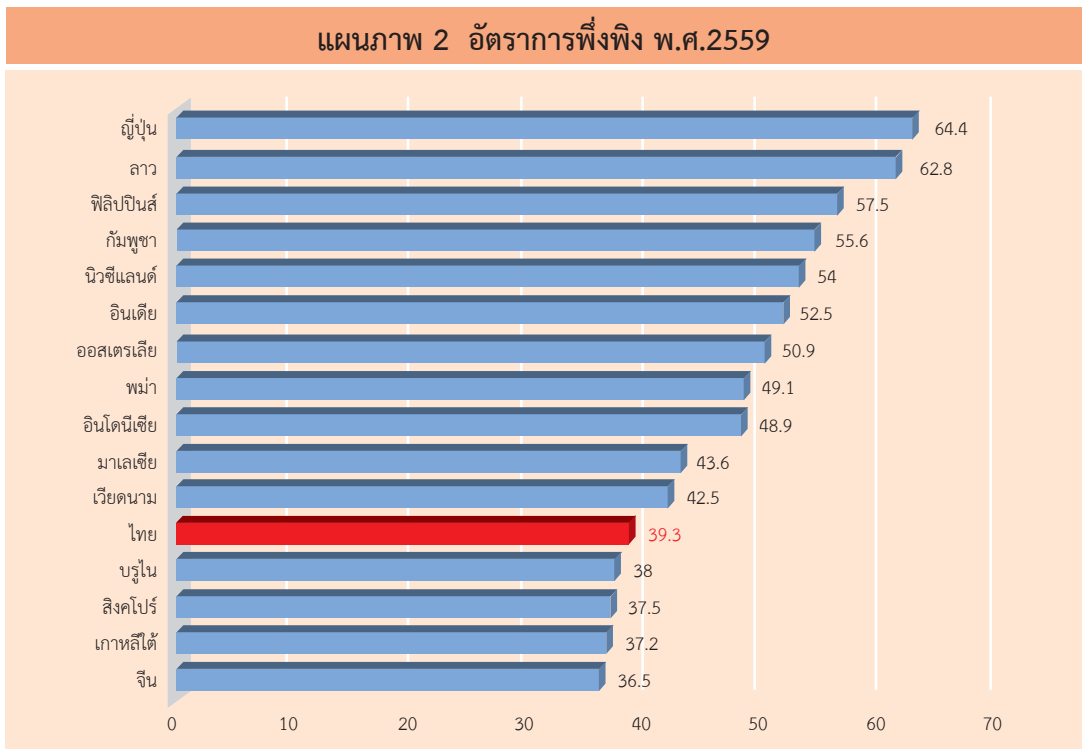
- ที่มา: 1. สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ.2553 สำนักงานสถิติแห่งชาติ
2. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553-2583
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากแผนภาพ 1 ประชากรวัยเด็ก วัยแรงงาน และวัยสูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่อัตราการเกิดสูง ปัจจุบันอัตราการเกิดน้อยลง แต่วัยสูงอายุมีมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรส่งผลกระทบต่อหลายด้าน ทั้งด้านสังคม ซึ่งความเป็นสังคมผู้สูงอายุทำให้เกิดภาวะการพึ่งพิงสูงขึ้น และด้านการศึกษาเพราะเมื่ออัตราการเกิดของเด็กลดลง ประชากรในวัยเรียนย่อมลดลงไปด้วย บทบาทของการศึกษาในระบบสำหรับเด็กวัยเรียนก็ลดลง แต่การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับวัยแรงงานและการศึกษาสำหรับวัยสูงอายุ ซึ่งเป็นการศึกษาตลอดชีวิตจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น

2.1.2 อัตราการพึ่งพิง

อัตราส่วนพึ่งพิง (Dependency Ratio) คือ อัตราส่วนระหว่างประชากรเด็กและประชากรสูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน ในการคำนวณอัตราส่วนนี้ ประชากรวัยเด็กคือประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี ประชากรสูงอายุคือประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป และประชากรวัยแรงงานคืออายุระหว่าง 15-59 ปี ดัชนีนี้มีข้อสมมุติว่าประชากรวัยเด็กและวัยสูงอายุต้องพึ่งพิง (ทางเศรษฐกิจ) ประชากรวัยแรงงาน

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการพึ่งพิงในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก พบว่า ประเทศจีนมีอัตราการพึ่งพิงต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมาคือ ประเทศเกาหลี สิงคโปร์ และบรูไน โดยประเทศไทยมีอัตราการพึ่งพิงร้อยละ 39.3 หมายความว่า ประชากรวัยแรงงาน 100 คน ต้องเลี้ยงดูเด็กและผู้สูงอายุ 39.3 คน ประเทศที่มีอัตราการพึ่งพิงสูงสุดคือ ญี่ปุ่น คิดเป็นร้อยละ 64.4 ซึ่งใกล้เคียงกับลาว (ร้อยละ 62.8) ประเทศที่มีอัตราการพึ่งพิงต่ำกว่าไทย ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และบรูไน โดยประชากรวัยแรงงานรับภาระดูแลเด็กและผู้สูงอายุเพียง 32-38 คน (แผนภาพ 2)

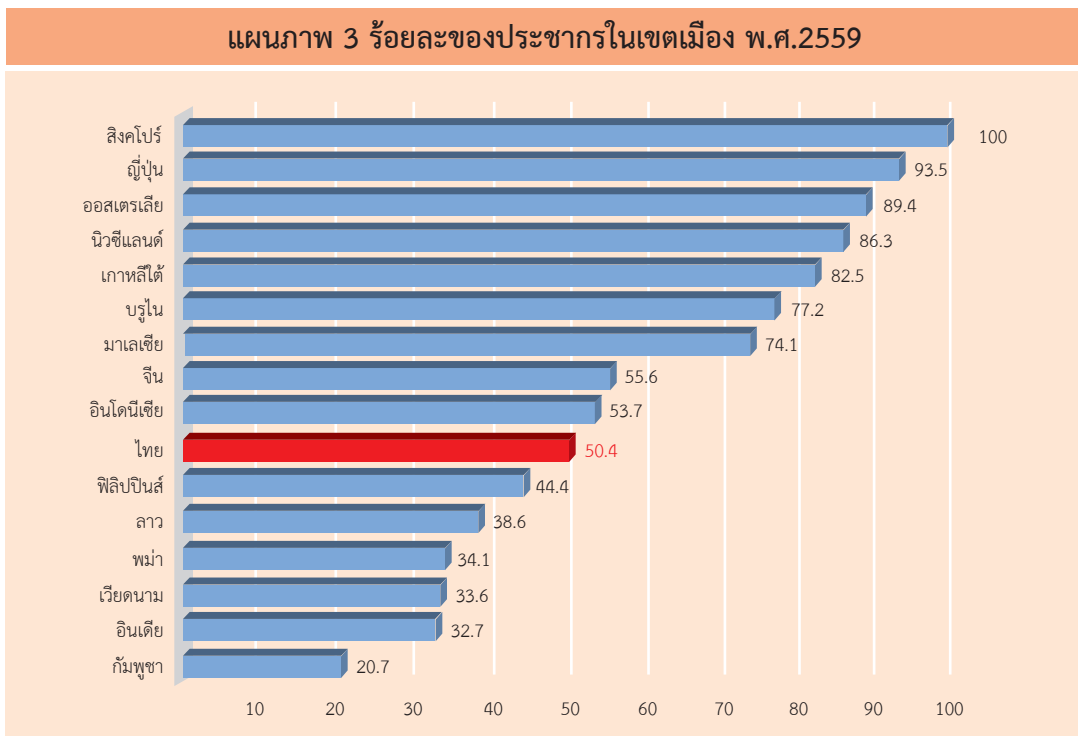
ที่มา: Human Development Report 2016, UNDP

อย่างไรก็ตาม การที่โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อสังคมของประเทศให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ เกิดการเคลื่อนย้ายหรืออพยพของประชากรจากชนบทเข้าสู่ในเมืองหรือถิ่นที่มีความเจริญกว่ามากขึ้น

2.1.3 ร้อยละของประชากรในเขตเมือง

ร้อยละของประชากรในเขตเมือง (Urban Population) หากพิจารณาเปรียบเทียบประชากรในเขตเมืองและชนบท พบว่า ประเทศไทยมีประชากรในเขตเมืองร้อยละ 50.4 ซึ่งคล้ายกับประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ

ประชากรในเขตเมืองของประเทศไทยใกล้เคียงกับประเทศที่กำลังพัฒนาในกลุ่มอาเซียนด้วยกันที่มีอัตราส่วนสูงกว่าร้อยละ 50 ยกเว้น ฟิลิปปินส์ ลาว พม่า เวียดนาม และกัมพูชา ที่มีอัตราส่วนต่ำกว่าร้อยละ 50 ส่วนประเทศที่มีอัตราส่วนสูงกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ มาเลเซีย บรูไน เกาหลีใต้ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น โดยเฉพาะสิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศเดียวที่มีประชากรอยู่ในเขตเมืองร้อยละ 100 (แผนภาพ 3)

ที่มา: Human Development Report 2016, UNDP

นอกจากนี้ สำนะโนประชากรและเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2558 เปรียบเทียบการได้รับการศึกษาของประชากรในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล พบว่า ประชากรที่ไม่มีการศึกษา ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 53.03 สำหรับประชากรที่มีการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตเทศบาลเช่นกัน และมีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 62.73 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 51.55 (ตาราง ก)

ตาราง ก ร้อยละของประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2558

(หน่วย: ร้อยละ)

ระดับการศึกษา	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ไม่มีการศึกษา	46.97	53.03
มีการศึกษา	44.65	55.35
ระดับประถมศึกษา	37.27	62.73
ระดับมัธยมศึกษา	48.45	51.55
ระดับอุดมศึกษา	66.02	33.98

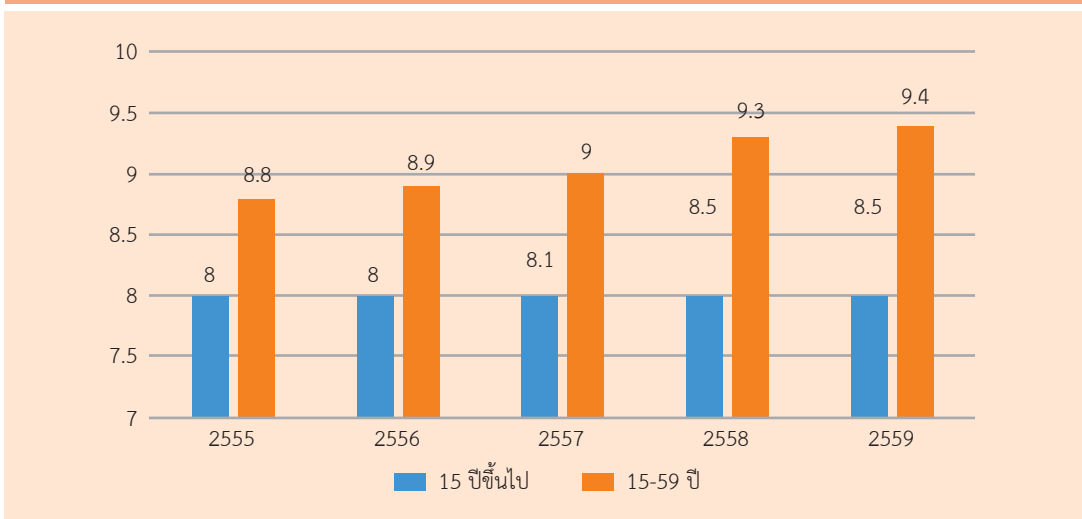
ที่มา: รายงานสำมะโนประชากรและเคหะ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2.2 แสงงานกับการศึกษา

2.2.1 ปีการศึกษาเฉลี่ย

ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานของประเทศไทย เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดทางสังคมย้อนหลัง 5 ปี (ปี พ.ศ. 2555-2559) จากรายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสแรกปี 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป และกลุ่มอายุ 15-59 ปี ของประเทศไทยมีอัตราสูงขึ้นตามลำดับ (แผนภาพ 4)

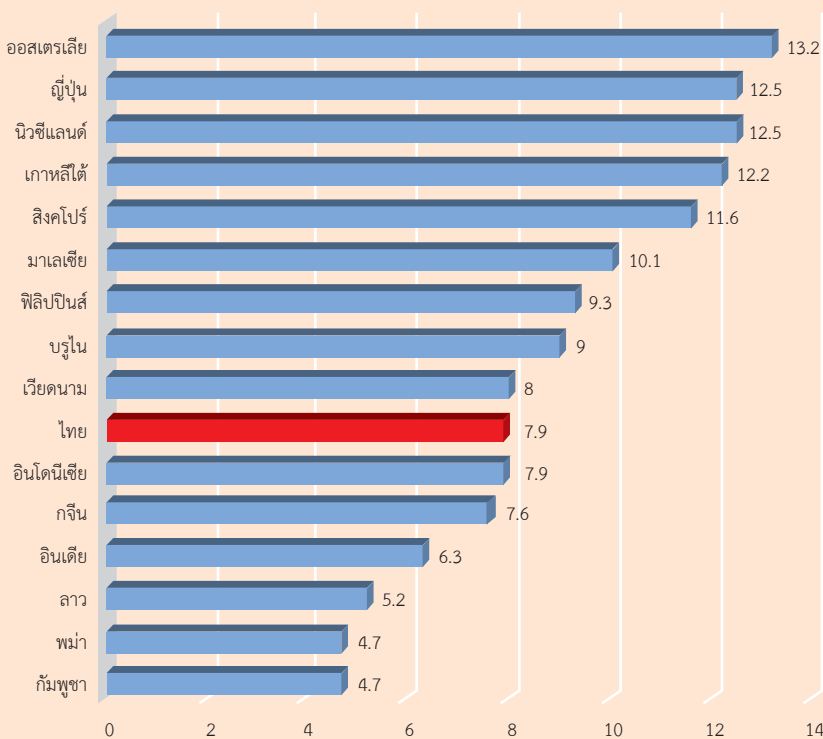
แผนภาพ 4 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ พ.ศ. 2555-2559

ที่มา : ภาวะสังคมไทยไตรมาสแรก ปี 2560, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำหรับปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานเปรียบเทียบกับนานาชาติ ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร เป็นการสะท้อนการได้รับการศึกษาของประชากร ประเทศไทย นับว่าเป็นประเทศที่ประสบกับความท้าทายทางการศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่ม อาเซียนบวกหก ทั้งนี้ จากรายงาน Human Development Report 2016 ของ UNDP พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรอายุ 25 ปีขึ้นไปใน พ.ศ. 2558 เท่ากับ 7.9 คิดเป็นอันดับ 10 ใน 16 ประเทศ เท่ากับอินโดนีเซีย โดยประเทศที่มีปีการศึกษาเฉลี่ยสูงสุด คือ ออสเตรเลีย (13.2) และหากเปรียบเทียบในภูมิภาคอาเซียน พบว่าประเทศไทยมีปีการศึกษาเฉลี่ย ของประชากรต่ำกว่าสิงคโปร์ (11.6) มาเลเซีย (10.1) ฟิลิปปินส์ (9.3) บรูไน (9.0) และเวียดนาม (8.0) โดยสูงกว่าลาว (5.2) พม่า (4.7) และกัมพูชา (4.7) (แผนภาพ 5)

แผนภาพ 5 ปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร อายุ 25 ปีขึ้นไป พ.ศ. 2558

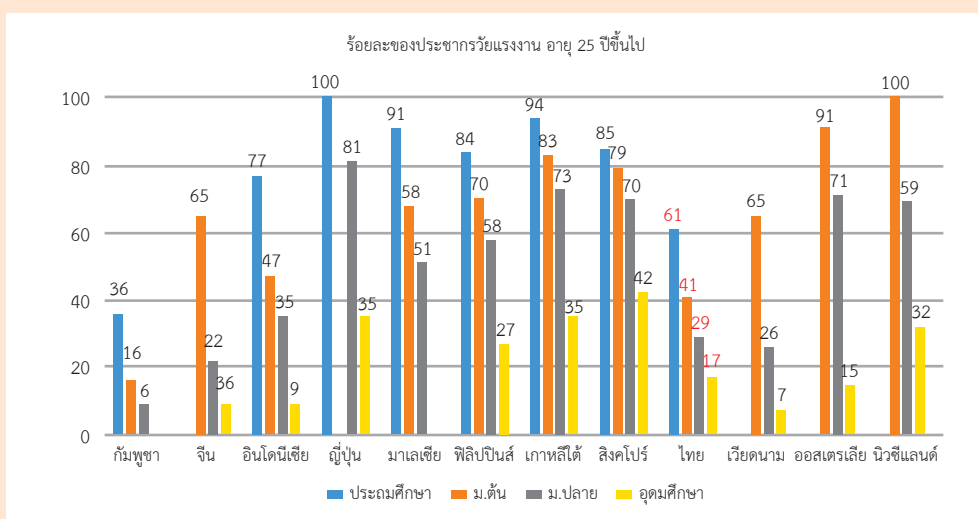
ที่มา : Human Development Report 2016, UNDP

2.2.2 การศึกษาของประชากรวัยแรงงาน (Education Attainment)

ประชากรวัยแรงงาน หมายถึง ประชากรวัยแรงงานทั้งหมด ทั้งที่มีงานทำและไม่ม้งานทำแต่พร้อมที่จะทำงาน โดยประเทศไทยกำหนดให้กำลังแรงงานคือประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทต่อการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อนำประเทศไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน และมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอื่นได้ โดยการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประชากรวัยแรงงานให้มีคุณภาพ และมีทักษะความสามารถในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” และการปรับโครงสร้างของประเทศไทยให้ไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)

หากพิจารณาประชากรวัยแรงงานที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนบวกหก พบว่าปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยมีประชากรวัยแรงงานที่จบการศึกษากระจายครบทุกระดับการศึกษา จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา ร้อยละ 61 ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนสูงสุดเทียบกับระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 41) มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 29) และอุดมศึกษา (ร้อยละ 17) ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นไม่มีแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่มีแรงงานที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นร้อยละ 100 นิวซีแลนด์ไม่มีแรงงานที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา แต่มีแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 100 เป็นต้น (แผนภาพ 6)

แผนภาพ 6 ร้อยละของประชากรวัยแรงงาน อายุ 25 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษา

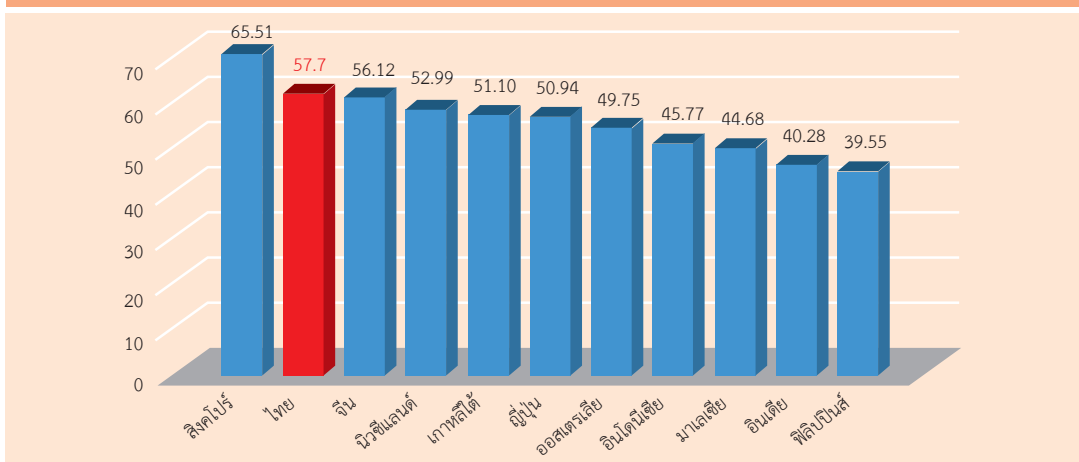
ที่มา: Global Education monitoring report 2016

2.2.3 การมีงานทำและการว่างงาน

ปัจจุบันมีการขยายตัวของเศรษฐกิจและเมืองขนาดใหญ่ เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในหลายประเทศที่จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้หลายประเทศประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานวัยทำงาน ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต ทั้งนี้ จากรายงาน Population Age Shifts will Reshape Global Work Force โดย Stanford Center on Longevity (เมษายน 2010) พบว่ากำลังแรงงานทั่วโลกในปี 2050 จะเพิ่มขึ้นจากปี 2010 ที่ระดับดัชนีเท่ากับ 1 เป็น 1.3 กล่าวคือกำลังแรงงานจะเพิ่มจาก 4.5 พันล้านคน เป็น 5.9 พันล้านคนในปี 2050 และจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ทำให้กำลังแรงงานในหลายประเทศทั่วโลกมีจำนวนลดลง โดยเฉพาะในปี 2050 ที่หลายประเทศจะต้องเผชิญกับสถานะของจำนวนกำลังแรงงานที่ลดลงอย่างชัดเจน เช่น ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เยอรมนี เป็นต้น รวมทั้งจีน และรัสเซีย ที่กำลังแรงงานมีการลดจำนวนลงเล็กน้อย ขณะเดียวกัน มีอีกกลุ่มประเทศที่จะมีกำลังแรงงานขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นในปี 2050 ได้แก่ ประเทศอินเดีย ไนจีเรีย ปากีสถาน ตุรกี และอียิปต์

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราการมีงานทำของประเทศที่เข้าร่วมจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันจากรายงาน IMD 2017 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากรที่มีงานทำร้อยละ 57.70 เป็นอันดับ 5 จากจำนวนประเทศที่เข้าร่วมแข่งขันทั้งหมด 63 ประเทศ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราการมีงานทำของประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหก พบว่า อันดับอัตราการมีงานทำเรียงตามลำดับดังนี้ สิงคโปร์ (65.51) ไทย (57.70) จีน (56.12) นิวซีแลนด์ (52.99) เกาหลีใต้ (51.10) ญี่ปุ่น (50.94) ออสเตรเลีย (49.75) อินโดนีเซีย (45.77) มาเลเซีย (44.68) อินเดีย 40.28 และฟิลิปปินส์ (39.55) ซึ่งนับว่าไทยเป็นประเทศที่มีประชากรที่มีอัตราการมีงานทำเป็นอันดับที่ 2 รองจากสิงคโปร์ในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก (แผนภาพ 7)

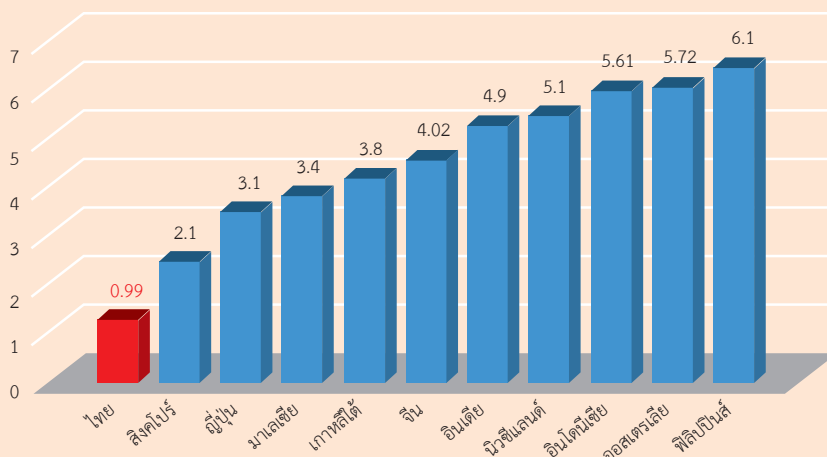
แผนภาพ 7 ร้อยละของประชากรที่มีงานทำ พ.ศ. 2559

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2017 (ข้อมูลปี 2016)

จากภาวะสังคมไทยไตรมาสแรกปี 2560 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่องข้อมูลอัตราการว่างงานของประเทศไทยย้อนหลัง 5 ปี (ปี 2555-2559) พบว่าประเทศไทยมีอัตราการว่างงานเป็นร้อยละ 0.70 0.70 0.70 0.80 และ 0.99 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับนานาประเทศตามการอ้างอิงจากรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2017 พบว่าประเทศไทยมีกำลังแรงงานจำนวน 37.69 ล้านคน และมีอัตราการว่างงานเท่ากับ 0.99 นับเป็นอันดับที่ 2 รองจากประเทศกาตาร์ จากประเทศที่เข้าร่วมการแข่งขันทั้งหมด 63 ประเทศ และเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหกที่เข้าร่วมแข่งขัน พบว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหกมีอันดับอัตราการว่างงานเรียงตามลำดับดังนี้ ไทย (0.99) สิงคโปร์ (2.1) ญี่ปุ่น (3.1) มาเลเซีย (3.4) เกาหลีใต้ (3.8) จีน (4.02) อินเดีย (4.9) นิวซีแลนด์ (5.1) อินโดนีเซีย (5.61) ออสเตรเลีย (5.72) และฟิลิปปินส์ (6.10) นับว่าไทยเป็นประเทศที่มีอัตราการว่างงานน้อยเป็นอันดับที่ 1 ในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก (แผนภาพ 8)

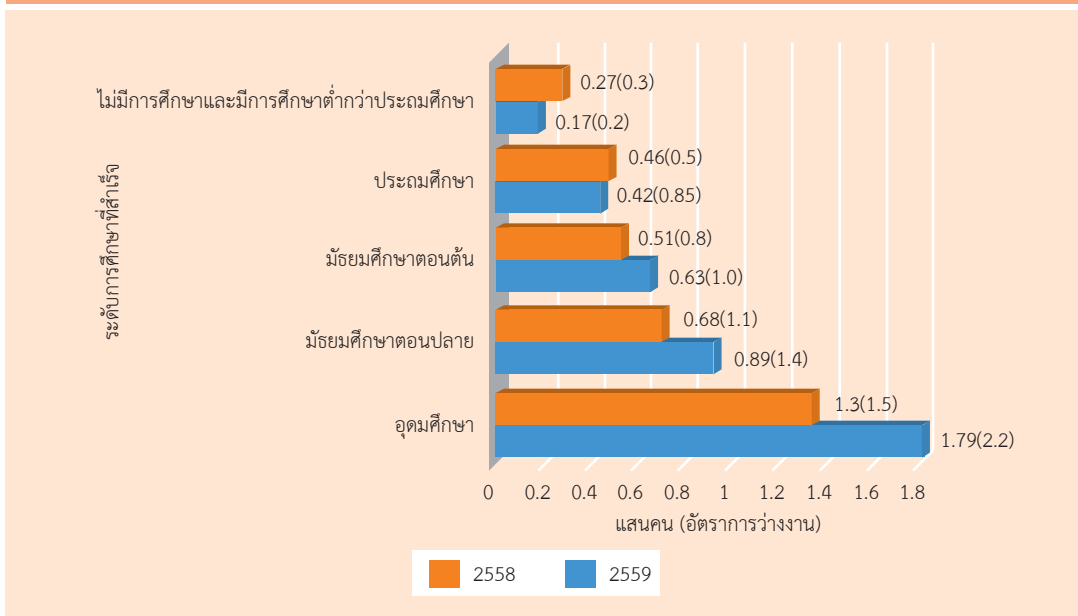
แผนภาพ 8 ร้อยละของประชากรที่ว่างงาน พ.ศ. 2559

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2017 (ข้อมูลปี 2016)

จากการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในเดือน มิถุนายน 2559 เพื่อศึกษาระดับการศึกษาของผู้ว่างงาน พบว่า ผู้ว่างงานที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นกลุ่มที่มีจำนวนการว่างงานสูงสุด คือ 1.79 แสนคน (ร้อยละ 2.2) รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า 8.9 หมื่นคน (ร้อยละ 1.4) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 6.3 หมื่นคน (ร้อยละ 1.0) ระดับประถมศึกษา 4.2 หมื่นคน (ร้อยละ 0.85) และผู้ไม่มีการศึกษาและมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา 1.7 หมื่นคน (ร้อยละ 0.2) และเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี 2558 พบว่า จำนวนผู้ว่างงานในระดับอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น 4.9 หมื่นคน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าเพิ่มขึ้น 2.1 หมื่นคน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น 1.2 หมื่นคน ส่วนจำนวนผู้ว่างงานที่ลดลงคือผู้ที่ไม่มีการศึกษาและมีการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา 1.0 หมื่นคน และระดับประถมศึกษาลดลง 4.0 พันคน

แผนภาพ 9 อัตราการว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ. 2558-2559

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ ร้อยละของการว่างงาน

ที่มา: สรุปผลการสำรวจภาวะการมีงานของประชากร (มิถุนายน 2559) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

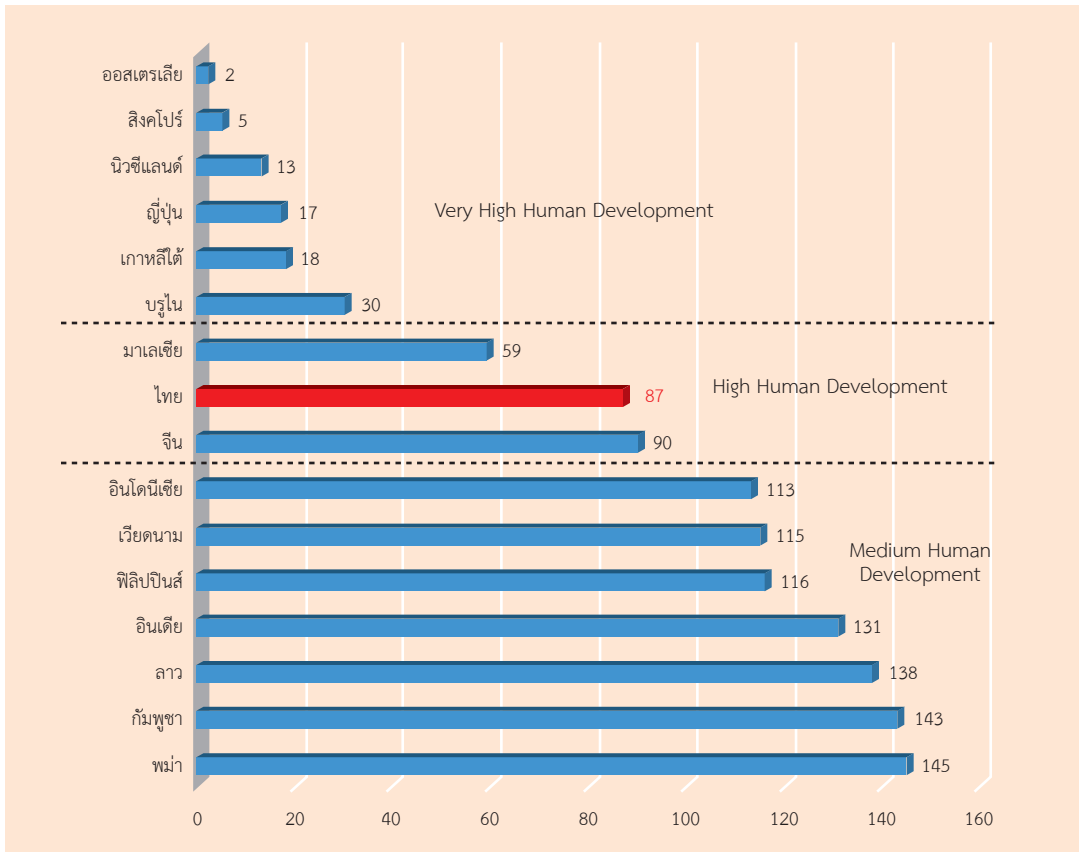
2.3 คุณภาพชีวิต

2.3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ (Human Development)

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Program: UNDP) ได้จัดทำดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์ (Human Development Index: HDI) เป็นดัชนีทางสถิติแบบองค์รวมที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการคาดหมายคงชีพ (life expectancy) การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อหัว และนำเสนอผลการจัดอันดับดัชนีการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์ของประเทศที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยมีดัชนีย่อยที่แสดงการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์ใน 3 ด้าน ได้แก่ (1) ดัชนีด้านการศึกษา ประกอบด้วยตัวชี้วัดย่อย 2 ตัว คือ อัตราการรู้หนังสือของผู้ใหญ่ และอัตราการเข้าเรียนอย่างหยาบ (2) ดัชนีอายุขัยเฉลี่ยตั้งแต่แรกเกิด (3) ดัชนีด้านเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากรายได้ที่แท้จริงต่อบุคคลหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว และได้แบ่งการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มการพัฒนาระดับสูงมาก (very High Human Development) อันดับที่ 1-47 (2) กลุ่มการพัฒนาระดับสูง (High Human Development) อันดับที่ 48-94 (3) กลุ่มการพัฒนาระดับกลาง (Medium Human Development) อันดับที่ 95-141 และ (4) กลุ่มการพัฒนาระดับต่ำ (Low Human Development) อันดับที่ 142-188

ในการจัดอันดับการพัฒนาคคุณภาพชีวิตมนุษย์ ปี พ.ศ. 2559 พบว่า ประเทศไทย อยู่กลุ่มการพัฒนาระดับสูงจัดเป็นอันดับที่ 87 จากทั้งหมด 188 ประเทศ ดีขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 ถึง 6 อันดับ และไทยมีอันดับในกลุ่มนี้เป็นรองมาเลเซีย (อันดับ 59) แต่เหนือกว่าจีน (อันดับ 90) และต่ำกว่าอีก 7 ประเทศ ซึ่งอยู่ในกลุ่มพัฒนาคคุณภาพชีวิตระดับกลาง ได้แก่ อินโดนีเซีย (อันดับ 113) เวียดนาม (อันดับ 115) ฟิลิปปินส์ (อันดับ 116) อินเดีย (อันดับ 131) ลาว (อันดับ 138) กัมพูชา (อันดับ 143) และพม่า (อันดับ 145) โดยในการจัดอันดับการพัฒนามนุษย์ในกลุ่มการพัฒนาระดับสูงมาก ได้แก่ ออสเตรเลีย (อันดับ 2) รองลงมาคือ สิงคโปร์ (อันดับ 5) นิวซีแลนด์ (อันดับ 13) ญี่ปุ่น (อันดับ 17) เกาหลีใต้ (อันดับ 18) และบรูไน (อันดับ 30) (แผนภาพ 10)

แผนภาพ 10 อันดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ ปี พ.ศ. 2559

ที่มา: Human Development Report 2016, UNDP

ตาราง ข เปรียบเทียบดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์

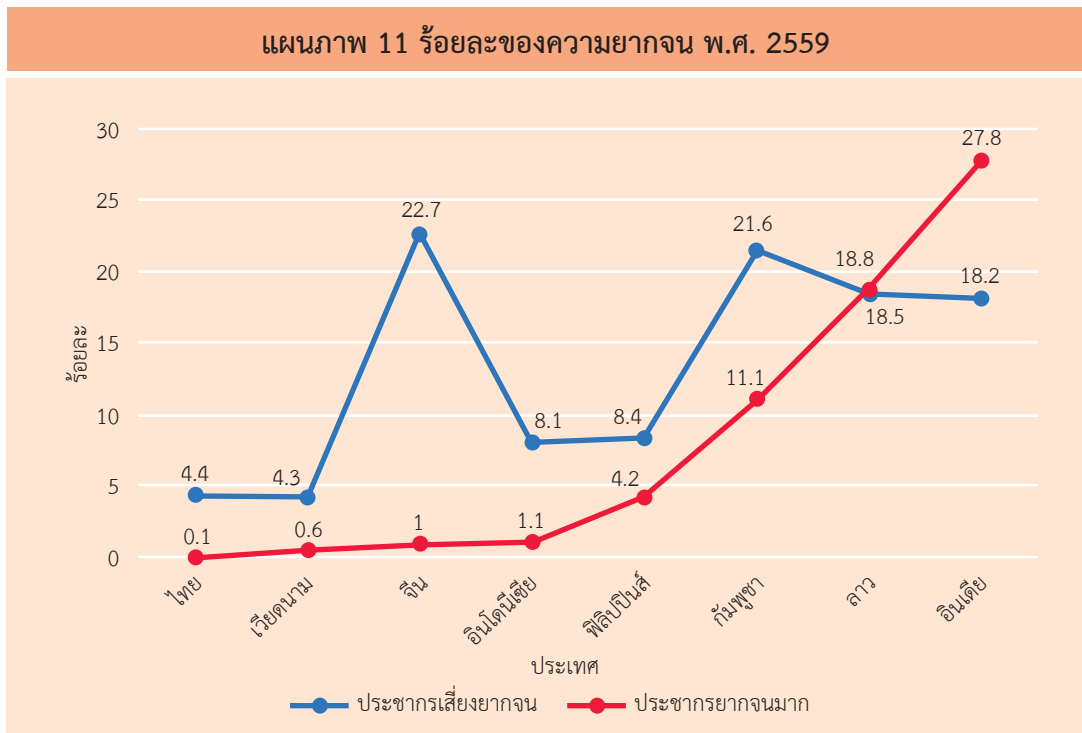
ตัวชี้วัด	ไทย	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	อินโดนีเซีย	สิงคโปร์	เวียดนาม
ปีการศึกษาเฉลี่ย	7.9	10.1	9.3	7.9	11.6	8
ปีการศึกษาที่คาดหวัง	13.6	13.1	11.7	13.1	15.4	12.6
อายุขัยเฉลี่ยตั้งแต่แรกเกิด	74.6	74.9	68.3	69.1	83.2	75.9
รายได้ประชาชาติต่อหัว	14,519	24,620	8,395	10,053	52,569	5,335
ค่าดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์	0.74	0.789	0.682	0.689	0.925	0.683
อันดับดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์	87	59	116	113	5	115

ที่มา: Human Development Report 2016

2.3.2 ความยากจน

ความยากจน (Poverty) โดยทั่วไปหมายถึงความยากจนในเชิงเศรษฐกิจ (Monetary Dimension) นั่นคือพิจารณาที่ระดับรายได้ หรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลว่ามีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพได้ตามมาตรฐานขั้นต่ำ หรือมีรายได้ต่ำกว่ามาตรฐานคุณภาพชีวิตขั้นต่ำที่ยอมรับในแต่ละสังคม เมื่อนิยามความยากจนอิงกับการขาดแคลนรายได้ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดสถานะความยากจนจึงใช้รายได้หรือรายจ่ายของครัวเรือน

ใน Human development indicators 2016 จัดทำโดย UNDP ได้รายงานตัวชี้วัดร้อยละของประชากรที่มีความเสี่ยงต่อความยากจน พบว่า ประเทศไทยมีประชากรที่เสี่ยงต่อความยากจนร้อยละ 4.4 และมีประชากรที่มีความเสี่ยงต่อความยากจนมากร้อยละ 0.1 หากเปรียบเทียบประเทศในกลุ่มอาเซียนที่ประชากรมีความเสี่ยงต่อความยากจน พบว่า ประเทศไทยมีประชากรที่มีความเสี่ยงต่อความยากจนน้อยกว่าเกือบทุกประเทศ ยกเว้นเวียดนามมีประชากรที่มีความเสี่ยงต่อความยากจนเพียงร้อยละ 4.3 สำหรับประเทศที่มีประชากรยากจนมากที่สุด ได้แก่ อินเดีย (ร้อยละ 27.8) รองลงมาคือ ลาว (ร้อยละ 18.8) กัมพูชา (ร้อยละ 11.1) ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 4.2) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 1.1) จีน (ร้อยละ 1) และเวียดนาม (ร้อยละ 0.6) ตามลำดับ (แผนภาพ 11)

ที่มา: Human Development Report 2016, UNDP

2.4 สื่อและเทคโนโลยี

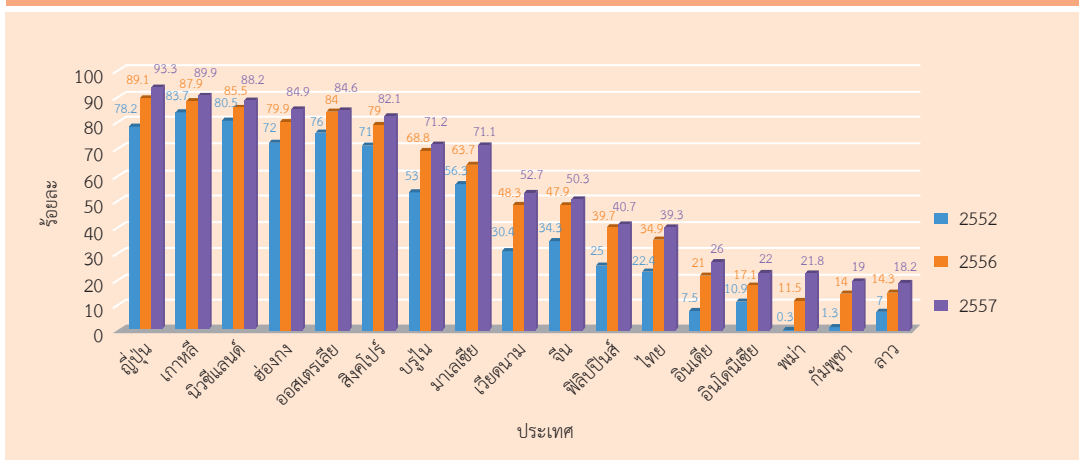
ปัจจุบันเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและทั่วถึง ผ่านช่องทางต่างๆ อาทิ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ เป็นต้น จึงเปรียบเสมือนเป็นการเปิดโลกและการรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้ในโลกยุคปัจจุบันซึ่งเป็นการเชื่อมต่อด้วยระบบเครือข่ายสามารถเชื่อมต่อกันเป็นระบบ กลายเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่กว้างขวางและรู้เท่าทันเหตุการณ์ สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ ทุกมุมโลก ดังนั้น เพื่อให้เห็นสภาพการพัฒนาด้านสื่อและเทคโนโลยีของไทยเปรียบเทียบกับ ประเทศต่างๆ ขอเสนอตัวชี้วัดที่สำคัญบางตัว ดังนี้

2.4.1 การใช้อินเทอร์เน็ต

ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 39.3 มากกว่าประเทศ อินเดีย อินโดนีเซีย พม่า กัมพูชา และลาว แต่น้อยกว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มอาเซียนบวกหก ซึ่งมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าร้อยละ 50 สำหรับประเทศที่มีร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น (ร้อยละ 93.3) รองลงมาได้แก่ ประเทศเกาหลี (ร้อยละ 89.9) และนิวซีแลนด์ (ร้อยละ 88.2)

อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในแต่ละประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับ ปี 2552 ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 22.4 แต่ในปี 2557 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 39.3 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2552 ร้อยละ 17.2 ที่น่าสังเกต คือ ประเทศเวียดนาม มีอัตราส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ปี 2557 เพิ่มขึ้นจากปี 2552 มากที่สุด ร้อยละ 22.3 และมีร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าประเทศไทย (แผนภาพ 12)

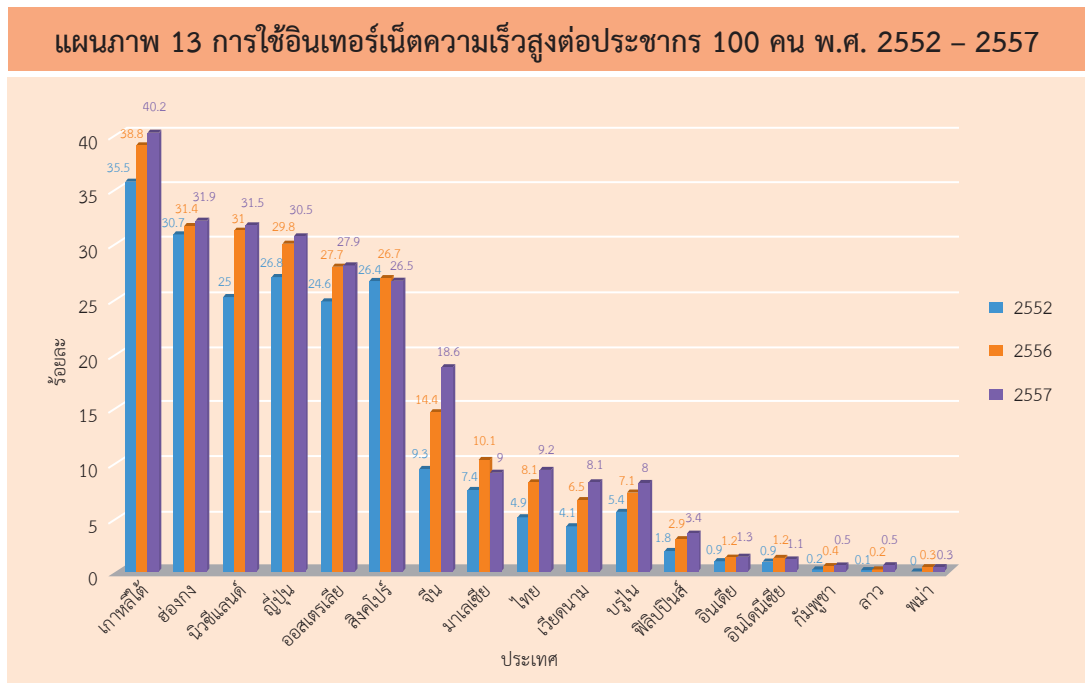
แผนภาพ 12 ร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต พ.ศ. 2552 – 2557

ที่มา : Measuring Information Society Report 2015-2016, International Telecommunication Union (ITU)

2.4.2 การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง

การใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีบรอดแบนด์ จะทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลในอินเทอร์เน็ตได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการเปรียบเทียบการใช้ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง¹ ระดับนานาชาติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ความเร็วสูง 9.2 คนต่อประชากร 100 คน ซึ่งมากกว่าประเทศเวียดนาม บรูไน ฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย กัมพูชา ลาว และพม่า ขณะที่ประเทศเกาหลีมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง 40.2 คน ต่อประชากร 100 คน มากที่สุดในภูมิภาคนี้ รองลงมาได้แก่ ประเทศฮ่องกง นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย สิงคโปร์ จีน และมาเลเซีย (แผนภาพ 13)

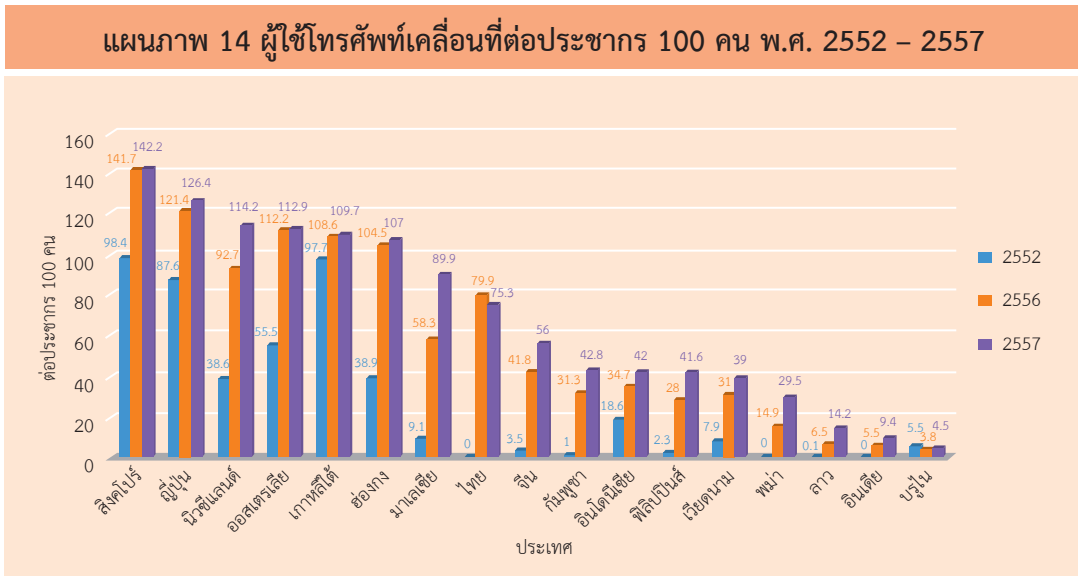

ที่มา : Measuring Information Society Report 2015-2016, International Telecommunication Union (ITU)

¹ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง หมายถึง > 10 Mbit/s

2.4.3 การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่

จากแผนภาพ 14 ประเทศไทยมีอัตราส่วนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 75.3 คนต่อประชากร 100 คนในปี 2557 ลดลงจากปี 2556 ซึ่งมีอัตราส่วนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 79.9 คนต่อประชากร 100 คน สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหก พบว่า ประเทศสิงคโปร์มีผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ 142.2 คนต่อประชากร 100 คน ซึ่งมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย เกาหลีใต้ ตามลำดับ (แผนภาพ 14)

ที่มา : Measuring Information Society Report 2015-2016, International Telecommunication Union (ITU)

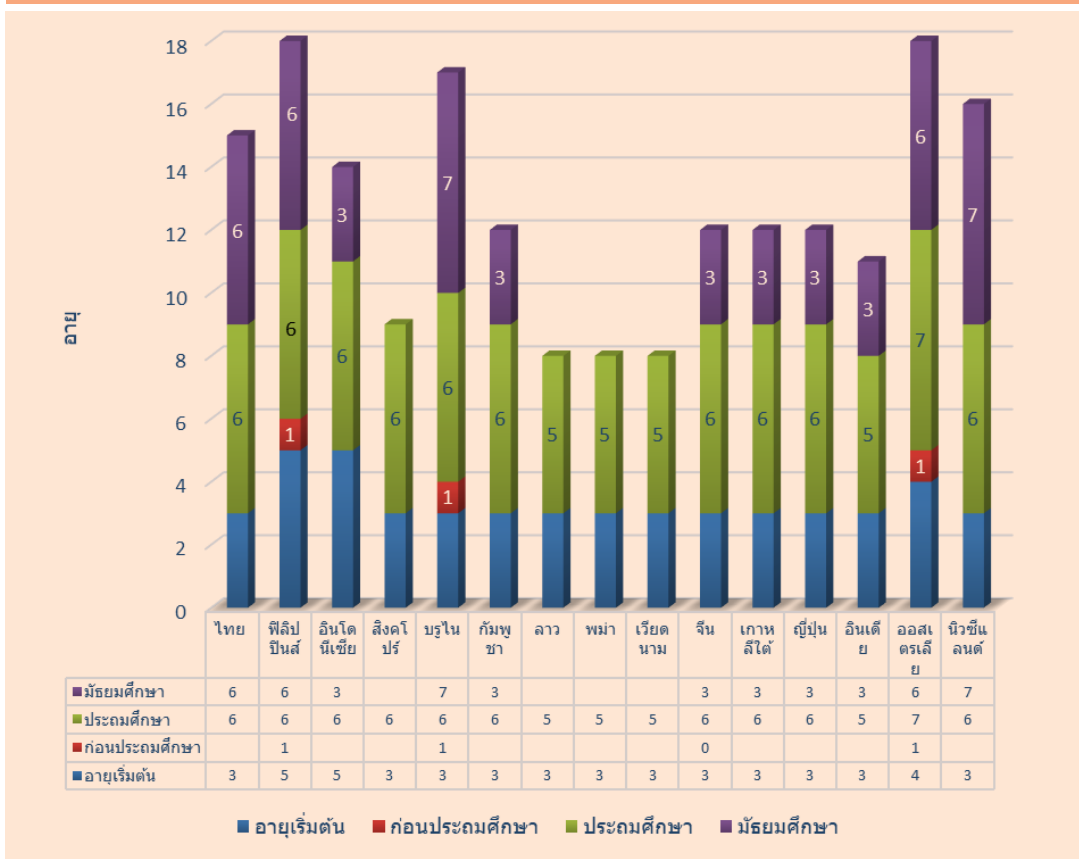
เมื่อจำแนกแต่ละระดับการศึกษา พบว่า

1) ระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา โดยไม่เป็นการศึกษาภาคบังคับ มีอายุการเข้าเรียนอยู่ในช่วง 3-5 ปี ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ปรากฏข้อมูล รวมทั้งประเทศไทย ที่ปรากฏข้อมูลมีเพียงบรูไน ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ใช้เวลาเตรียมความพร้อมเท่ากัน คือ 1 ปี

2) ระดับประถมศึกษา การศึกษาระดับประถมศึกษา มีอายุการเข้าเรียนอยู่ในช่วง 5-7 ปี ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ใช้เวลาเรียน 6 ปี รวมทั้งประเทศไทย ส่วนลาว พม่า เวียดนาม และอินเดีย ใช้เวลาเรียน 5 ปี ในขณะที่ออสเตรเลียใช้เวลาเรียนนานถึง 7 ปี

3) ระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่จะรับเด็กเข้าเรียนอายุ 12 ปี ใช้ระยะเวลาเรียน 6 ปี โดยประเทศที่ใช้ระบบการเรียนระดับมัธยมศึกษา 6 ปี เช่นเดียวกับประเทศไทย คือ ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย ขณะที่ประเทศบรูไน และนิวซีแลนด์ ใช้เวลาเรียนนานถึง 7 ปี ส่วนลาว มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ และเวียดนามไม่ปรากฏข้อมูลในระดับนี้

แผนภาพ 15 ระบบการศึกษา : อายุเริ่มต้น จำนวนปีที่เรียน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2557

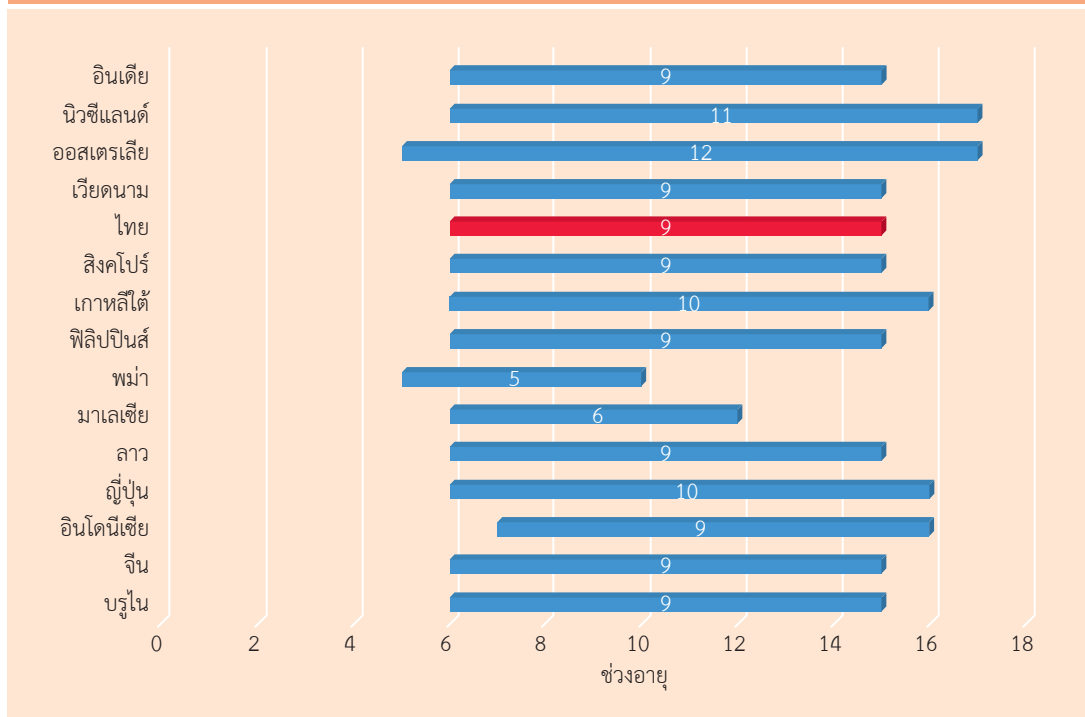
ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016

3.1.2 การศึกษาภาคบังคับ

เป็นการศึกษาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญโดยบังคับให้เด็กในช่วงอายุหนึ่งต้องเข้าเรียนในระบบโรงเรียน โดยรัฐเป็นผู้จัดการศึกษาให้ทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งต้องมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ

จากแผนภาพ 16 จะเห็นว่า การศึกษาภาคบังคับของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนต้น หรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งสถาบันสถิติยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics: UIS) พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 ร้อยละ 80 ของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจัดให้มัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาภาคบังคับ สำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 17 จัดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี คือถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่นเดียวกับหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ อินโดนีเซีย ลาว สิงคโปร์ เวียดนาม เป็นต้น ส่วนประเทศที่กำหนดการศึกษาภาคบังคับถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นประเทศในกลุ่มที่พัฒนาแล้วอย่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ ส่วนเกาหลีใต้และญี่ปุ่นจัดการศึกษาภาคบังคับ 10 ปีเท่ากัน ในขณะที่พม่าจัดการศึกษาภาคบังคับสั้นที่สุดเพียง 5 ปี

แผนภาพ 16 ระบบการศึกษา: ช่วงเวลาการจัดการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2557

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016

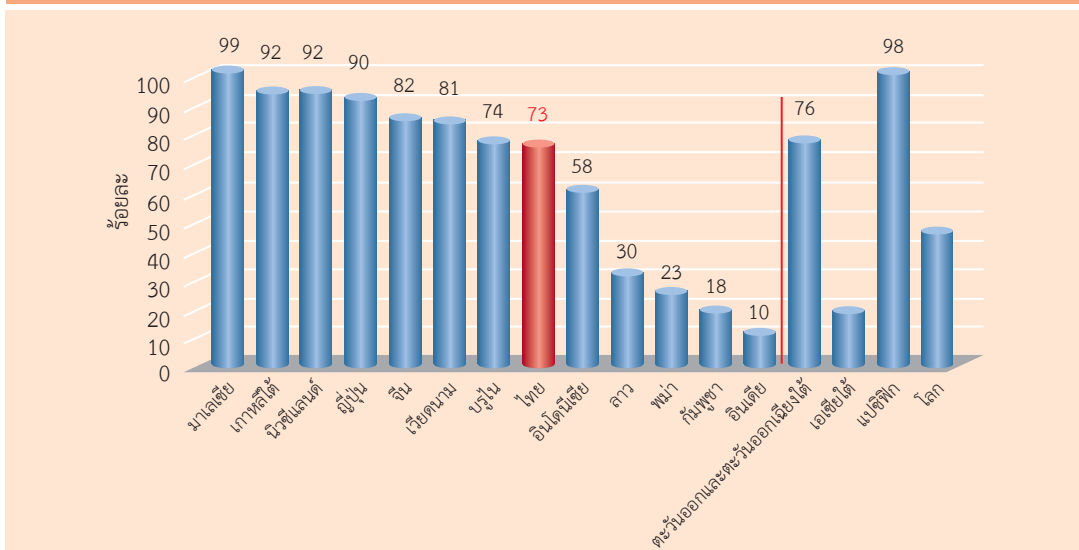
3.2 การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาในที่นี้จะนำเสนอด้วยตัวชี้วัดอัตราการเข้าเรียน สัดส่วนของผู้เรียน และนักเรียนนานาชาติ อัตราการเข้าเรียนเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถของระบบการศึกษาของแต่ละประเทศในการจัดการศึกษาเพื่อให้ประชากรมีโอกาสและความเท่าเทียมกันในการเข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยอัตราการเข้าเรียนคำนวณจากจำนวนนักเรียน นักศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุวัยเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ได้ผลดังนี้

3.2.1 อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (Gross enrolment ratio (GER) in pre-primary education)

สถาบันสถิติแห่งยูเนสโก กล่าวไว้ว่า การลงทุนที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดในการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนมนุษย์คือ การให้ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กระดับปฐมวัยในด้านการศึกษา อนามัยและโภชนาการ” (เซลดอน เฟเฟอร์, 2550) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (ISCED 0) ไม่จัดเป็นการศึกษาภาคบังคับ ช่วงเวลาเรียนของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไประหว่างช่วงอายุ 1-4 ปี ทำให้อัตราการเข้าเรียนค่อนข้างแตกต่างกัน ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 73 สูงกว่าอินโดนีเซีย ลาว พม่า กัมพูชา และอินเดีย หลายประเทศมีอัตราส่วนมากกว่าร้อยละ 90 เช่น มาเลเซีย (ร้อยละ 99) เกาหลีใต้และนิวซีแลนด์มีอัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเท่ากัน (ร้อยละ 92) ญี่ปุ่นมีอัตราเข้าเรียนร้อยละ 90 โดยค่าเฉลี่ยทั่วโลกปี พ.ศ.2557 อยู่ที่ร้อยละ 44 อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนศึกษาค่ำมากอยู่ที่ประเทศอินเดีย กัมพูชา พม่า และลาว คือ ร้อยละ 10, 18, 23 และ 30 ตามลำดับ (แผนภาพ 17)

แผนภาพ 17 อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2557

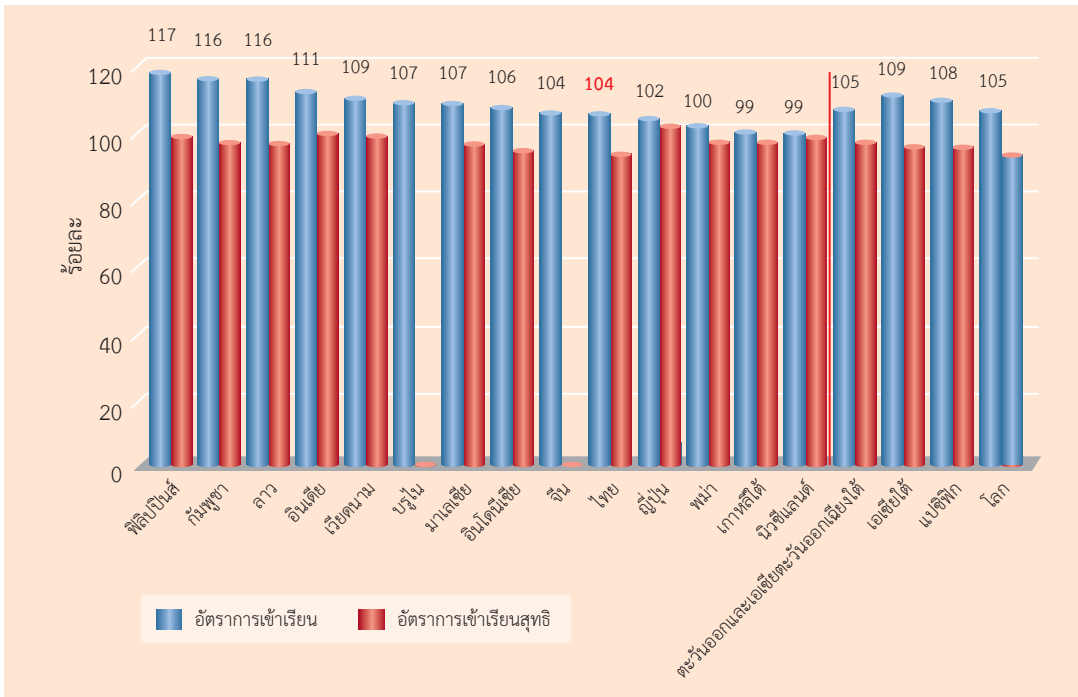
ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

3.2.2 อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา (Gross enrolment ratio (GER) in primary education)

เป้าหมายหลักข้อหนึ่งของการศึกษาคือต้องการให้ประชากรทุกคนเข้าเรียน การศึกษาระดับประถมศึกษา และเป้าหมายสำคัญของการศึกษาระดับนี้คือ ช่วยให้เด็กทุกคนมีความสามารถขั้นพื้นฐานในการอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขได้ ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่กำหนดเวลาในการเรียนระดับนี้ 5 – 6 ปี เพื่อก้าวสู่การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีหลักสูตรและประเภท การศึกษาที่หลากหลายและเน้นสาระที่เจาะจงมากขึ้น โดยตามมาตรฐานสากล การศึกษาในระดับ ประถมศึกษา (ISCED 1) ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยที่เด็กจะได้เริ่มฝึกทักษะ การอ่าน เขียน และคิดคำนวณ เกณฑ์อายุเริ่มของการศึกษาระดับนี้ในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน เช่น ประเทศไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม อินเดีย ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ แม้กฎหมายกำหนด ให้เริ่มเข้าเรียนที่อายุ 6 ปี แต่พบว่า มีนักเรียนเข้าเรียนในระดับนี้ต่ำกว่า 6 ปี และมากกว่า 8 ปี ก็มีเช่นกัน

ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาเท่ากับจีน คือ ร้อยละ 104 สูงกว่าญี่ปุ่น ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 102 แต่ถ้าคิดอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรสุทธิ (อัตราส่วนนักเรียน อายุ 6-11 ปี ต่อประชากรกลุ่มเดียวกัน) อัตราส่วนจะอยู่ที่ร้อยละ 92 หลายประเทศมีอัตรา ส่วนเกินร้อยละ 100 เนื่องจากมีเด็กนอกกลุ่มอายุนั้นๆ เข้าเรียนเป็นจำนวนมาก เช่น อินโดนีเซีย (ร้อยละ 106) มาเลเซียและบรูไนเท่ากัน (ร้อยละ 107) เวียดนาม (ร้อยละ 109) อินเดีย (ร้อยละ 111) ลาวและกัมพูชาเท่ากัน (ร้อยละ 116) และฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 117) สำหรับค่าเฉลี่ย ทั่วโลก ปี พ.ศ. 2557 อยู่ที่ร้อยละ 105 และประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาไม่ถึง ร้อยละ 100 มีเพียง 2 ประเทศ คือ เกาหลีใต้และนิวซีแลนด์เท่ากัน (ร้อยละ 99) (แผนภาพ 18)

แผนภาพ 18 อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2557

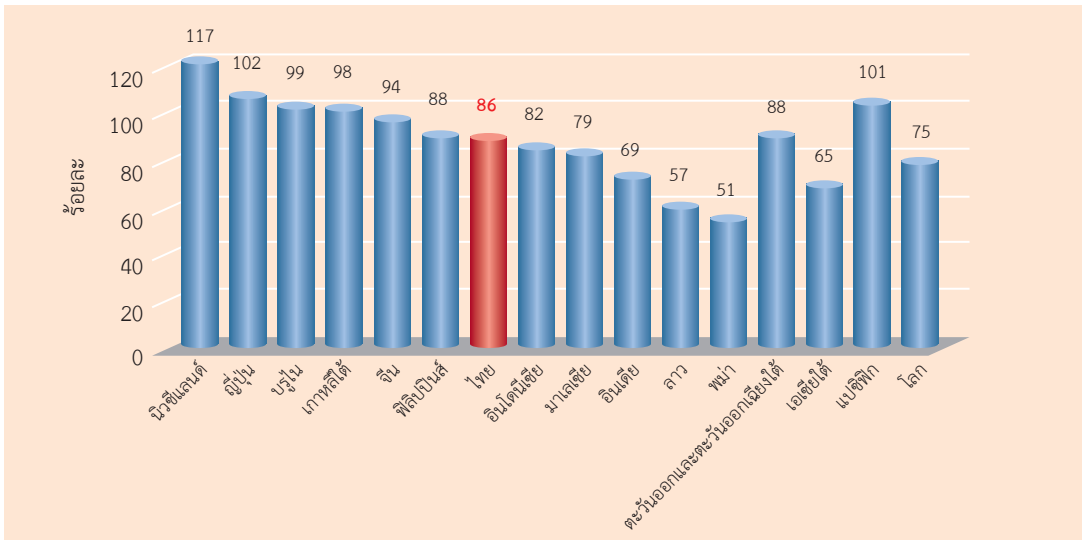

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

3.2.3 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา

ยูเนสโก กล่าวไว้ว่า “การขยายโอกาสการเรียนรู้ไประดับมัธยมศึกษาจะแก้ปัญหาตัวถ่วงของการพัฒนาอย่างยั่งยืน วิธีการยกระดับทักษะให้สูงขึ้นจะมีผลตอบแทนต่อปัจเจกบุคคลและสังคมที่ลงทุนไปในการศึกษามากยิ่งขึ้น” (Lewin and Caillods, 2001) การเพิ่มอัตราการเข้าถึงและการสำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการให้นักเรียนมีความรู้ขั้นพื้นฐานและทักษะที่จำเป็น ประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรระดับมัธยมศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 86 สูงกว่าอินโดนีเซีย และมาเลเซีย แต่ต่ำกว่าฟิลิปปินส์ ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 88 มีเพียงประเทศญี่ปุ่นและนิวซีแลนด์เท่านั้นที่มีอัตราส่วนเกินร้อยละ 100 สาเหตุหลักอาจเนื่องมาจากนักเรียนจำนวนมากอายุเกินกว่าที่กำหนดไว้ในระบบการศึกษาปกติ สำหรับประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาไม่ถึงร้อยละ 60 มีเพียงพม่า และลาว (แผนภาพ 19)

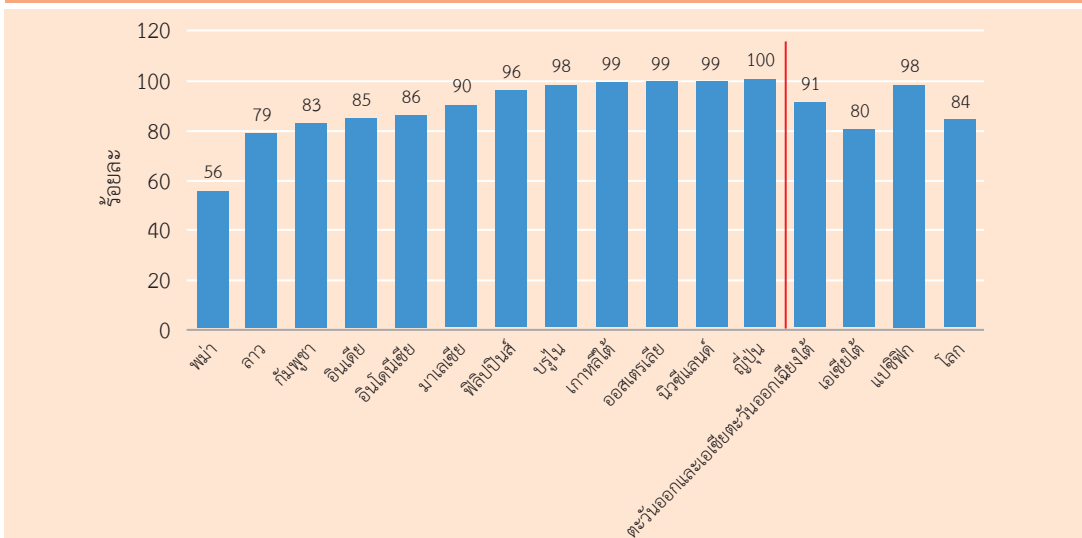
แผนภาพ 19 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2557

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

เมื่อจำแนกเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ISCED 2) ซึ่งทั่วโลกกำหนดให้การศึกษาในระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับ และประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสูงถึงร้อยละ 100 มีเพียงประเทศญี่ปุ่น ส่วนฟิลิปปินส์ บรูไน เกาหลีใต้ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์มีอัตราการเข้าเรียนมากกว่าร้อยละ 90 ในขณะที่กัมพูชา สำหรับจีน สิงคโปร์ เวียดนาม และประเทศไทยไม่ปรากฏข้อมูล

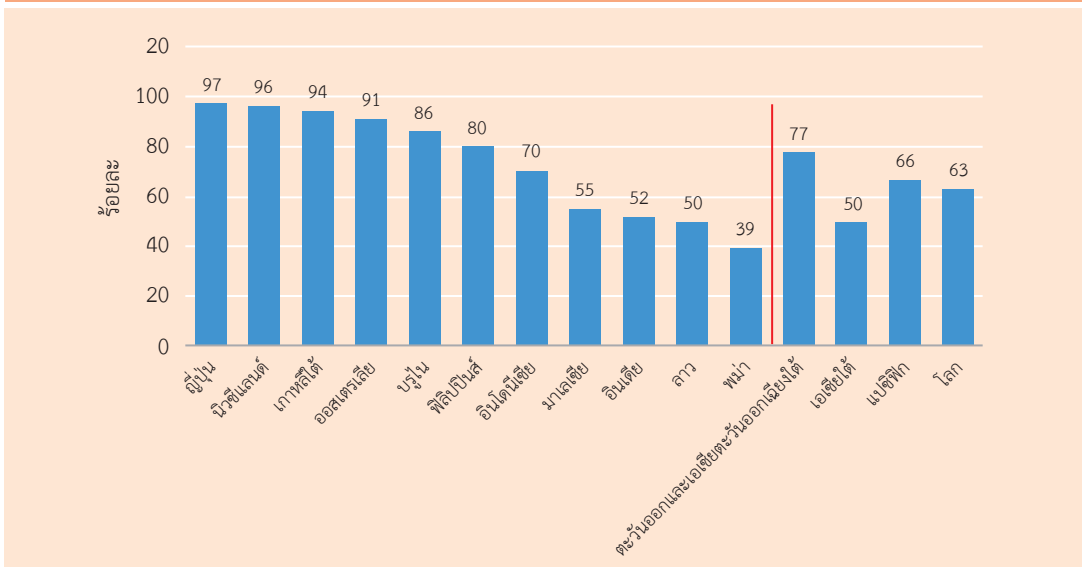
แผนภาพ 20 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2557

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

สำหรับอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ISCED 3) ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ปี พ.ศ. 2557 ประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสูงกว่าร้อยละ 90 มีถึง 4 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลี และออสเตรเลีย มีอัตราการเข้าเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยโลก (ร้อยละ 63) สำหรับประเทศไทยและหลายประเทศในเอเชียไม่ปรากฏข้อมูลในระดับนี้ เช่น กัมพูชา จีน สิงคโปร์ เวียดนาม เป็นต้น (แผนภาพ 21)

แผนภาพ 21 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2557

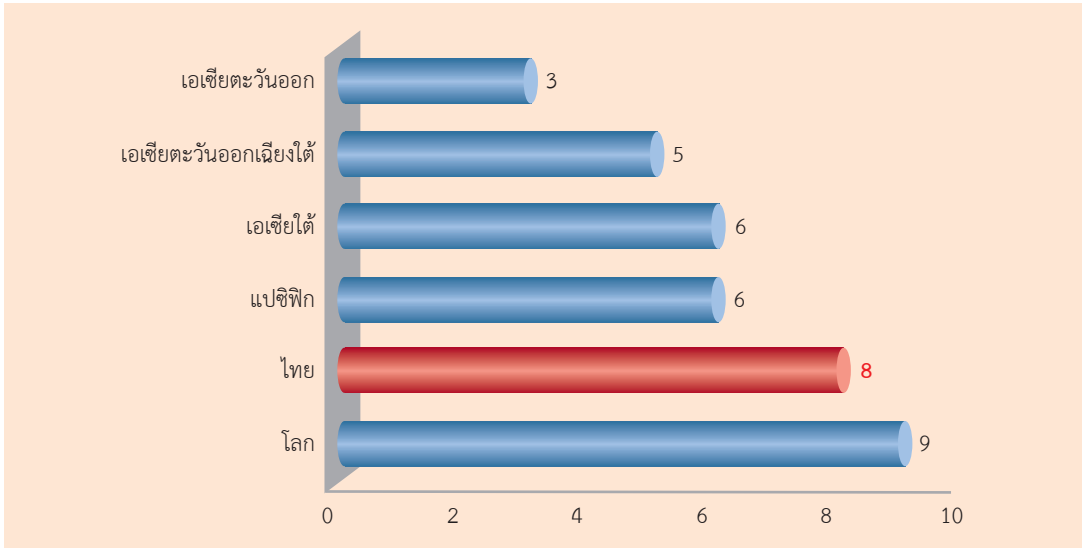

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 (table 3) ใช้ข้อมูลปี 2014

3.2.4 อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา (Gross enrolment ratio (GER) in tertiary Education)

ปี พ.ศ. 2557 อัตราการขยายตัวของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วโลกเพิ่มขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2552-2557 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 27 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 34 ในปี พ.ศ. 2557 ในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาสูงสุดคือ ประเทศเกาหลี ร้อยละ 95 รองลงมา ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น ร้อยละ 95, 87, 81 ตามลำดับ ส่วนอัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2557 มีอัตราร้อยละ 53 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2552 ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 45 แสดงให้เห็นถึงโอกาสในการเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยค่อนข้างดี และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน แม้จะน้อยกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่โอกาสในด้านการศึกษาของไทยนั้นมียุทธศาสตร์เติบโตที่ดีขึ้น

แผนภาพ 23 อัตราเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2557

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

3.2.6 นักศึกษานานาชาติ

นักศึกษานานาชาติในรายงานฉบับนี้ หมายถึง นักศึกษาที่ไปเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศอื่น ที่มีชื่อประเทศของตน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

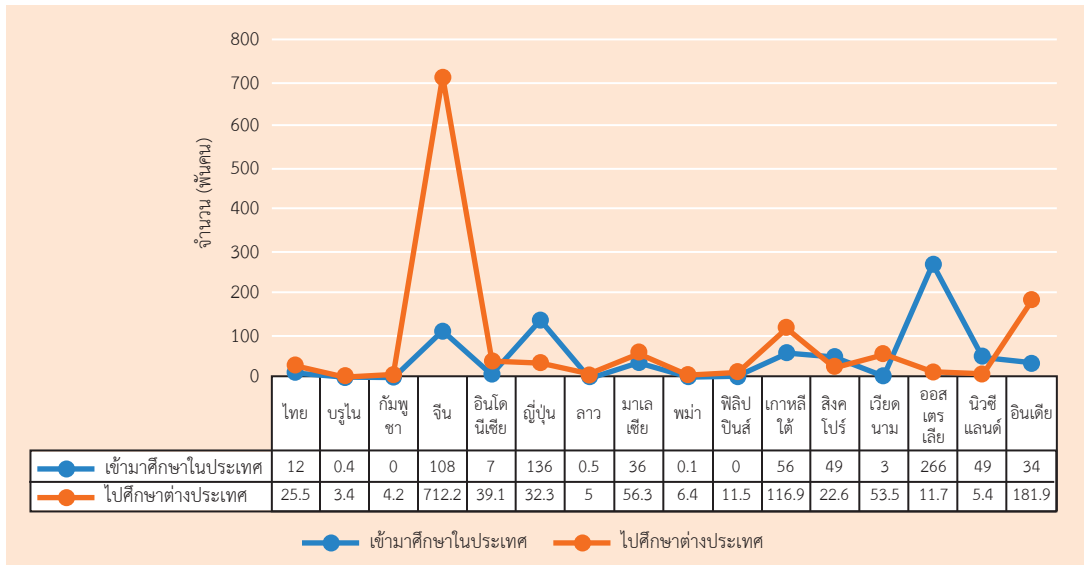
1) นักศึกษาจากประเทศหนึ่งไปเรียนต่างประเทศ (Outbound Mobile Students)

ปี พ.ศ. 2557 ระดับโลกมีนักศึกษานานาชาติ 3,545,000 คน นักศึกษาส่วนใหญ่จะเลือกไปศึกษาต่อในประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน หรือประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยปัจจัยเดียวกันคือ ค่าใช้จ่ายและความสัมพันธ์ทางการทูตและวัฒนธรรม สำหรับภูมิภาคที่นักศึกษาไปเรียนต่างประเทศมากที่สุดคือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 1,264,000 คน ในส่วนของประเทศไทยมีนักศึกษาไปเรียนต่อในต่างประเทศ จำนวน 25,500 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.1 ของนักศึกษาในประเทศ

2) นักศึกษาต่างชาติ หมายถึง นักศึกษาชาติอื่นที่เข้ามาเรียนในประเทศไทย

จากข้อมูลของ UIS ที่รายงานการรับนักศึกษาต่างชาติ ปี พ.ศ. 2557 พบว่า ประเทศไทยรับนักศึกษาต่างชาติ 12,000 คน สำหรับประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหก ที่มีนักศึกษาต่างชาติมากที่สุด คือ ออสเตรเลีย (266,000 คน) รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น (136,000 คน) จีน (108,000 คน) เกาหลีใต้ (56,000 คน) นิวซีแลนด์และสิงคโปร์รับนักศึกษาต่างชาติเท่ากัน (49,000 คน) มาเลเซีย (36,000 คน) และอินเดีย (34,000 คน) (แผนภาพ 24)

แผนภาพ 24 จำนวนนักศึกษาต่างชาติ พ.ศ. 2557

หมายเหตุ: กัมพูชาและฟิลิปปินส์ ไม่มีรายละเอียดข้อมูลจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย
ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2016 ใช้ข้อมูลปี 2014

3.3 ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity)

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดด้านการศึกษามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) (เป้าหมายที่ 4.5 ความเท่าเทียม : ขจัดความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาทุกระดับของผู้ด้อยโอกาส) ในปี ค.ศ. 2010 – 2015 จากรายงาน Global Education Monitoring Report 2017 ด้านอัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่ของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก จำแนกเป็นระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

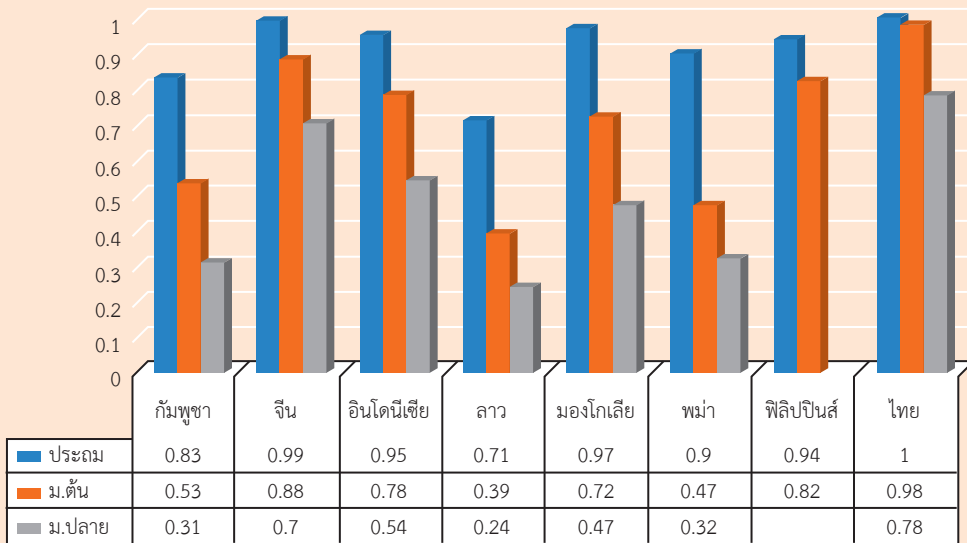
ระดับประถมศึกษา ประเทศไทยมีค่าดัชนีความเสมอภาคของอัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่เป็น 1.00 ซึ่งมีความสูงที่สุดในภูมิภาค ในขณะที่ประเทศอื่นๆ มีความเท่าเทียมด้านพื้นที่เรียงตามลำดับดังนี้ จีน 0.99 เวียดนาม 0.98 มองโกเลีย 0.97 อินโดนีเซีย 0.95 ฟิลิปปินส์ 0.94 พม่า 0.90 กัมพูชา 0.83 และลาว 0.71 แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความไม่เท่าเทียมกันของอัตราผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาตามปัจจัยด้านพื้นที่สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่มีค่าดัชนีความเสมอภาคของอัตราผู้สำเร็จการศึกษามากกว่า 0.5 ยกเว้น ลาว (0.39) และพม่า (0.47) สำหรับประเทศไทยมีค่าสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก ซึ่งมีค่าอยู่ที่ 0.98

ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ค่าดัชนีความเสมอภาคของอัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่ของประเทศไทยมีค่าอยู่ที่ 0.78 ในขณะที่ประเทศอื่นๆ มีค่าดัชนีความเสมอภาคเรียงตามลำดับ ดังนี้ จีน (0.70) เวียดนาม (0.68) อินโดนีเซีย (0.54) มองโกเลีย (0.47) พม่า (0.32) กัมพูชา (0.31) ลาว (0.24)

สรุปได้ว่า ประเทศไทยมีค่าดัชนีความเสมอภาคของผู้ที่จบการศึกษาตามพื้นที่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสูงที่สุดในกลุ่มประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย

แผนภาพ 25 อัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามพื้นที่ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2560

ที่มา: Global Education Monitoring Report UIS, 2017 (ข้อมูลปี 2010-2015)

3.4 คุณภาพการศึกษา

3.4.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับนานาชาติ

1) โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

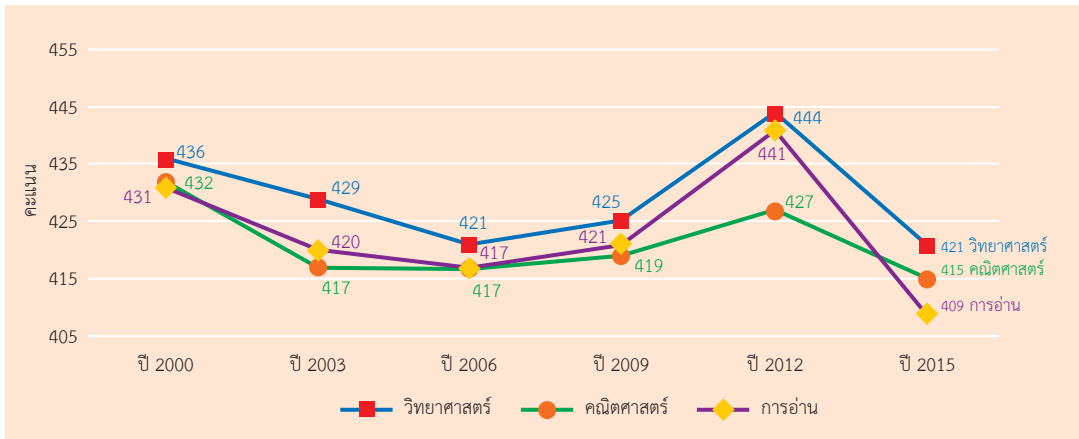
สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) ร่วมกับองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD)) ได้ดำเนินการโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินคุณภาพระบบการศึกษาของประเทศในการเตรียมความพร้อมนักเรียน (อายุ 15 ปี) ที่จบการศึกษาภาคบังคับที่มีศักยภาพสำหรับการแข่งขันในอนาคต

PISA มีการประเมินทุก 3 ปี เพื่อติดตามแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้ข้อมูลในระดับนโยบาย การประเมินแต่ละครั้งจะครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ *การอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์* แต่จะเน้นการให้น้ำหนักการประเมินแต่ละด้านแตกต่างกัน โดยการประเมินตามโครงการ PISA ปี ค.ศ.2000 และ 2009 เน้นการรู้เรื่องการอ่าน, ปี ค.ศ.2003 และ 2012 เน้นการรู้เรื่องคณิตศาสตร์ ปี 2006 และ 2515 เน้นการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ สาขาวิชาที่เน้นจะมีน้ำหนักการประเมินประมาณร้อยละ 60 และส่วนที่เหลือจะมีน้ำหนักการประเมินแต่ละด้านประมาณร้อยละ 20

ผลการประเมินในภาพรวม รายงานผลการประเมินโครงการ PISA มี 2 ลักษณะ คือ 1) รายงานเป็นคะแนนเฉลี่ยเทียบกับค่าเฉลี่ย OECD ซึ่งเป็นคะแนนมาตรฐาน 2) รายงานผลเกี่ยวกับระดับความรู้และทักษะ (หรือความเชี่ยวชาญ) ของผู้เรียนกำหนดเป็น 6 ระดับจากระดับ 1 (ต่ำสุด) จนถึงระดับ 6 (สูงสุด) และกำหนดให้ระดับ 2 เป็นระดับพื้นฐานที่นักเรียนเริ่มแสดงว่ารู้และพอใช้ประโยชน์จากความรู้ในการดำรงชีวิตได้ ซึ่งตัวเลขที่บอกว่าคุณภาพอยู่ในระดับใดจะเป็นตัวชี้สำคัญว่าคุณภาพของพลเมืองในประเทศจะมีส่วนร่วมในสังคมและในตลาดแรงงานในอนาคตได้อย่างไร

ประเทศไทยเริ่มเข้าร่วมโครงการประเมิน PISA ตั้งแต่โครงการ PISA 2000 ซึ่งผลการประเมิน PISA 2015 พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านวิทยาศาสตร์ 421 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 493 คะแนน) คณิตศาสตร์ 415 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 490 คะแนน) และการอ่าน 409 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 493 คะแนน) เมื่อวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของคะแนนในภาพรวมตั้งแต่การประเมินรอบแรกจนถึงปัจจุบัน พบว่า ผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่านของไทย มีแนวโน้มผลการประเมินต่ำลงทุกวิชาเมื่อเทียบกับการประเมินครั้งแรก (แผนภาพ 26)

แผนภาพ 26 แนวโน้มผลการประเมินจาก PISA 2000 ถึง PISA 2015 ของประเทศไทย

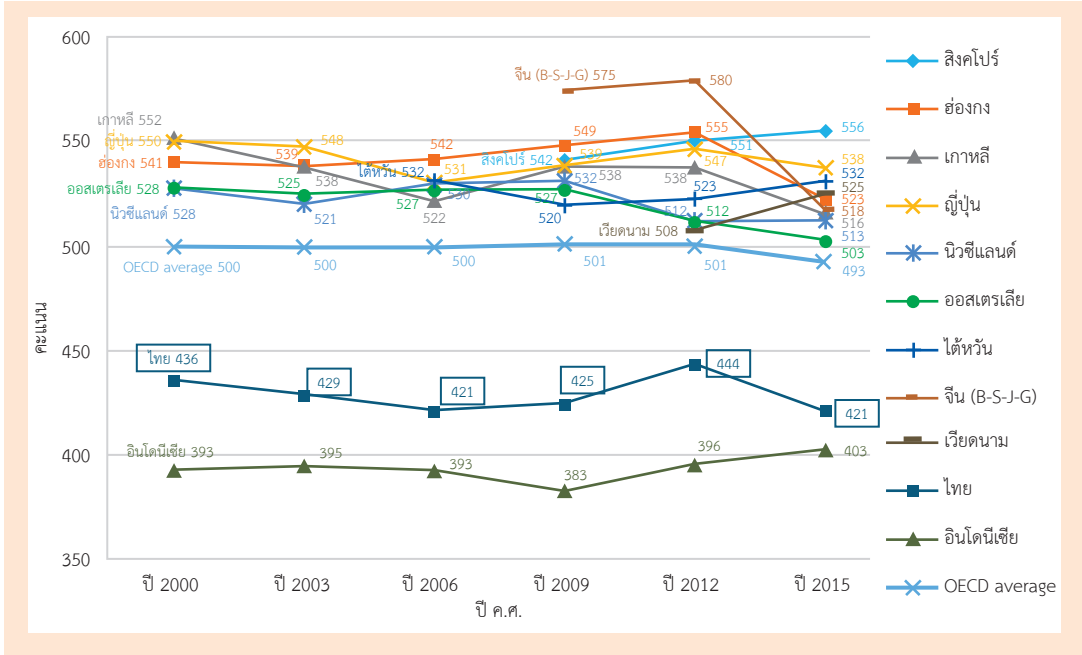
ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

รายละเอียดผลการประเมิน PISA 2015 ใน 3 ด้าน มีดังนี้

1. การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ (Scientific Literacy)

ผลการประเมิน PISA 2015 ด้านวิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับทุกปีที่ผ่านมา และมีคะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย OECD ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแนวโน้มผลคะแนน PISA 2015 ด้านวิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีผลคะแนนลดลงจากการประเมินในปีที่ผ่านมา ยกเว้น สิงคโปร์ ใต้หวัน และเวียดนาม เป็นที่สังเกตว่าประเทศเวียดนามซึ่งเข้าร่วมการประเมิน PISA 2012 เป็นปีแรก พบว่า มีผลการประเมิน PISA 2015 ด้านวิทยาศาสตร์ (525 คะแนน) ซึ่งมีคะแนนสูงกว่า PISA 2012 (508 คะแนน) และสูงกว่าคะแนนเฉลี่ย OECD รวมทั้งสิงคโปร์ซึ่งมีคะแนนด้านวิทยาศาสตร์มาเป็นอันดับ 1 (556 คะแนน) รองลงมา ได้แก่ ฮองกง (523 คะแนน) อย่างไรก็ตามประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ยกเว้นประเทศไทย และอินโดนีเซีย

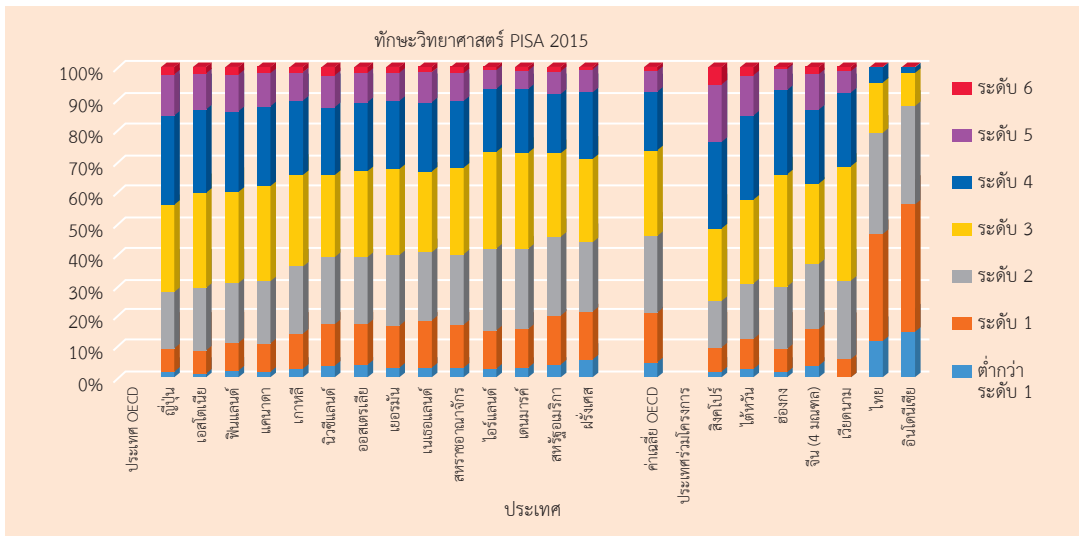
แผนภาพ 27 แนวโน้มผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

อย่างไรก็ตาม โครงการ PISA 2015 ได้แบ่งเกณฑ์ระดับความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เป็น 7 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำกว่าระดับ 1 (คะแนนต่ำกว่า 335) ระดับ 1 (คะแนน 335-409) ระดับ 2 (คะแนน 410 – 483) ระดับ 3 (484 – 558) ระดับ 4 (คะแนน 559 – 632) ระดับ 5 (คะแนน 633 – 707) และระดับ 6 (คะแนน 708 ขึ้นไป) ผลการประเมิน PISA 2015 ด้านวิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ย 421 คะแนน ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย OECD โดยนักเรียนมีความรู้และทักษะหรือสมรรถนะอยู่ในระดับ 1 มากที่สุด ร้อยละ 33.7 รองลงมาอยู่ในระดับ 2 ร้อยละ 32.2 ในขณะที่เวียดนาม นักเรียนมีความรู้และทักษะอยู่ในระดับ 3 มากที่สุด ร้อยละ 36.6 สำหรับประเทศในกลุ่ม OECD ส่วนใหญ่นักเรียนมีความรู้และทักษะหรือสมรรถนะด้านวิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับ 3 ระดับ 4 และระดับ 5 ในสัดส่วนที่มากกว่า (แผนภาพ 28)

แผนภาพ 28 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

2. การรู้เรื่องคณิตศาสตร์ (Mathematical Literacy)

ผลการประเมิน PISA 2015 ด้านคณิตศาสตร์ พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีผลคะแนนลดลง สำหรับประเทศสิงคโปร์ได้คะแนนด้านคณิตศาสตร์อันดับ 1 (556 คะแนน) อย่างไรก็ตาม ประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ยกเว้นประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซีย

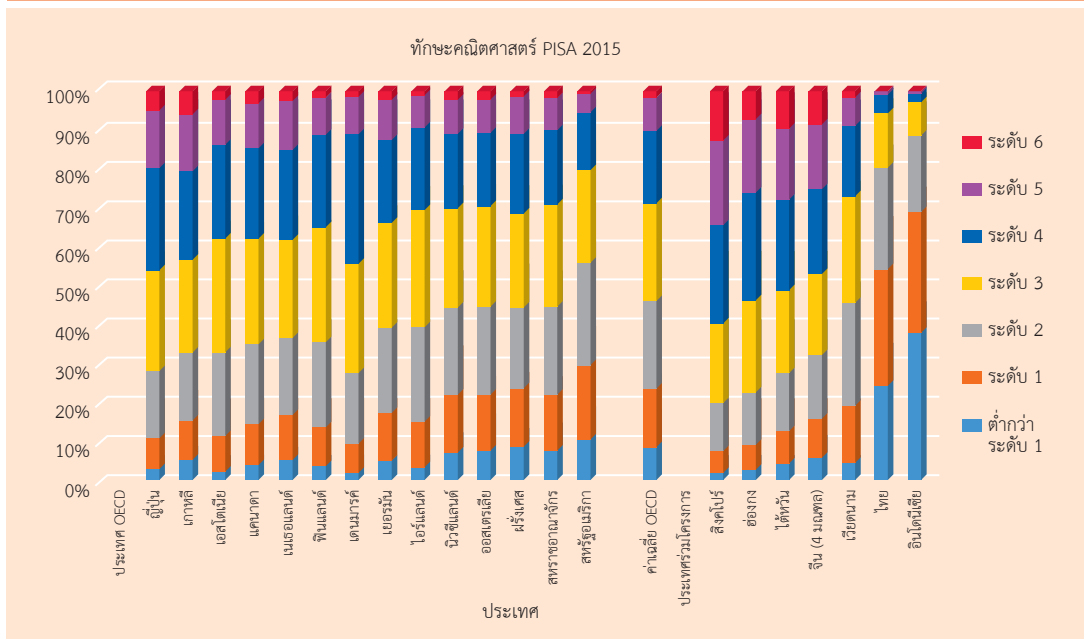
แผนภาพ 29 แนวโน้มผลการประเมินด้านคณิตศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

การประเมิน PISA 2015 ด้านคณิตศาสตร์ ได้แบ่งเกณฑ์ระดับความสามารถด้านคณิตศาสตร์ เป็น 6 ระดับ ได้แก่ ระดับ 1 (คะแนนต่ำกว่า 358) ระดับ 2 (คะแนน 320 - 481) ระดับ 3 (คะแนน 482 - 544) ระดับ 4 (คะแนน 545 - 606) ระดับ 5 (คะแนน 607 - 668) และระดับ 6 (คะแนน 669 ขึ้นไป) ประเทศไทยได้ 415 คะแนน และนักเรียนมีความรู้ทักษะด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 1 (ร้อยละ 29.6) มากที่สุด ขณะที่ประเทศสิงคโปร์ที่มีคะแนนเป็นอันดับ 1 (564 คะแนน) มีนักเรียนที่มีทักษะความรู้ด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 6 (ร้อยละ 13.1) มากที่สุด เป็นอันดับ 1 ของประเทศที่เข้าร่วมการประเมิน PISA 2015 และมีนักเรียนที่มีทักษะความรู้ด้านคณิตศาสตร์อยู่ในระดับ 4 (ร้อยละ 25.1) มากที่สุด และเป็นที่น่าสนใจว่านักเรียนที่มีทักษะด้านคณิตศาสตร์ในระดับต่ำกว่าระดับ 1 (ร้อยละ 2) ระดับ 1 (ร้อยละ 5.5) และระดับ 2 (ร้อยละ 12.4) ของประเทศสิงคโปร์รวมกันยังมีจำนวนน้อยกว่านักเรียนที่มีทักษะด้านคณิตศาสตร์ระดับต่ำกว่าระดับ 1 (ร้อยละ 24.2) ในประเทศไทย (แผนภาพ 30)

แผนภาพ 30 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015

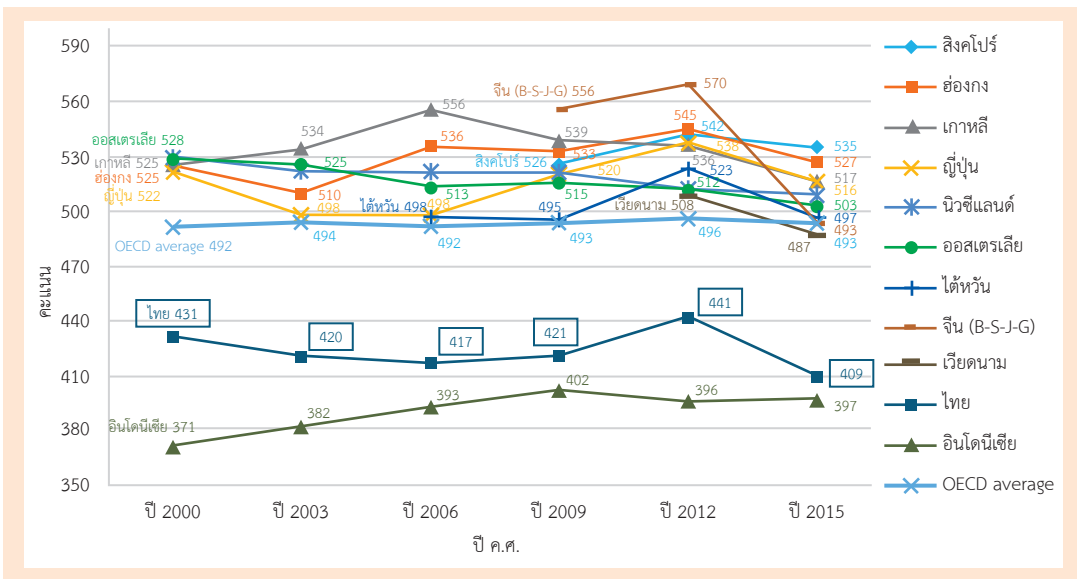

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I): EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION , OECD, 2016

3. การรู้เรื่องการอ่าน (Reading Literacy)

ผลการประเมิน PISA 2015 ด้านการอ่าน พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับทุกปีที่ผ่านมา และมีคะแนนต่ำกว่า คะแนนเฉลี่ย OECD ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาแนวโน้มผลคะแนน PISA 2015 ด้านการอ่าน พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีผลคะแนนลดลงจากผลการประเมินที่ผ่านมา สิงคโปร์ได้คะแนนด้านการอ่านเป็นอันดับ 1 (535 คะแนน) สำหรับเวียดนาม ได้คะแนนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ย OECD เพียงเล็กน้อย

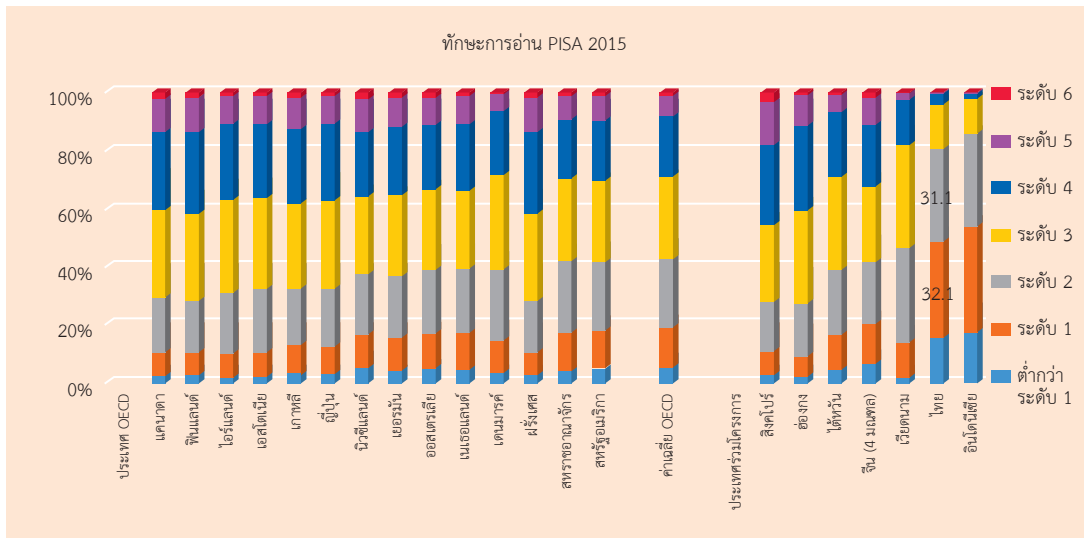
แผนภาพ 31 แนวโน้มผลการประเมินด้านการอ่านจาก PISA 2000 ถึง PISA 2015

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

อย่างไรก็ตามการประเมิน PISA 2015 ด้านการอ่าน ได้แบ่งเกณฑ์ระดับความสามารถด้านการอ่านเป็น 7 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำกว่าระดับ 1 (คะแนนต่ำกว่า 335) ระดับ 1 (คะแนน 335-406) ระดับ 2 (คะแนน 407 – 479) ระดับ 3 (480 – 552) ระดับ 4 (คะแนน 553 – 625) ระดับ 5 (คะแนน 626 – 697) และระดับ 6 (คะแนน 698 ขึ้นไป) ประเทศไทย ได้ 409 คะแนน และนักเรียนมีความรู้เรื่องด้านการอ่านอยู่ในระดับ 1 (ร้อยละ 32.1) มากที่สุด รองลงมา ระดับ 2 (ร้อยละ 31.1) ในขณะที่ประเทศในกลุ่ม OECD มีนักเรียนที่มีความรู้เรื่องการอ่านอยู่ในระดับ 2 ระดับ 3 มากกว่าระดับอื่นๆ ระดับ 2 คือระดับพื้นฐานที่นักเรียนเริ่มแสดงความรู้และพอใช้ประโยชน์จากความรู้ในการดำรงชีวิตได้ (แผนภาพ 32)

แผนภาพ 32 ร้อยละของนักเรียนที่มีความรู้เรื่องการอ่านที่ระดับต่างๆ โครงการ PISA 2015

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I): EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

2) การประเมินผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (TIMSS 2015)

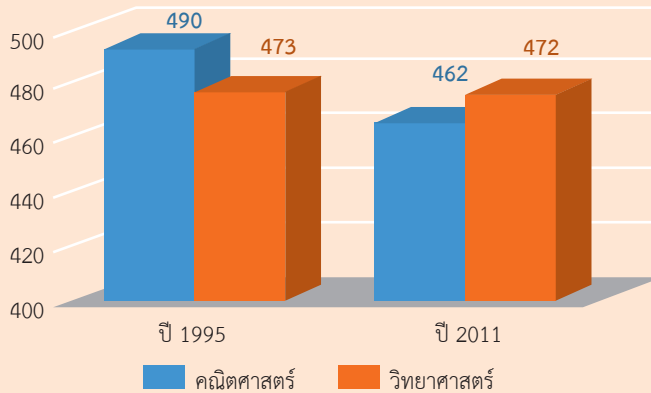
TIMSS คือ โครงการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยเทียบกับนานาชาติ (Trends in International Mathematics and Science Study; TIMSS) เป็นโครงการที่สมาคมนานาชาติเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (International Association for the Evaluation of Educational Achievement; IEA) ดำเนินการร่วมกับประเทศสมาชิกเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (Grade 4) และมัธยมศึกษาปีที่ 2 (Grade 8)

การประเมินตามโครงการ TIMSS เริ่มมีขึ้นในปี ค.ศ. 1995 และประเมินต่อเนื่องทุก 4 ปี สำหรับการประเมินนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการประเมินมาแล้ว 5 ครั้ง คือ ปี ค.ศ. 1995 (2538) 2003 (2546) 2007 (2550) 2011 (2554) และ 2015 (2558) ส่วนการประเมินนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีการประเมินมาแล้ว 6 ครั้ง คือ ปี ค.ศ. 1995 1999 2003 2007 2011 และ 2015 โดยประเทศไทยเข้าร่วมประเมินนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ. 1995 และ 2011 ส่วนการประเมินนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประเทศไทยเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง ยกเว้นในปี ค.ศ. 2003

ผลการประเมิน TIMSS 2015 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ดังนี้

ประเทศไทย เข้าร่วมประเมินโครงการ TIMSS ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 2 ครั้ง จากทั้งหมด 5 ครั้ง ตั้งแต่ปี ค.ศ.1995-2015 โดยเข้าร่วมประเมินในปี ค.ศ.1995 และ ปี ค.ศ.2011 และมีแนวโน้มผลการประเมินดังแผนภาพ

แผนภาพ 33 แนวโน้มผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของประเทศไทย
ปี ค.ศ.1995 และ 2011

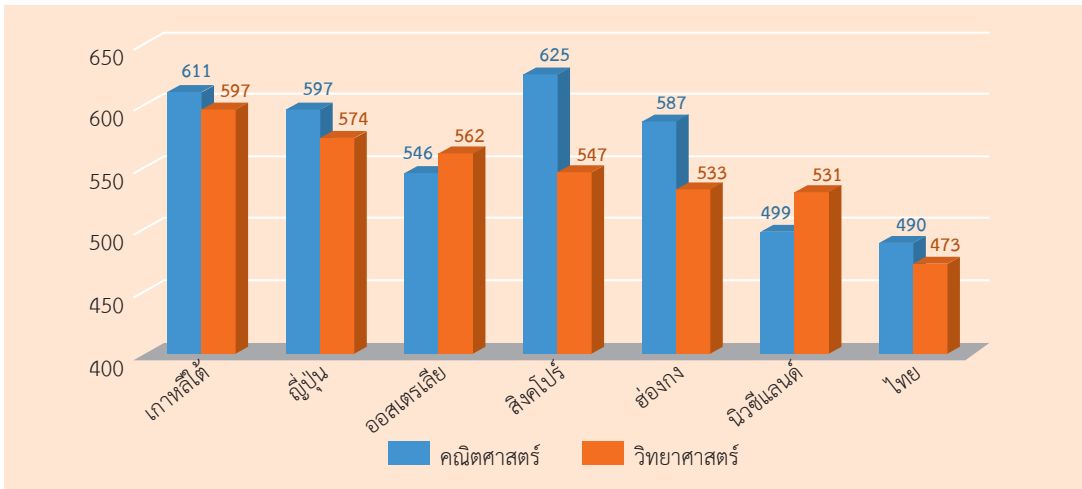
ที่มา : TIMSS Highlights from the Primary Grades, IEA Third International Mathematics and Science Study and Mathematics and Science Achievement of Eighth-Graders in 1999

จากแผนภาพ 33 แสดงผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของประเทศไทย ในปี 1995 (2538) และ 2011 (2554) พบว่าในปี 2011 ได้ผลคะแนนต่ำลงจากปี 1995 ทั้ง 2 วิชา โดยในปี 1995 ได้คะแนนวิชาคณิตศาสตร์ 490 และในปี 2011 ได้คะแนน 462 ต่ำลง 28 คะแนน ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ ได้คะแนน 473 ในปี 1995 และได้คะแนน 472 ในปี 2011 ต่ำลง 1 คะแนน

ผลการประเมินของประเทศไทยเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก

ในปี 1995 มีประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิกที่เข้าร่วมประเมินโครงการ TIMSS จำนวน 7 ประเทศ คือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฮองกง ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และไทย โดยสิงคโปร์ ได้ผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์สูงที่สุดเท่ากับ 625 และประเทศอื่นได้ผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เรียงลำดับ ดังนี้ เกาหลีใต้ (611) ญี่ปุ่น (597) ฮองกง (587) ออสเตรเลีย (546) นิวซีแลนด์ (499) และไทย (490) ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ทุกประเทศได้คะแนนเกิน 500 ยกเว้นประเทศไทยได้คะแนนต่ำกว่า 500 โดยมีผลคะแนนเรียงลำดับดังนี้ เกาหลีใต้ (597) ญี่ปุ่น (574) ออสเตรเลีย (562) สิงคโปร์ (547) ฮองกง (533) นิวซีแลนด์ (531) และไทย (473) (แผนภาพ 34)

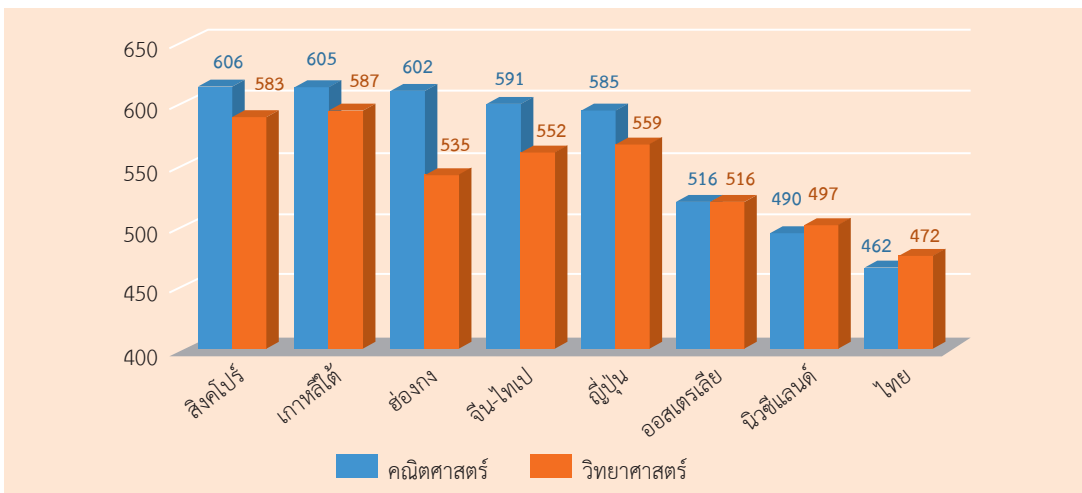
**แผนภาพ 34 ผลคะแนน TIMSS 1995 วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก**

ที่มา : IEA TIMSS 1995

ส่วนปี ค.ศ. 2011 มีประเทศในเอเชียแปซิฟิกเข้าร่วมการประเมินเพิ่มขึ้นอีก 1 ประเทศคือ จีน-ไทเป รวมเป็น 8 ประเทศ โดยมีผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เรียงลำดับ ดังนี้ สิงคโปร์ (606) เกาหลีใต้ (605) ญี่ปุ่น (585) ฮ่องกง (602) ออสเตรเลีย (516) นิวซีแลนด์ (490) และไทย (462) ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ ได้ผลคะแนนเรียงลำดับดังนี้ เกาหลีใต้ (587) ญี่ปุ่น (559) ออสเตรเลีย (516) สิงคโปร์ (583) ฮ่องกง (535) นิวซีแลนด์ (497) และไทย (472) (แผนภาพ 35)

**แผนภาพ 35 ผลคะแนน TIMSS 2011 วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก**

ที่มา : IEA TIMSS 2011

ผลการประเมิน TIMSS ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการประเมินโครงการ TIMSS ปี 2015 ของประเทศไทย

TIMSS 2015 เป็นการประเมินครั้งที่ 6 มีประเทศเข้าร่วมโครงการ 39 ประเทศ และรัฐที่เข้าร่วมเปรียบเทียบอีก 7 รัฐ มีนักเรียนเข้าร่วมประเมินจำนวนมากกว่า 600,000 คน ประเทศไทยเข้าร่วมประเมินในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื้อหาที่ประเมินครอบคลุมด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรจนถึงระดับชั้นที่ประเมิน ในประเทศไทยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 กับนักเรียน ครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ และผู้บริหารโรงเรียนของทุกสังกัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยมีนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6,482 คน และมีโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 204 คน

การรายงานผลการประเมินได้นำเสนอคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโครงการที่เข้าร่วมการประเมิน 39 ประเทศและรัฐที่เข้าร่วมเปรียบเทียบ 7 รัฐ โดยโครงการ TIMSS กำหนดให้ค่ากลางของการประเมินเท่ากับ 500 คะแนน นอกจากนี้ยังได้กำหนดเกณฑ์ความสามารถ เพื่อจำแนกนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

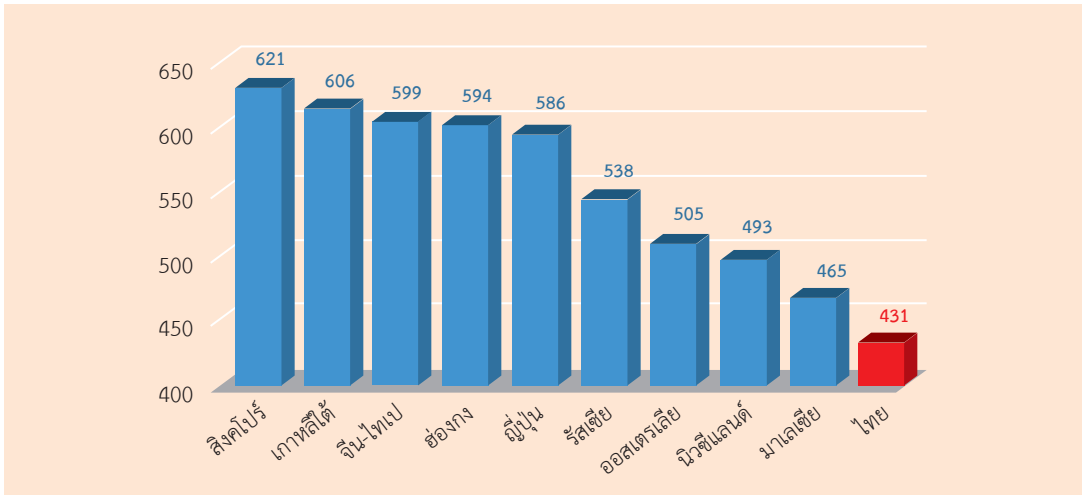
- 1) ระดับ 4 หรือระดับก้าวหน้า (Advanced International Benchmark) มีระดับคะแนนตั้งแต่ 625 คะแนนขึ้นไป
- 2) ระดับ 3 หรือระดับสูง (High International Benchmark) มีระดับคะแนนตั้งแต่ 550-624 คะแนน
- 3) ระดับ 2 หรือระดับปานกลาง (Intermediate International Benchmark) มีระดับคะแนนตั้งแต่ 475-579 คะแนน
- 4) ระดับ 1 หรือระดับต่ำ (Low International Benchmark) มีระดับคะแนนตั้งแต่ 400-474 คะแนน

ผลการประเมิน TIMSS วิชาคณิตศาสตร์ของประเทศไทยกับกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก

ผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์พบว่า ประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 10 อันดับแรก มีทั้งหมด 11 ประเทศ คือ สิงคโปร์ (621) เกาหลีใต้ (606) จีน-ไทเป (599) ฮองกง (594) ญี่ปุ่น (586) รัสเซีย (538) คาซัคสถาน (528) แคนาดา (527) ไอร์แลนด์ (523) อังกฤษ (518) สหรัฐอเมริกา (518) ตามลำดับ (อังกฤษและสหรัฐอเมริกามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน) ส่วนประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 431 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 26 ของประเทศที่เข้าร่วมการประเมินจากทั้งหมด 39 ประเทศ

เมื่อพิจารณาผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก พบว่าประเทศในกลุ่มเอเชีย-แปซิฟิก ที่เข้าร่วมการประเมินในปี 2015 จำนวน 10 ประเทศ มีผลคะแนนเรียงลำดับ ดังนี้ สิงคโปร์ (621) เกาหลีใต้ (606) จีน-ไทเป (599) ฮองกง (594) ญี่ปุ่น (586) รัสเซีย (538) ออสเตรเลีย (505) นิวซีแลนด์ (493) มาเลเซีย (465) และประเทศไทย (431) (แผนภาพ 36)

**แผนภาพ 36 ผลคะแนน TIMSS 2015 วิชาคณิตศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มประเทศ
เอเชีย-แปซิฟิก**

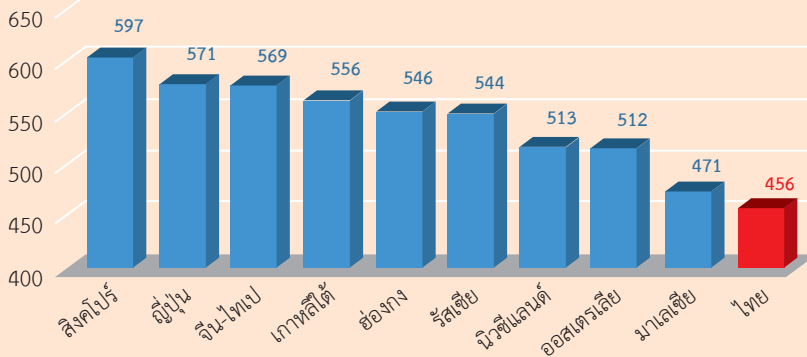

ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2559

ทั้งนี้ สามารถแบ่งผลคะแนนของประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก ได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
 1) ประเทศที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์ในระดับสูง คือ สิงคโปร์ เกาหลีใต้ จีน-ไทเป ฮองกง และญี่ปุ่น
 2) ประเทศที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง คือ รัสเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และ
 3) ประเทศที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ คือ มาเลเซีย และไทย

ส่วนผลการประเมินวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า ประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์ สูงสุด 10 อันดับแรก มีทั้งหมด 11 ประเทศ คือ สิงคโปร์ (597) ญี่ปุ่น (571) จีน-ไทเป (569) เกาหลีใต้ (556) สโลวีเนีย (551) ฮองกง (546) รัสเซีย (544) อังกฤษ (537) คาซัคสถาน (533) ไอร์แลนด์ (530) และสหรัฐอเมริกา (530) ตามลำดับ (ไอร์แลนด์และสหรัฐอเมริกา มีคะแนน เท่ากัน) ส่วนประเทศไทยมีคะแนนเฉลี่ยวิชาวิทยาศาสตร์เท่ากับ 456 คะแนน จัดอยู่ในอันดับที่ 26 ของประเทศที่เข้าร่วมการประเมินจากทั้งหมด 39 ประเทศ (แผนภาพ 37)

แผนภาพ 37 ผลคะแนน TIMSS 2015 วิชาวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก

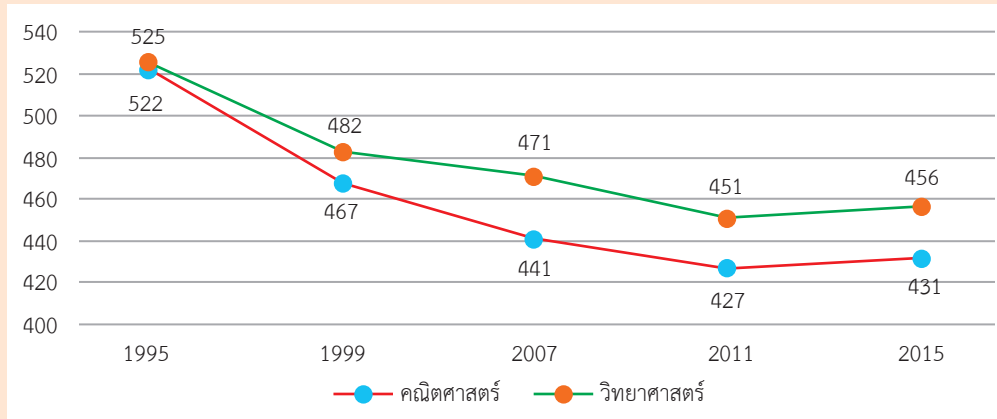
ที่มา : สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2559

ทั้งนี้ ผลคะแนนของประเทศในเอเชีย-แปซิฟิก สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ประเทศที่มีความสามารถทางวิทยาศาสตร์ในระดับสูง คือ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และจีน-ไทเป 2) ประเทศที่มีความสามารถทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง คือ เกาหลีใต้ ฮองกง รัสเซีย นิวซีแลนด์และออสเตรเลีย และ 3) ประเทศที่มีความสามารถทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ คือ มาเลเซียและไทย

แนวโน้มคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของประเทศไทย ค.ศ. 1995 – 2015

ประเทศไทยเข้าร่วมประเมินตามโครงการ TIMSS ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 5 ครั้งของจำนวนทั้งหมด 6 ครั้ง ตั้งแต่ปี 1995-2015 โดยไม่ได้เข้าร่วมปีเดียวในปี 2003 มีแนวโน้มผลการประเมิน ดังนี้

**แผนภาพ 38 แนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปี ค.ศ. 1995-2015**

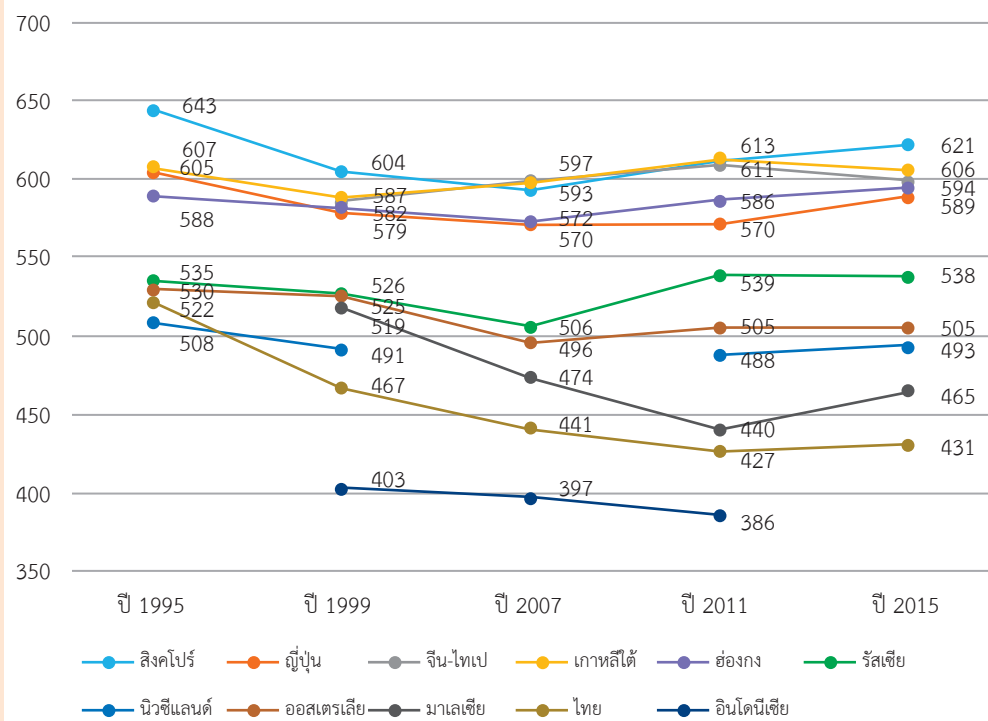
ที่มา : IEA TIMSS 1995, 1999, 2007, 2011, 2015

จากแผนภาพ 38 แสดงแนวโน้มคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995-2015 พบว่าในปี 1995 เป็นการประเมินครั้งแรกและนับเป็นครั้งที่ไทยมีผลคะแนนดีที่สุดจากการประเมินทั้ง 5 ครั้ง และในปีต่อมาอีก 4 ครั้ง ได้คะแนนทั้งวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ต่ำลงจากปี 1995 ทุกครั้ง โดยในปี 1995 ได้ผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์เท่ากับ 522 วิชาวิทยาศาสตร์ 525 ในปี 1999 ได้ผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ 482 วิทยาศาสตร์ 467 ต่ำลงจากปี 1995 ทั้ง 2 วิชา ในปี 2007 ได้ผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำลง เป็น 441 และคณิตศาสตร์ดีขึ้นจากปี 1999 เป็น 471 ในปี 2011 ได้คะแนนทั้ง 2 วิชาต่ำลงจากปี 2007 โดยได้คะแนนคณิตศาสตร์ 427 วิทยาศาสตร์ 451 และในปี 2015 ได้คะแนนทั้ง 2 วิชาดีขึ้นจากปี 2011 โดยได้คะแนนคณิตศาสตร์ 431 และวิทยาศาสตร์ 456

แนวโน้มของคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก ค.ศ. 1995-2015

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวโน้มผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตั้งแต่ปี 1995-2015 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก ปรากฏผลตามแผนภาพ ดังนี้

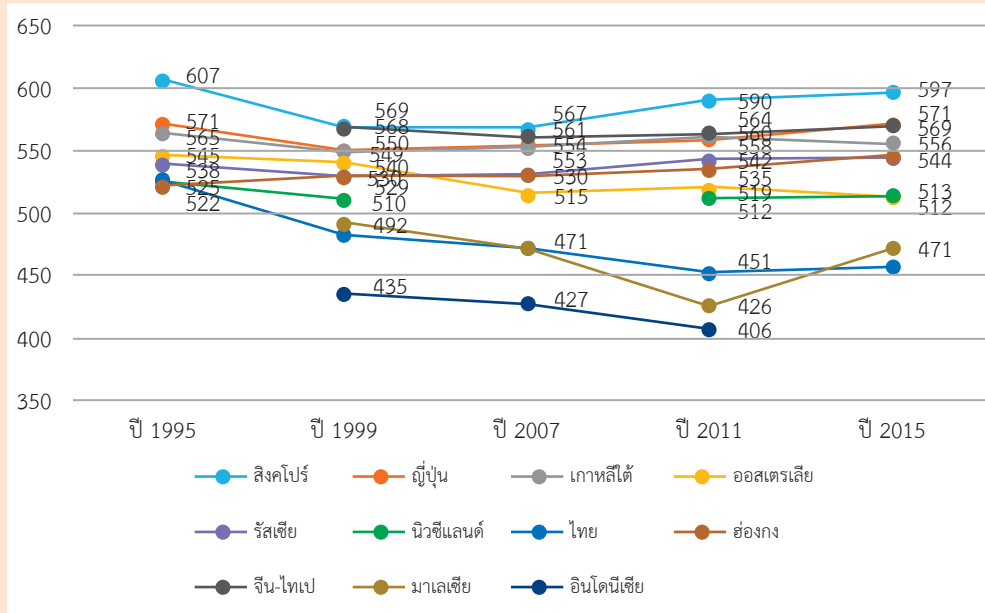
แผนภาพ 39 แนวโน้มผลคะแนนวิชาคณิตศาสตร์จาก TIMSS ปี ค.ศ. 1995-2015 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก

ที่มา : IEA TIMSS 1995, 1999, 2007, 2011, 2015

จากแผนภาพ 39 พบว่า ผลการประเมินโครงการ TIMSS วิชาคณิตศาสตร์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995-2015 (จำนวน 5 ครั้ง ยกเว้นปี 2003 เนื่องจากไทยไม่ได้เข้าร่วมการประเมิน) มีประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกเข้าร่วมการประเมินทั้งหมดจำนวน 11 ประเทศ โดยส่วนใหญ่ เข้าร่วมการประเมินเกือบทุกครั้ง ยกเว้นนิวซีแลนด์เข้าร่วมการประเมิน 4 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมในปี 2007) จีน-ไทเป เข้าร่วมการประเมิน 4 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมในปี 1995) มาเลเซียเข้าร่วมการประเมิน 4 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมในปี 1995) และอินโดนีเซียเข้าร่วมการประเมิน 3 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมปี 1995 และปี 2015) โดยประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มได้ผลคะแนนการประเมินต่ำลงจากการประเมินครั้งแรกทั้ง 4 ครั้ง และมีการปรับตัวสูงขึ้นในครั้งสุดท้าย (ปี 2015) เกือบทุกประเทศ ยกเว้นประเทศ จีน-ไทเป และออสเตรเลียที่มีแนวโน้มผลการประเมินครั้งที่ 5 ลดลงจากครั้งที่ 4 เล็กน้อย

แผนภาพ 40 แนวโน้มผลคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ โครงการ TIMSS ปี ค.ศ.1995-2015 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มประเทศเอเชีย-แปซิฟิก

ที่มา : IEA TIMSS 1995, 1999, 2007, 2011, 2015

จากแผนภาพ 40 พบว่าผลการประเมินโครงการ TIMSS วิชาวิทยาศาสตร์ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995-2015 (จำนวน 5 ครั้ง ยกเว้นปี 2003 เนื่องจากไทยไม่ได้เข้าร่วมการประเมิน) มีประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกเข้าร่วมการประเมินทั้งหมดจำนวน 11 ประเทศ โดยส่วนใหญ่เข้าร่วมการประเมินเกือบทุกครั้ง ยกเว้นนิวซีแลนด์เข้าร่วมการประเมิน 4 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมในปี 2007) จีน-ไทเป เข้าร่วมการประเมิน 4 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมในปี 1995) และอินโดนีเซียเข้าร่วมการประเมิน 3 ครั้ง (ไม่ได้เข้าร่วมปี 1995 และปี 2015) ประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มได้ผลคะแนนการประเมินต่ำลงจากการประเมินครั้งแรกทั้ง 4 ครั้ง และมีการปรับตัวสูงขึ้นในครั้งสุดท้าย (ปี 2015) เกือบทุกประเทศ ยกเว้นประเทศเกาหลีใต้และออสเตรเลียที่มีแนวโน้มผลการประเมินครั้งที่ 5 ลดลงจากครั้งที่ 4 เล็กน้อย

บทที่ 4

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา และการตอบโจทยับริบทที่เปลี่ยนแปลง

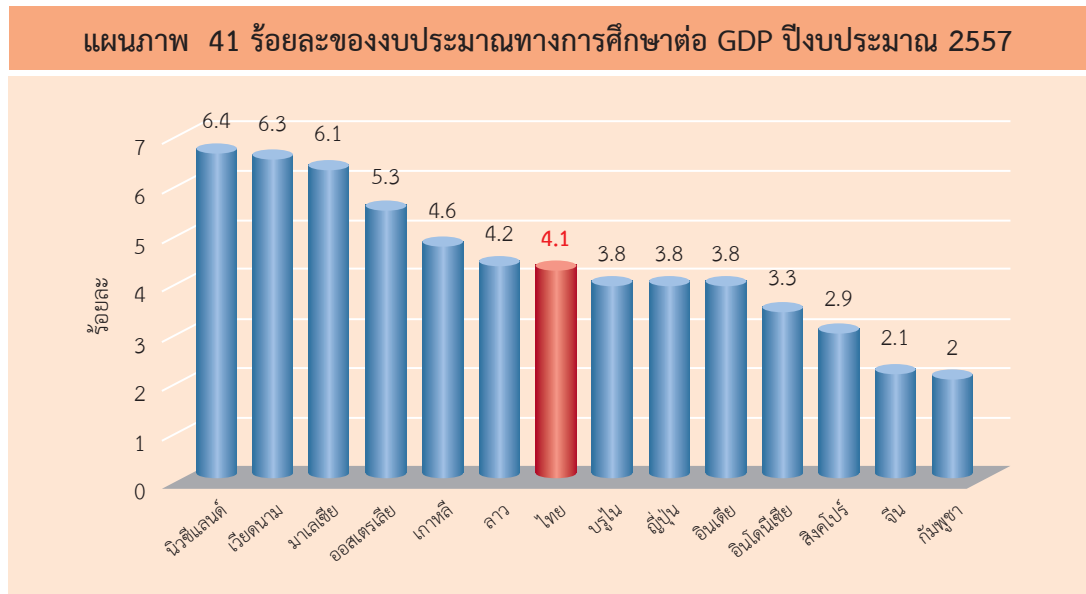
การอธิบายถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการตอบโจทยับริบทที่เปลี่ยนแปลงในบทนี้จะใช้ตัวชี้วัดที่แสดงถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษา เช่น งบประมาณการศึกษาและค่าใช้จ่ายทางการศึกษา รวมทั้งตัวชี้วัดที่แสดงการตอบโจทยับริบทที่เปลี่ยนแปลง เช่น การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ IMD, WEF และ QS ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1. งบประมาณทางการศึกษาและค่าใช้จ่ายทางการศึกษา

งบประมาณทางการศึกษาเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบายระดับชาติ โดยเฉพาะการกำหนดวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาต้องสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง โดยศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลในระดับนานาชาติ เพื่อให้ทราบถึงการลงทุนทางการศึกษาที่เพียงพอและการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สำหรับงบประมาณทางการศึกษาในบทนี้ มีขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมตัวชี้วัด 3 ตัว ได้แก่ งบประมาณทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Expenditure on Educational Institutions as a Percentage of GDP: Gross Domestic Product) 2) งบประมาณทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละของเงินงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด (Public Expenditure on Education as Percentage of Total Public Expenditure) และ 3) ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัว (Annual Expenditure on Educational Institutions per student)

4.1.1 งบประมาณทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Expenditure on Educational Institutions as a Percentage of GDP: Gross Domestic Product) งบประมาณทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เป็นตัวชี้วัดหนึ่ง ที่แสดงถึงภาพรวมของงบประมาณทางการศึกษา โดยข้อมูลประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่า ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP ของประเทศเวียดนามสูง ร้อยละ 6.3 รองลงมาคือ มาเลเซีย เกาหลีใต้ ลาว และไทยมีงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP ร้อยละ 6.1, 4.6, 4.2 และ 4.1

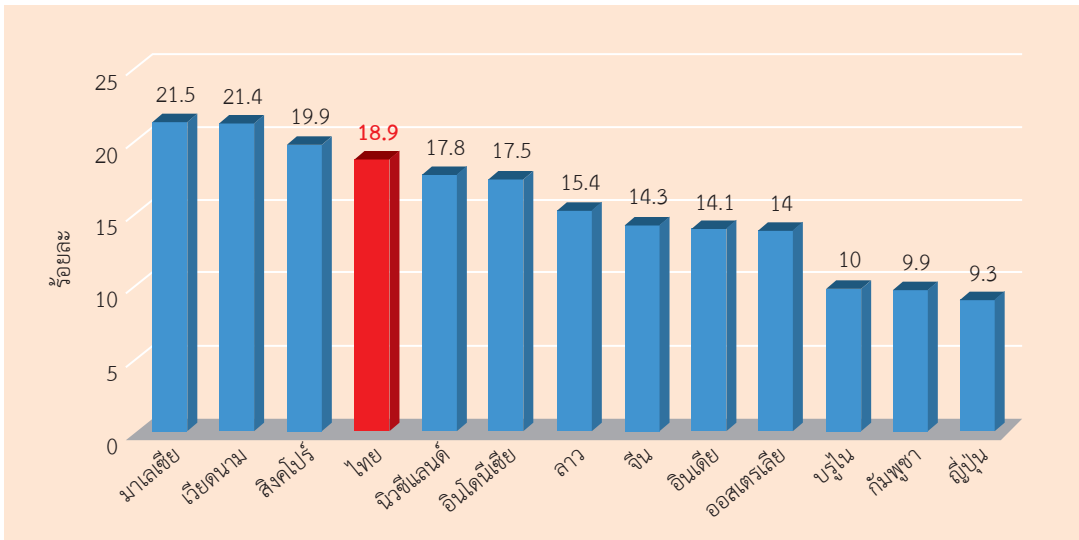
ตามลำดับ บรูไน ญีปุ่น และอินเดีย มีงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP เท่ากันคือ ร้อยละ 3.8 ส่วนประเทศที่มีงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP ต่ำสุด ได้แก่ กัมพูชาและจีน คือ ร้อยละ 2 และ 2.1 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนบวกหก จะเห็นว่าประเทศนิวซีแลนด์มีงบประมาณทางการศึกษาต่อ GDP สูงที่สุดถึงร้อยละ 6.4 (แผนภาพ 41)

ที่มา: Global Education Monitoring Report 2016

4.1.2 งบประมาณทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละของงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด (Public Expenditure on Education as a Percentage of Total Public Expenditure) หรือ งบประมาณภาครัฐทั้งหมดด้านการศึกษา เป็นตัวชี้วัดที่แสดงถึงเจตนารมณ์ของรัฐบาลต่อการศึกษา และการจัดอันดับความสำคัญของค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาเทียบกับค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ จากรายงาน พบว่า ประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน มาเลเซียมีงบประมาณทางการศึกษาในทุกระดับการศึกษาต่อ งบประมาณแผ่นดินมากที่สุดถึงร้อยละ 21.5 รองลงมา ได้แก่ เวียดนาม สิงคโปร์ ไทย และลาว คือ ร้อยละ 21.4, 19.9 18.9 และ 15.4 ตามลำดับ จีน อินเดีย และออสเตรเลีย มีงบประมาณทางการศึกษาใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 14.3 14.1 และ 14 ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีงบประมาณทางการศึกษาน้อย คือญี่ปุ่น กัมพูชา และบรูไน คิดเป็นร้อยละ 9.3, 9.9 และ 10 ตามลำดับ (แผนภาพ 42)

แผนภาพ 42 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ 2557

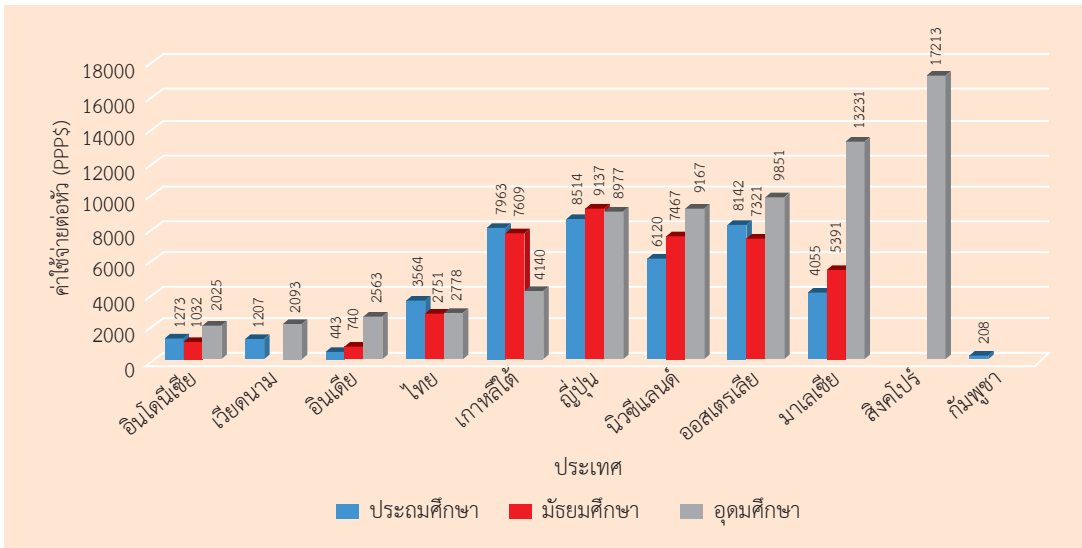
ที่มา Global Education Monitoring Report 2016

4.1.3 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อหัว (Annual Expenditure on Educational Institutions per student)

วิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์ในการประเมินการลงทุนทางการศึกษา คือการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัว โดยค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจะถูกแปลงให้เป็นค่าความเสมอภาคของอำนาจการซื้อ (Purchasing Power Parities: PPP\$) ซึ่งเป็นหน่วยวัดนานาชาติ ที่ทำให้เกิดความเสมอภาคทางอำนาจซื้อของเงินสกุลต่างๆ ที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ โดยที่เงินจำนวนหนึ่งเมื่อเปลี่ยนเป็นดอลลาร์สหรัฐที่อัตรา PPP (PPP\$) จะสามารถซื้อสินค้า/บริการได้เท่าเทียมกันทุกประเทศ สะท้อนถึงจำนวนเงินที่ต้องใช้ในการซื้อสินค้า/บริการชนิดเดียวกันในทุกประเทศภายในปีที่กำหนด ซึ่งจะต่างกันเพียงปริมาณสินค้าและบริการที่ซื้อ

ส่วนค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัวแต่ละระดับการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึงการลงทุนและค่าใช้จ่ายจริงที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับนั้นๆ โดยตัวชี้วัดนี้เป็นมาตรการสำคัญของประเทศในการลงทุนเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัวยังบ่งชี้ถึงระดับการวิเคราะห์และการช่วยในการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม หลายประเทศส่วนใหญ่ไม่มีรายงานข้อมูลตัวชี้วัดนี้ หรือมีบ้าง แต่ก็มีเพียงบางระดับการศึกษาเท่านั้น

แผนภาพ 43 ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาต่อนักเรียนรายหัว (PPP\$) จำแนกตามระดับการศึกษา ปีงบประมาณ 2559

ที่มา: Global Education Monitoring Report 2016, UIS 2016

เมื่อพิจารณาในแต่ละระดับการศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกหก พบว่า

ระดับประถมศึกษา ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อนักเรียนรายหัว ปีงบประมาณ 2559 มากที่สุด คือ ญี่ปุ่น 8,514 PPP\$ รองลงมา ได้แก่ ออสเตรเลีย 8,142 PPP\$ เกาหลีใต้ 7,963 PPP\$ และนิวซีแลนด์ 6,120 PPP\$ ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาในระดับกลางๆ ได้แก่ ประเทศไทย 3,564 PPP\$ และมาเลเซีย 4,055 PPP\$ ในขณะที่ประเทศกัมพูชา และอินเดียมีค่าใช้จ่ายรายหัวน้อยที่สุดเท่ากับ 208 PPP\$ และ 443 PPP\$ ตามลำดับ

ระดับมัธยมศึกษา ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาต่อนักเรียนรายหัว ปีงบประมาณ 2559 มากที่สุดคือ ญี่ปุ่น 9,137 PPP\$ รองลงมา ได้แก่ เกาหลีใต้ 7,609 PPP\$ นิวซีแลนด์ 7,467 PPP\$ และออสเตรเลีย 7,321 PPP\$ ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายในระดับนี้น้อยที่สุดคือ อินเดีย 740 PPP\$ ส่วนประเทศไทย 2,751 PPP\$ ซึ่งน้อยกว่ามาเลเซีย เกือบ 2 เท่า

ระดับอุดมศึกษา ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อนักเรียนรายหัว ปีงบประมาณ 2559 มากที่สุดคือ สิงคโปร์ 17,213 PPP\$ ซึ่งอยู่ในระดับที่สูงมาก รองลงมา ได้แก่ มาเลเซีย 13,231 PPP\$ ออสเตรเลีย 9,851 PPP\$ นิวซีแลนด์ 9,167 PPP\$ ญี่ปุ่น 8,977 PPP\$ และเกาหลีใต้ 4,140 PPP\$ ขณะที่ประเทศอินโดนีเซียน้อยที่สุด 2,025 PPP\$ รองลงมา คือ เวียดนาม 2,093 PPP\$ อินเดีย 2,563 PPP\$ และประเทศไทย 2,778 PPP\$ ซึ่งน้อยกว่าสิงคโปร์ อยู่ถึงประมาณ 6 เท่า

4.2 ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

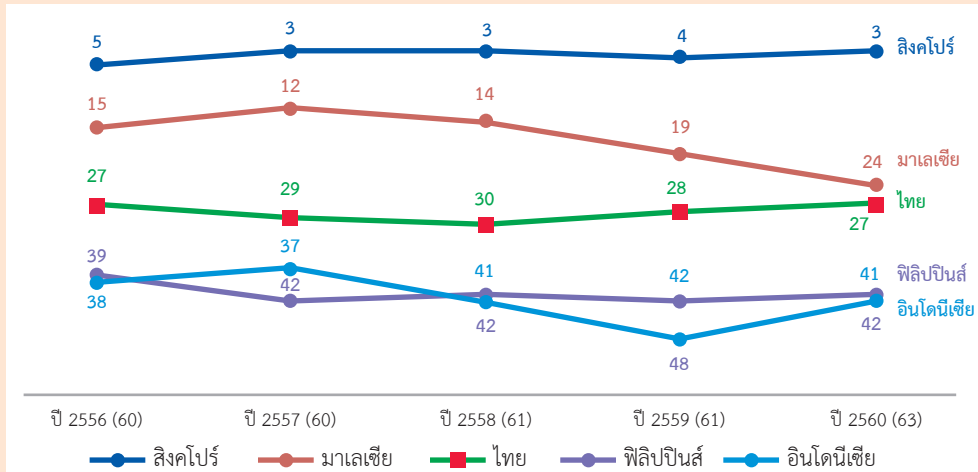
จากการรายงานของสถาบันพัฒนาการจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development-IMD) ซึ่งจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันนานาชาติและออกรายงาน World Competitiveness Yearbook ทุกปี โดยในปี 2016 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยดีขึ้น 1 อันดับจากอันดับที่ 28 เป็นอันดับที่ 27 จาก 63 ประเทศทั่วโลก และตัวชี้วัดที่สำคัญอีกชุดหนึ่งคือ World Economic Forum (WEF) ได้ทำการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันนานาชาติทุกปีเช่นกัน จากรายงาน Global Competitiveness Report โดยในปี 2017-2018 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 32 จาก 137 ประเทศ เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 2 อันดับ ดังนี้

4.2.1 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน (IMD)

สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2560 (IMD 2017) IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ประจำปี 2560 ในรายงาน The World Competitiveness Yearbook (WCY) 2017 ซึ่งในปีนี้ IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ รวม 63 ประเทศ 342 ตัวชี้วัด โดยแหล่งข้อมูลที่ IMD นำมาจัดอันดับมาจาก 2 ทาง คือ 1) ข้อมูลสถิติ/ข้อมูลทุติยภูมิ (Hard data /Secondary data) เป็นการรวบรวมจากองค์การระหว่างประเทศ ระดับชาติ และภูมิภาค เช่น OECD, World Bank, UN, WTO, UNESCO/UIS, IMF เป็นต้น 2) ข้อมูลจากการสำรวจ (Survey data) ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและระดับสูง โดยข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปของคะแนนความพึงพอใจที่มีค่าระหว่าง 1 – 10

หากเปรียบเทียบแนวโน้มสมรรถนะการแข่งขันในภาพรวมของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน 5 ประเทศ ในช่วงปี 2556-2560 พบว่า ไทยมีสมรรถนะเหนือเพียงฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย แต่ยังเป็นรองสิงคโปร์และมาเลเซีย อย่างไรก็ตาม ไทยมีแนวโน้มสมรรถนะที่ดีขึ้นในช่วงปีที่ผ่านมา โดยมีอันดับดีขึ้น 1 อันดับ จากอันดับที่ 28 ในปี 2559 เป็นอันดับที่ 27 ในปี 2560 (แผนภาพ 44)

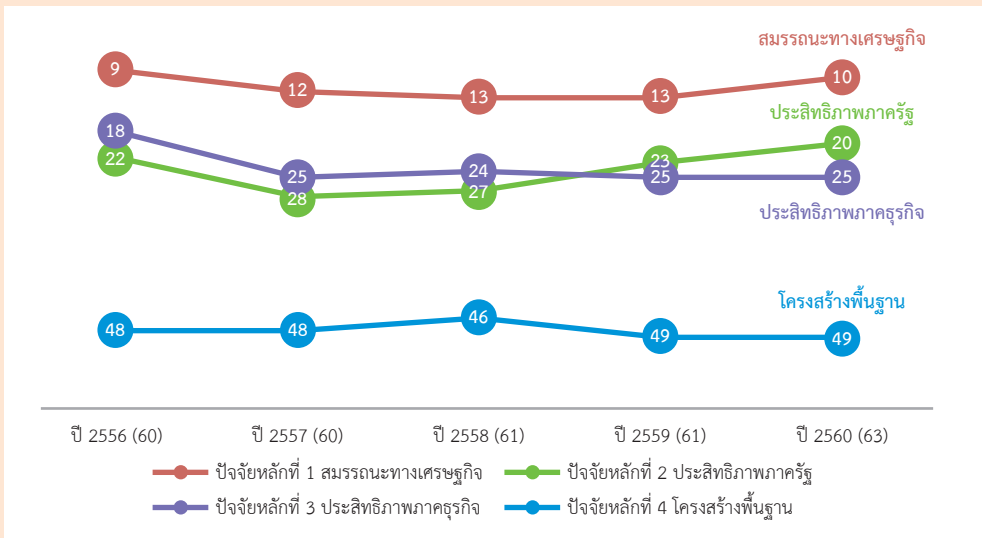
แผนภาพ 44 แนวโน้มสมรรถนะในภาพรวมของประเทศไทย
เปรียบเทียบกับประเทศอาเซียน ปี พ.ศ. 2556-2560

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2013-2017

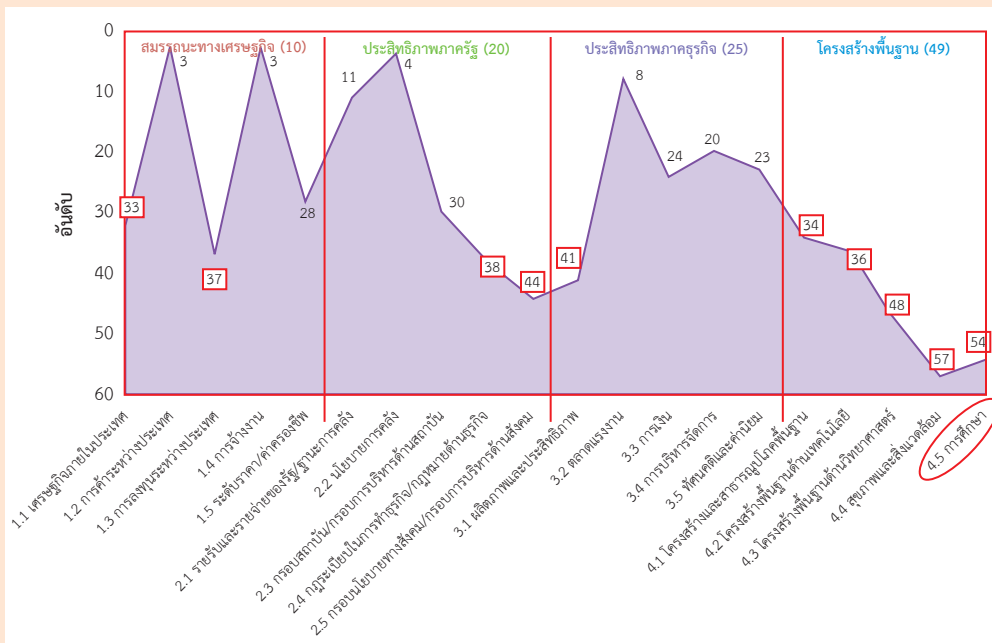
เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับของประเทศไทยตามปัจจัยหลักที่ใช้ในการจัดอันดับ 4 ด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีอันดับดีที่สุดคือ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในอันดับ 10 เพิ่มขึ้น 3 อันดับ จากปี 2559 ปัจจัยด้านประสิทธิภาพของภาครัฐอยู่ในอันดับ 20 เพิ่มขึ้น 3 อันดับ เช่นเดียวกัน โดยปัจจัยด้านประสิทธิภาพภาครัฐกิจ และโครงสร้างพื้นฐานมีอันดับคงเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง มีอันดับที่ 25 และ 49 ตามลำดับในปี 2560 (แผนภาพ 45)

แผนภาพ 45 สมรรถนะของปัจจัยหลักของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2556-2560

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2013-2017

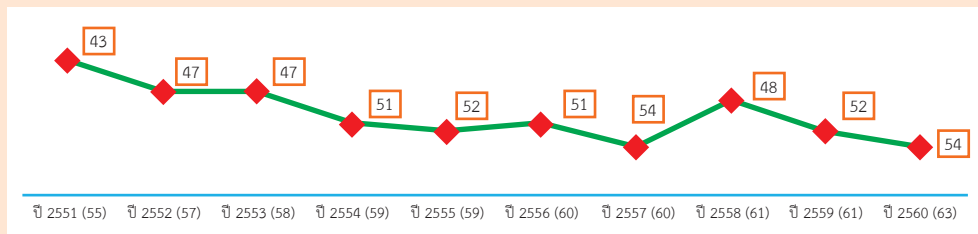
แผนภาพ 46 สมรรถนะในการแข่งขันของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2560
จำแนกตามปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2017

ในปี 2560 IMD ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของปัจจัยย่อยในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษา อยู่ในอันดับ 54 ลดลง 2 อันดับเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2559 (แผนภาพ 47)

แผนภาพ 47 อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา
ปี พ.ศ. 2551 – 2560 ของประเทศไทย

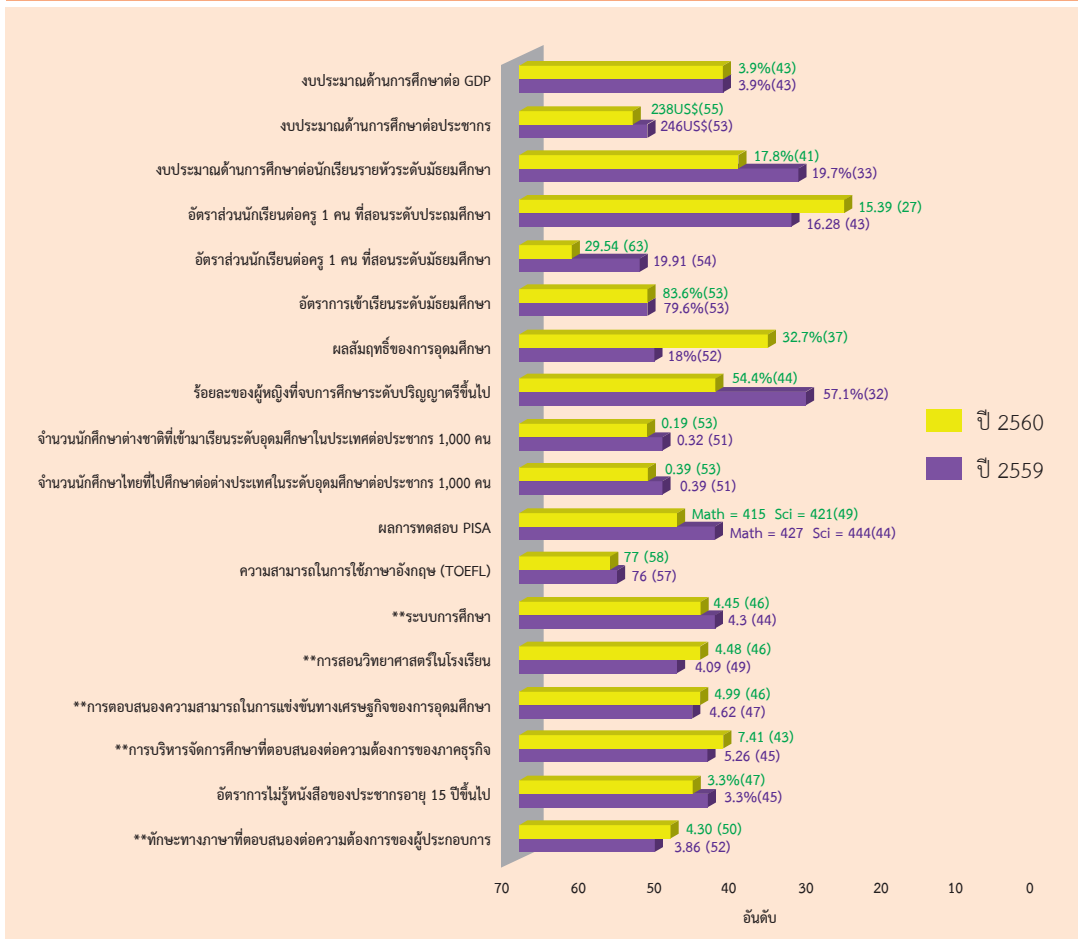
ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2008-2017
ตัวเลขในวงเล็บคือ จำนวนประเทศทั้งหมดที่เข้าร่วมการจัดอันดับ

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ตามกรอบการประเมินของ IMD จำนวน 18 ตัวชี้วัด ในปี 2560 เปรียบเทียบกับปี 2559 พบว่า **ตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น มี 6 ตัวชี้วัด** จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดที่รวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา (2) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดที่ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) การสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน (2) การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา (3) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ (4) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

ตัวชี้วัดที่มีอันดับเท่าเดิม มี 2 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่รวบรวมจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP (2) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา

สำหรับตัวชี้วัดที่มีอันดับลดลง มี 10 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ตัวชี้วัดที่รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ 9 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร (2) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร (3) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา (4) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน (6) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน (7) ผลการทดสอบ PISA (8) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (9) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดที่ใช้วิธีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ ระบบการศึกษา (แผนภาพ 48)

แผนภาพ 48 ตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ IMD ปี พ.ศ. 2559-2560

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook 2016-2017

หมายเหตุ : ** หมายถึง ตัวชี้วัดที่ได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารธุรกิจ
ตัวเลขในวงเล็บ คืออันดับของตัวชี้วัด

4.2.2 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน (WEF)

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) ได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ ทั่วโลก และเผยแพร่รายงาน Global Competitiveness Report (GCR) ที่นำเสนอการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันหรือที่เรียกว่า Global Competitiveness Index (GCI) ของประเทศต่างๆ ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสามารถและศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ ข้อมูลในรายงานแสดงให้เห็นถึงจุดแข็ง จุดอ่อนของประเทศ ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางการพัฒนาทิศทางของนโยบายเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันได้ โดยเกณฑ์ชี้วัดประมวลจากข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลเชิงประจักษ์ในรูปแบบสถิติ (Secondary Data หรือ Hard Data) ที่ได้จากแหล่งข้อมูลภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งสถาบันเครือข่าย ประมาณร้อยละ 30 ข้อมูลประเภทที่ 2 คือข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (Executive Opinion Survey: EOS) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70

ดัชนีความสามารถในการแข่งขันรวม (Global Competitiveness Index: GCI) มีเกณฑ์ชี้วัด 12 เสาหลัก (Pillar) ภายใต้อันได้ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยพื้นฐาน (Basic requirements) 2) ปัจจัยเสริมประสิทธิภาพ (Efficiency Enhancers) และ 3) ปัจจัยนวัตกรรมและศักยภาพทางธุรกิจ (Innovation and Sophistication factor) มีคะแนนน้ำหนักภายใต้อันได้ 3 ปัจจัย ร้อยละ 40 50 และ 10 ตามลำดับ โดยมีการจัดเก็บข้อมูลช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม และประกาศผลการจัดอันดับประมาณเดือนกันยายนของทุกปี

ขีดความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม

รายงานดัชนีความสามารถทางการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness Index : GCI) ประจำปี 2017-2018 ของ World Economic Forum (WEF) **ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 32 จากทั้งหมด 137 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ ได้คะแนน 4.7 จาก 7 คะแนน เพิ่มขึ้น 0.1 จากปีที่ผ่านมา ที่ได้ 4.6 คะแนน ทำให้อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยปรับขึ้นมา 2 อันดับจากปีที่แล้ว ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 34**

เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศเอเชีย ประเทศไทยยังตามหลังหลายประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลีใต้ และที่สำคัญไทยตามหลังประเทศมาเลเซีย และจีน ที่มีลำดับขีดความสามารถในการแข่งขันที่ไปได้เร็วกว่าประเทศไทย เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบย้อนไปในระยะเวลา 5 ปี ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยลดลง 5-6 อันดับ แต่ดีขึ้น 2 อันดับหากเปรียบเทียบกับปีที่แล้ว (ตาราง ค)

**ตาราง ค เปรียบเทียบดัชนีชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย
ปี 2012-2013 ถึง 2017-2018**

	Rank	Score
	(out of 140)	(1-7)
GCI 2017-2018 (out of 137)	32	4.7
GCI 2016-2017 (out of 140)	34	4.6
GCI 2015-2016 (out of 140)	32	4.6
GCI 2014-2015 (out of 144)	31	4.7
GCI 2013-2014 (out of 148)	37	4.5
GCI 2012-2013 (out of 144)	38	4.5

ที่มา: The Global Competitiveness Report 2017-2018

เมื่อพิจารณาอันดับความสามารถในแต่ละปัจจัยหลักของประเทศไทย ปัจจัยพื้นฐาน (Basic requirements) ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 41 (5.1 คะแนน) ปัจจัยยกระดับประสิทธิภาพ (Efficiency enhancers) อยู่ในอันดับที่ 35 (4.6 คะแนน) ปัจจัยนวัตกรรมและศักยภาพทางธุรกิจ (Innovation and sophistication factors) อยู่ในอันดับที่ 47 (3.9 คะแนน) ซึ่งใน 3 ปัจจัยหลักนี้ ปัจจัยนวัตกรรมและศักยภาพทางธุรกิจนั้น ถือเป็นจุดอ่อนที่สุดของประเทศไทย และเป็นอันดับที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ.2016-2017

สำหรับ 12 ปัจจัยย่อยตามที่รายงาน Global Competitiveness Report (GCR) ในปี 2017-2018 ใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ ประเทศไทยมีอันดับแต่ละปัจจัยย่อย ดังนี้

1) ปัจจัยพื้นฐาน (Basic requirements) ประเทศไทยมีอันดับที่ดีขึ้นจากอันดับ 44 ในปีที่แล้วมาเป็นอันดับที่ 41 โดยเมื่อพิจารณารายปัจจัยย่อยพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับสถาบันอยู่ในอันดับที่ 78 (จากเดิมอันดับที่ 84) โครงสร้างพื้นฐานอยู่ในอันดับที่ 43 (จากเดิมอันดับที่ 49) ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาคในปีนี้อยู่ว่ามีอันดับที่ดีขึ้นอย่างมาก โดยอยู่ในอันดับที่ 9 (จากเดิมอันดับที่ 13) ด้านสุขภาพและการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในอันดับที่ 90 (จากเดิมอันดับที่ 86)

2) ปัจจัยเสริมประสิทธิภาพ (Efficiency enhancers) ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นเล็กน้อย จากอันดับที่ 37 มาเป็นอันดับที่ 35 เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยพบว่า มีปัจจัยที่ดีขึ้นหลายปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยการฝึกอบรมและการศึกษาขั้นสูงอยู่ในอันดับที่ 57 (จากเดิมอันดับที่ 62) ปัจจัยประสิทธิภาพของตลาดสินค้าอยู่ในอันดับที่ 33 (จากเดิมอันดับที่ 37) ปัจจัยประสิทธิภาพของตลาดแรงงานอยู่ในอันดับที่ 65 (จากอันดับที่ 71) และปัจจัยความพร้อมด้านเทคโนโลยีอยู่ในอันดับที่ 61 (จากเดิมอันดับที่ 63) มีปัจจัยที่ลดลงเพียงหนึ่งปัจจัย คือ ปัจจัย

พัฒนาการของตลาดการเงิน อยู่ในอันดับที่ 40 (จากเดิมอันดับที่ 39) ส่วนปัจจัยขนาดของตลาด อยู่ในอันดับที่ 18 คนที่

3) ปัจจัยนวัตกรรมและศักยภาพทางธุรกิจ (Innovation and sophistication factors) ประเทศไทยมีอันดับคงที่ อยู่ในอันดับที่ 47 แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อยพบว่า มีอันดับที่ดีขึ้น โดยปัจจัยศักยภาพทางธุรกิจอยู่ในอันดับที่ 42 (จากเดิมอันดับที่ 43) ปัจจัยนวัตกรรม อยู่ในอันดับที่ 50 (จากเดิมอันดับที่ 54)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนน 12 เสาหลัก ของ WEF ผลสำรวจของประเทศไทย ในปี 2517-2518 พบว่า ประเทศไทย มีคะแนนดีขึ้น 8 เสาหลัก เท่าเดิม 4 เสาหลัก และไม่มีเสาหลักใดที่มีคะแนนลดลง เมื่อพิจารณาเทียบอันดับแล้ว ประเทศไทยมีอันดับที่ดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด 2 อันดับ ไทยยังมีจุดเด่นในด้านเศรษฐกิจมหภาคที่อยู่ในอันดับที่ 9 จาก 137 โดยดีขึ้นถึง 4 อันดับจากปี 2016-2017 ซึ่งสอดคล้องกับผลการจัดอันดับของ IMD ที่ประเทศไทย มีอันดับด้านเศรษฐกิจอยู่ในอันดับที่ 10 จาก 63 ประเทศ (ตาราง ง)

ตาราง ง เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย 12 เสาหลัก

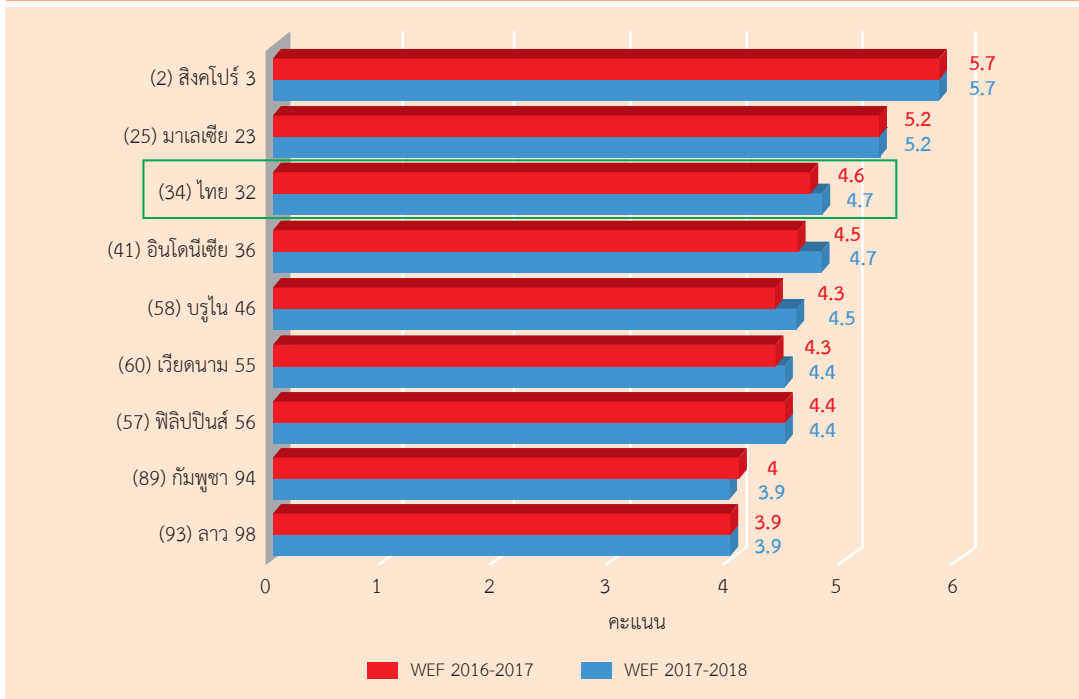
ดัชนีชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขัน (GCI)	2016-2017		2017-2018	
	อันดับ	คะแนน(1-7)	อันดับ	คะแนน(1-7)
(GCI)	34	4.6	32	4.7
กลุ่มปัจจัยพื้นฐาน (ร้อยละ 40)	44	4.9	41	5.1
เสาหลักที่ 1 สถาบัน	84	3.7	78	3.8
เสาหลักที่ 2 โครงสร้างพื้นฐาน	49	4.4	43	4.7
เสาหลักที่ 3 สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค	13	6.1	9	6.2
เสาหลักที่ 4 สุขภาพและการศึกษาขั้นพื้นฐาน	86	5.5	90	5.5
กลุ่มเสริมประสิทธิภาพ (ร้อยละ 50)	37	4.6	35	4.6
เสาหลักที่ 5 การฝึกอบรมและการศึกษาขั้นสูง	62	4.5	57	4.6
เสาหลักที่ 6 ประสิทธิภาพของตลาดสินค้า	37	4.7	33	4.7
เสาหลักที่ 7 ประสิทธิภาพของตลาดแรงงาน	71	4.2	65	4.3
เสาหลักที่ 8 พัฒนาการของตลาดเงิน	39	4.4	40	4.4
เสาหลักที่ 9 ความพร้อมด้านเทคโนโลยี	63	4.3	61	4.5
เสาหลักที่ 10 ขนาดของตลาด	18	5.2	18	5.2
กลุ่มนวัตกรรมและศักยภาพทางธุรกิจ (ร้อยละ 10)	47	3.8	47	3.9
เสาหลักที่ 11 ระดับการพัฒนาของธุรกิจ	43	4.3	42	4.4
เสาหลักที่ 12 นวัตกรรม	54	3.4	50	3.5

■ ดีขึ้น ■ คงที่ ■ ลดลง

ที่มา: The Global Competitiveness Report 2016-2017, 2017-2018

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันของ WEF ปี 2017-2018 (แผนภาพ 49) พบว่า มีประเทศในกลุ่มอาเซียนเข้ารับการจัดอันดับจำนวน 9 ประเทศ ได้แก่ ไทย สิงคโปร์ กัมพูชา เวียดนาม ลาว มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ยกเว้นพม่า ซึ่งไม่มีข้อมูลในการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันในปีนี้อย่างไรก็ตาม อันดับความสามารถในการแข่งขัน ประเทศไทยยังคงเป็นอันดับที่ 3 ในกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยในปี 2016-2017 สิงคโปร์อันดับลดลงจากอันดับ 2 เป็นอันดับ 3 ส่วนมาเลเซีย ปรับขึ้นจากอันดับที่ 25 เป็นอันดับที่ 23 ขณะที่อินโดนีเซีย อยู่อันดับที่ 4 แต่ปรับตัวขึ้นมาอยู่ที่อันดับ 36 จากอันดับที่ 41 เมื่อปีที่แล้ว ประเทศที่เคยได้คะแนนน้อยกว่าประเทศไทยในปีที่ผ่านมา เช่น อินโดนีเซีย บรูไน และเวียดนาม ปีนี้มีคะแนนดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่า ประเทศเหล่านี้มีความตื่นตัวเรื่องการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเป็นอย่างมาก ขณะที่อันดับ 1 ของโลก ยังคงเป็นสวิตเซอร์แลนด์ รองลงมาคือ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

แผนภาพ 49 เปรียบเทียบขีดความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม
ของประเทศในกลุ่มอาเซียนใน WEF 2016-2017 กับ WEF 2017-2018

ที่มา World Economic Forum 2017-2018

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

ขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา

World Economic Forum: (WEF) ปี 2017-2018 จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่เน้นความสำคัญในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ จาก 137 ประเทศที่เข้าร่วม โดยกำหนดตัวชี้วัดในแต่ละด้านหรือเรียกว่า เสาหลัก (Pillar) ซึ่งมีทั้งหมด 12 เสาหลัก และ WEF จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา โดยอาศัยคะแนนจากตัวชี้วัดที่อยู่ใน 2 เสาหลัก คือ เสาหลักที่ 4 สุขภาพและการประถมศึกษา (Health and Primary Education) และเสาหลักที่ 5 การอุดมศึกษาและการฝึกอบรม (Higher Education and Training) ใช้คะแนนที่ได้จากข้อมูลสถิติพื้นฐานของประเทศ (Hard Data) จำนวน 3 ตัวชี้วัด และการสำรวจความคิดเห็นภาคธุรกิจ (Executive Opinion Survey: EOS) จำนวน 7 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดขีดความสามารถการแข่งขันด้านการศึกษาของ WEF ในปี 2017-2018 **รวม 10 ตัวชี้วัด** มีดังนี้

เสาหลักที่ 4 สุขภาพและการประถมศึกษา จำนวน 2 ตัวชี้วัด ได้แก่

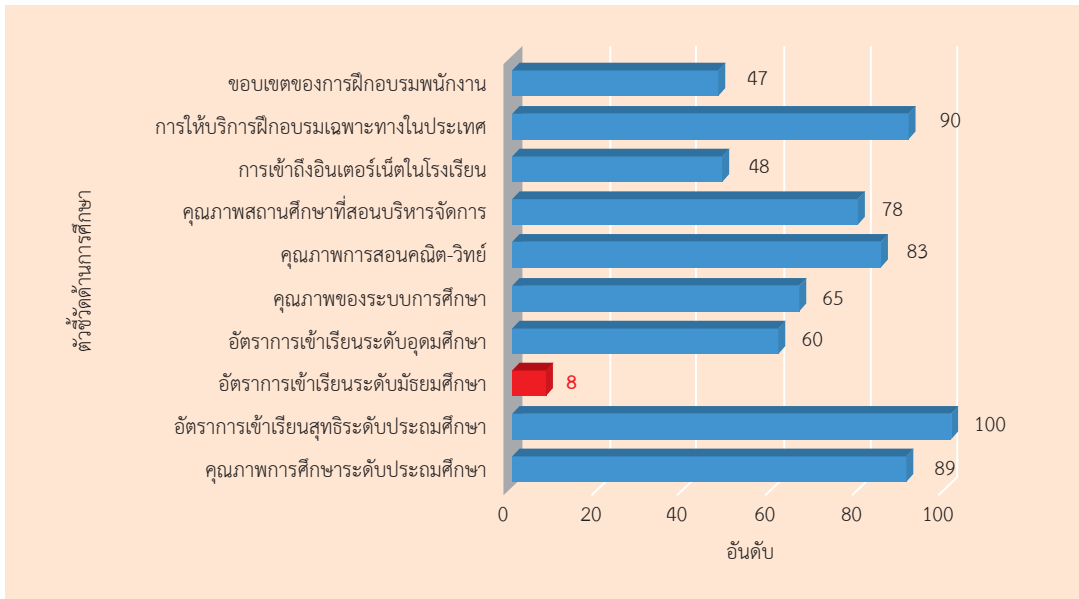
- 1) คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
- 2) อัตราการเข้าเรียนสุทธิตระดับประถมศึกษา

เสาหลักที่ 5 การอุดมศึกษาและการฝึกอบรม จำนวน 8 ตัวชี้วัด ได้แก่

- 1) อัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษา
- 2) อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา/หลังจากสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษา
- 3) คุณภาพของระบบการศึกษา
- 4) คุณภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
- 5) คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ
- 6) การเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา
- 7) มีการบริการฝึกอบรมที่ใช้ประโยชน์ได้
- 8) ขอบเขตของการฝึกอบรม

หมายเหตุ หมายถึง ตัวชี้วัดที่ได้จากแบบสำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารภาคธุรกิจ

แผนภาพ 50 อันดับตัวชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ของประเทศไทยปี 2017-2018

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018

จากแผนภาพ 50 พบว่า ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับขีดความสามารถด้านอัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาดีขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากอันดับที่ 84 มาอยู่ที่อันดับ 8 ของโลก ถือเป็นระดับที่สูงมาก

ตาราง จ ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย

ตัวชี้วัดด้านการศึกษา	WEF 2017-2018		WEF 2016-2017		การเพิ่ม/ลด ของอันดับ	การเพิ่ม/ลด ของคะแนน
	อันดับ	คะแนน	อันดับ	คะแนน		
คุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา ☒	89	3.5	90	3.5	↑	↔
อัตราการเข้าเรียนสุทธิตะดับประถมศึกษา	100	90.8	91	92.4	↓	↓
อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา	8	129	84	86.2	↑	↑
อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา	60	48.9	55	52.5	↓	↓
คุณภาพของระบบการศึกษา ☒	65	3.7	67	3.7	↑	↔
คุณภาพของการสอนคณิต-วิทย์ ☒	83	3.8	81	3.9	↓	↓
คุณภาพสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ ☒	78	4.1	77	4.1	↓	↔
การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในโรงเรียน ☒	48	4.6	51	4.6	↑	↔
การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ ☒	90	4.1	93	4.1	↑	↔
ขอบเขตของการฝึกอบรมพนักงาน ☒	47	4.2	54	4.1	↑	↑

หมายเหตุ ☒ เป็นตัวชี้วัดที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ประกอบการภาคธุรกิจ คะแนนเต็ม 7 คะแนน

ที่มา: WEF 2017-2018, WEF 2016-2017

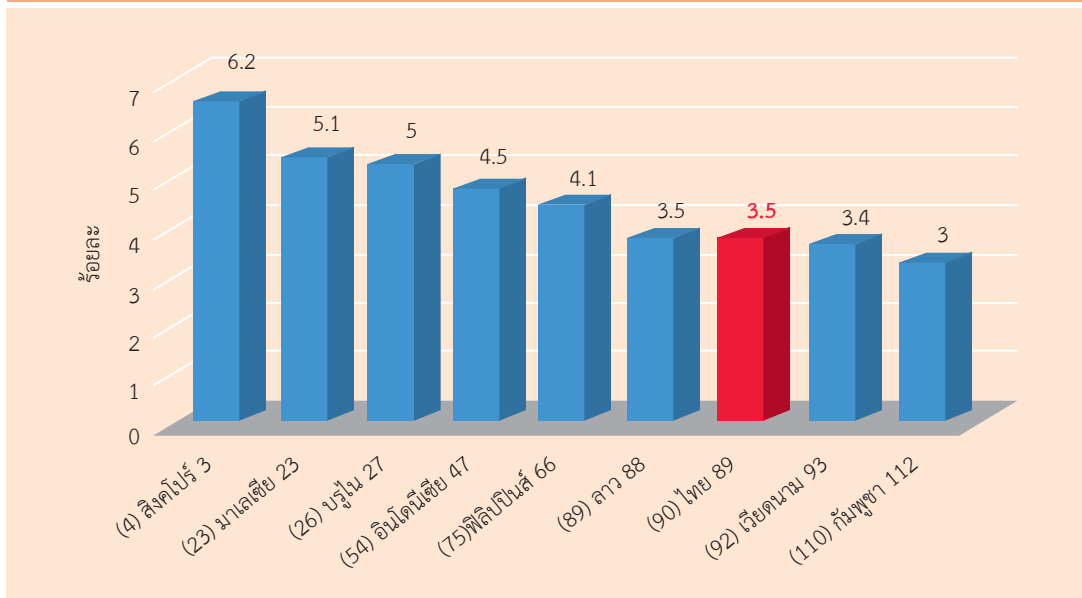
การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาในเวทีเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum: WEF) มี 2 เสาหลัก คือเสาสุภาพและการประถมศึกษา และเสา การอุดมศึกษาและการฝึกอบรม แสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา (Quality of Primary Education)

ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้น 1 อันดับ โดยในปีนี้อยู่ในอันดับที่ 89 เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว ซึ่งอยู่อันดับที่ 90 โดยมีคะแนน 3.5 เท่าเดิม และอยู่ในอันดับที่ 7 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยดีกว่าเพียงเวียดนาม (อันดับ 93 คะแนน 3.4) และกัมพูชา (อันดับ 112 คะแนน 3) ส่วนประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ มีอันดับและคะแนนดีกว่าไทย สิงคโปร์ได้รับการจัดอันดับอยู่ใน 10 อันดับแรก เมื่อเปรียบเทียบกับ 137 ประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับทั่วโลก ประเทศลาวมีคะแนนเท่ากับประเทศไทย แต่ได้อันดับที่ดีกว่าไทย (แผนภาพ 51)

แผนภาพ 51 คุณภาพการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 89 ของโลก และเป็นอันดับที่ 7 ของอาเซียน

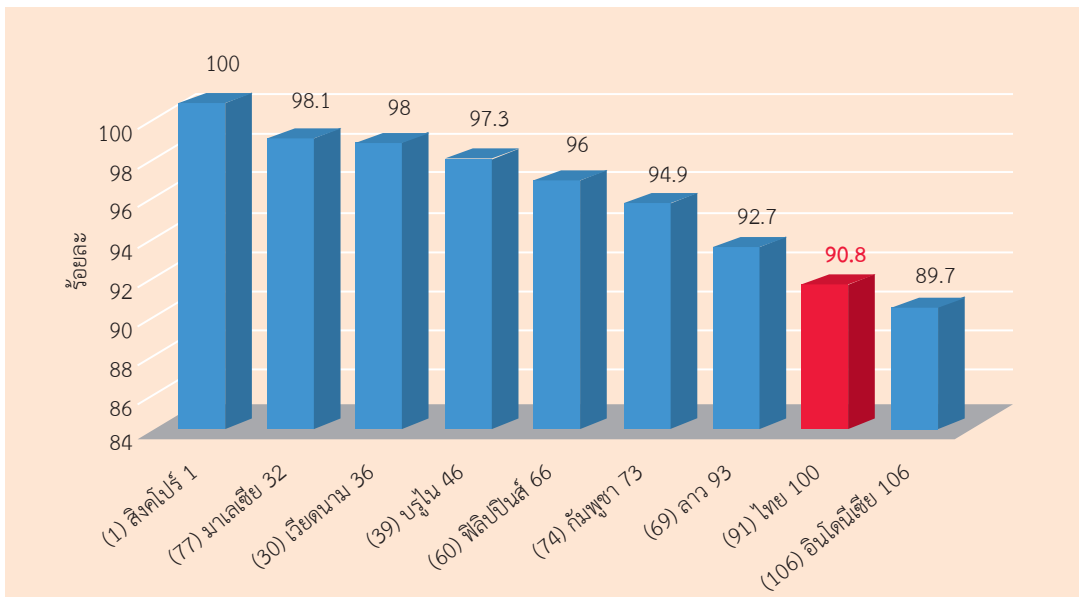
ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

2) อัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษา (Primary education enrolment)

โอกาสการเข้าเรียนของประชากรวัย 6-11 ปี พิจารณาได้จากอัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษา ในปี 2017 ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษาร้อยละ 90.8 อยู่ในอันดับ 100 จาก 137 ประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ลดลง 9 อันดับจากปีที่แล้ว

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มอาเซียน พบว่า ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8 จาก 9 ประเทศ (พม่าไม่ได้เข้าร่วมการจัดอันดับ) เป็นอันดับดีกว่าอินโดนีเซีย เวียดนามมีอัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษาสูงเป็นอันดับ 3 ในกลุ่มประเทศอาเซียน สำหรับสิงคโปร์มีอันดับอัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษาสูงที่สุดในอาเซียนและสูงที่สุดในโลก (อันดับ 1 ร้อยละ 100) (แผนภาพ 52)

แผนภาพ 52 อัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษา
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 100 ของโลก และเป็นอันดับที่ 8 ของอาเซียน

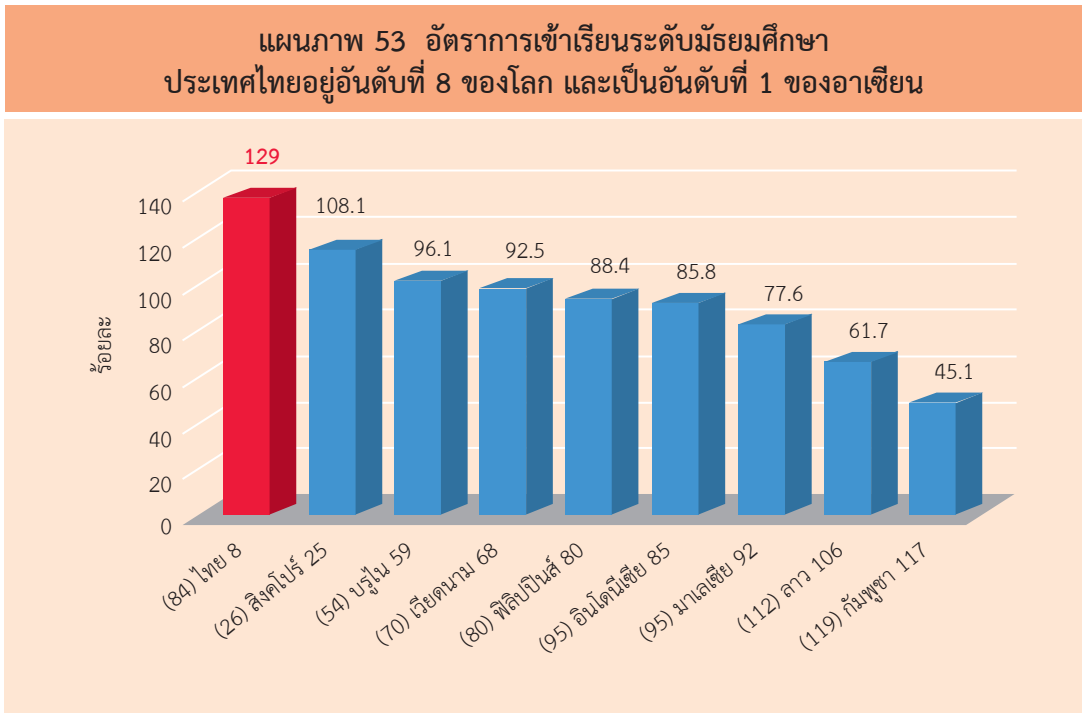
ที่มา: World Economic Forum 2017-2018

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

เสาหลักที่ 5 การอุดมศึกษาและการฝึกอบรม (Higher Education and Training) มีตัวชี้วัดด้านการศึกษาที่เป็นปัจจัยสนับสนุนต่อความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วย 8 ตัวชี้วัด 1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา 2) อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา 3) คุณภาพของระบบการศึกษา 4) คุณภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 5) คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ 6) การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา 7) ความพึงพอใจด้านการให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ และ 8) ความพึงพอใจด้านขอบเขตของการฝึกอบรม โดยผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันในแต่ละตัวชี้วัดมีดังนี้

1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (Secondary education enrolment)

ตัวชี้วัดอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยพิจารณาจากโอกาสการเข้าเรียนของประชากรอายุ 12-17 ปี พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วแบบก้าวกระโดด จากร้อยละ 86.2 ในปีที่แล้ว เป็นร้อยละ 129 ในปีนี้ ส่งผลให้มาอยู่ในอันดับที่ 8 จากอันดับที่ 84 ของโลก และเป็นอันดับที่ 1 ในกลุ่มประเทศอาเซียน (พม่าไม่เข้าร่วมการจัดอันดับรอบนี้) ประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงเป็นอันดับ 2 ได้แก่ สิงคโปร์ ซึ่งได้รับการจัดอันดับที่ 25 จาก 137 ประเทศ โดยมีอัตราการเข้าเรียนระดับมัศึกษาร้อยละ 108.1 ดีกว่าปีที่แล้วเล็กน้อย (แผนภาพ 53)

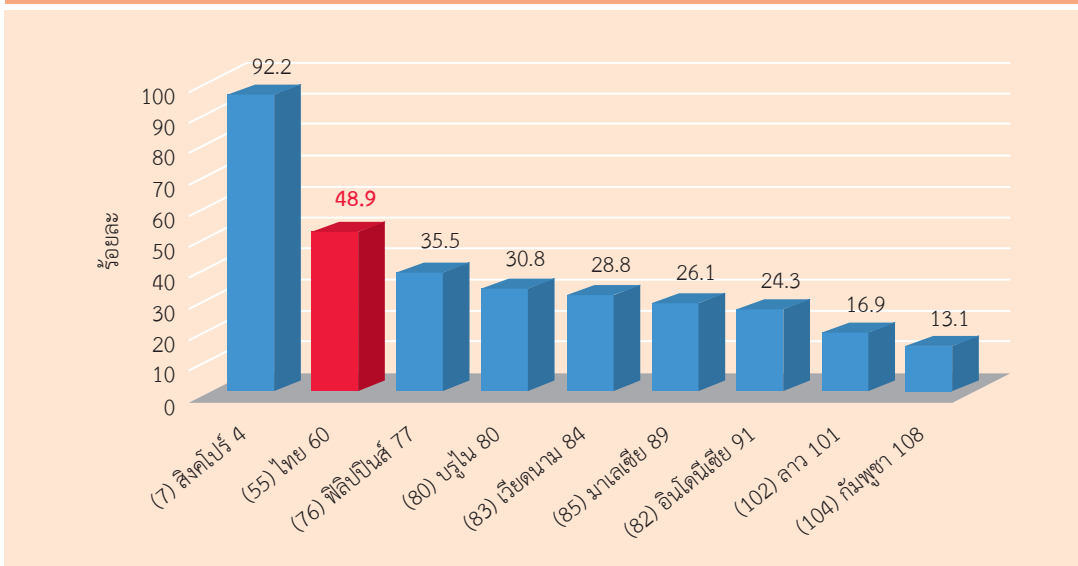

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

2) อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา (Tertiary education enrollment)

สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและส่งเสริมงานวิจัยและสร้างความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาประเทศและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้น หากประชากรได้รับโอกาสในการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา ลดลง ตัวชี้วัดอันดับความสามารถของการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศก็ลดลงได้ ซึ่งในปี 2017 ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาอยู่ที่ร้อยละ 48.9 จัดอยู่ในอันดับที่ 60 ลดลงจากปีที่แล้ว 5 อันดับ อยู่อันดับที่ 55 และเป็นอันดับที่ 2 ของกลุ่มประเทศอาเซียน รองจากสิงคโปร์ (แผนภาพ 54)

แผนภาพ 54 อัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 60 ของโลก และเป็นอันดับที่ 2 ของอาเซียน

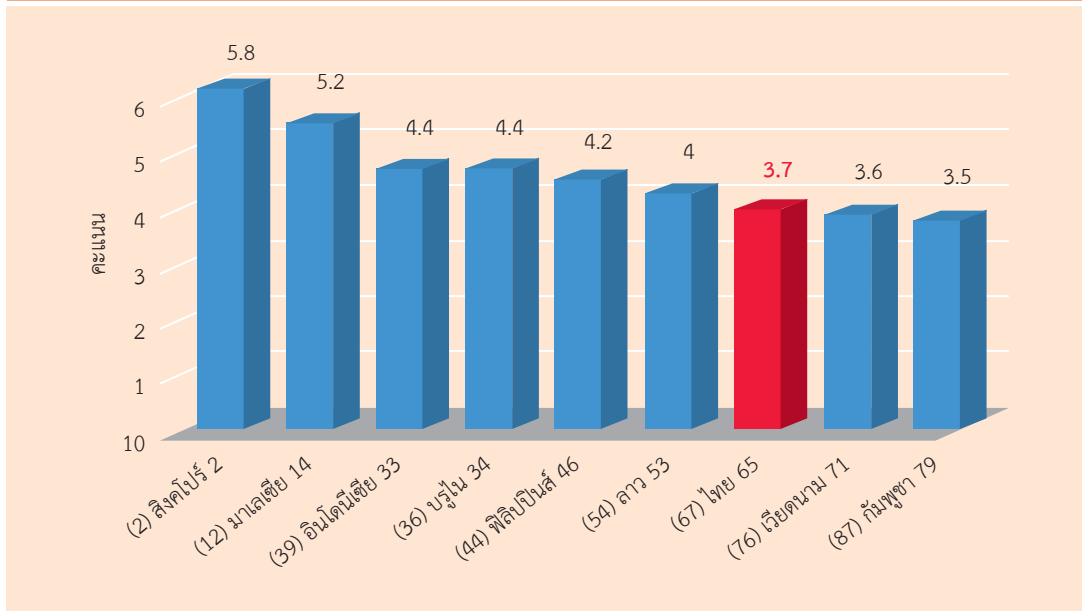
ที่มา: World Economic Forum 2017-2018

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

3) คุณภาพของระบบการศึกษา (Quality of the Education System)

ความคิดเห็นจากภาคธุรกิจที่มีต่อคุณภาพของระบบการศึกษาของประเทศที่ผลิตกำลังคนได้ตอบสนองตลาดแรงงานมากเพียงใดนั้น WEF 2016 – 2017 รายงานตัวชี้วัดคุณภาพของระบบการศึกษา โดยการสำรวจความพึงพอใจ พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนเท่าเดิมเช่นเดียวกับปีที่แล้ว คือ 3.7 แต่อันดับเพิ่มขึ้นจาก 67 เป็นอันดับที่ 65 ของโลก และเป็นอันดับที่ 7 ในกลุ่มประเทศอาเซียนเช่นเดียวกับปีก่อน ซึ่งไทยมีอันดับคุณภาพของระบบการศึกษาเหนือกว่าเวียดนามและกัมพูชา (แผนภาพ 55)

แผนภาพ 55 คุณภาพของระบบการศึกษา
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 65 ของโลก และเป็นอันดับที่ 7 ของอาเซียน

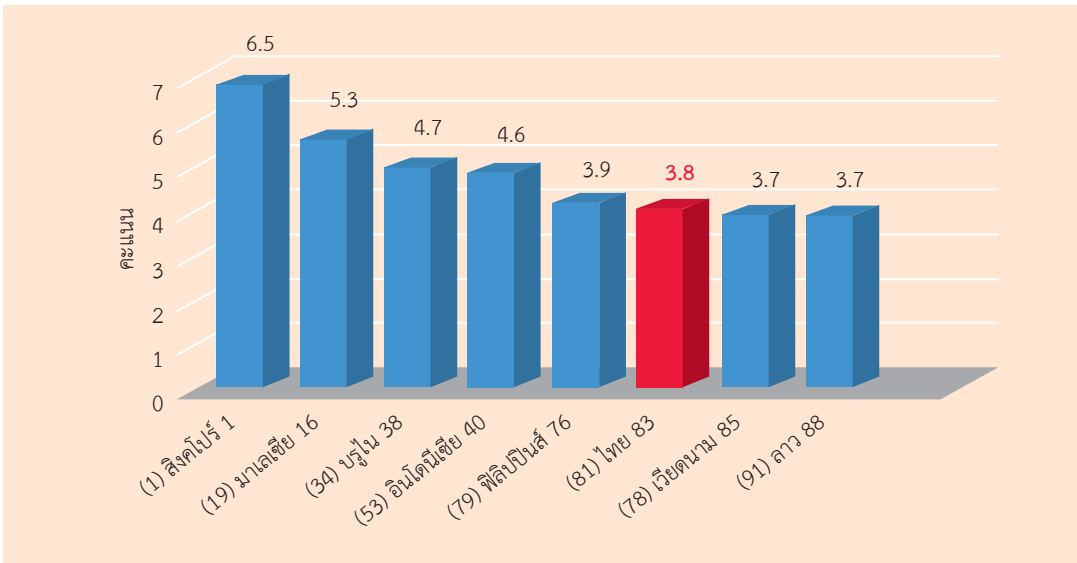

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

4) คุณภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Quality of Math and Science Education)

ตัวชี้วัดด้านคุณภาพของการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จากการสำรวจพบว่า ประเทศไทยมีอันดับและคะแนนลดลงจาก 3.9 เป็น 3.8 และมีอันดับลดลงจากปีที่แล้วจาก 81 เป็น 83 โดยเป็นอันดับที่ 6 ในกลุ่มประเทศอาเซียน เหนือกว่าเวียดนาม ลาว และกัมพูชาที่มีอันดับและคะแนนต่ำกว่าไทย (แผนภาพ 56)

แผนภาพ 56 คุณภาพของการจัดการศึกษาศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 83 ของโลก และเป็นอันดับที่ 6 ของอาเซียน

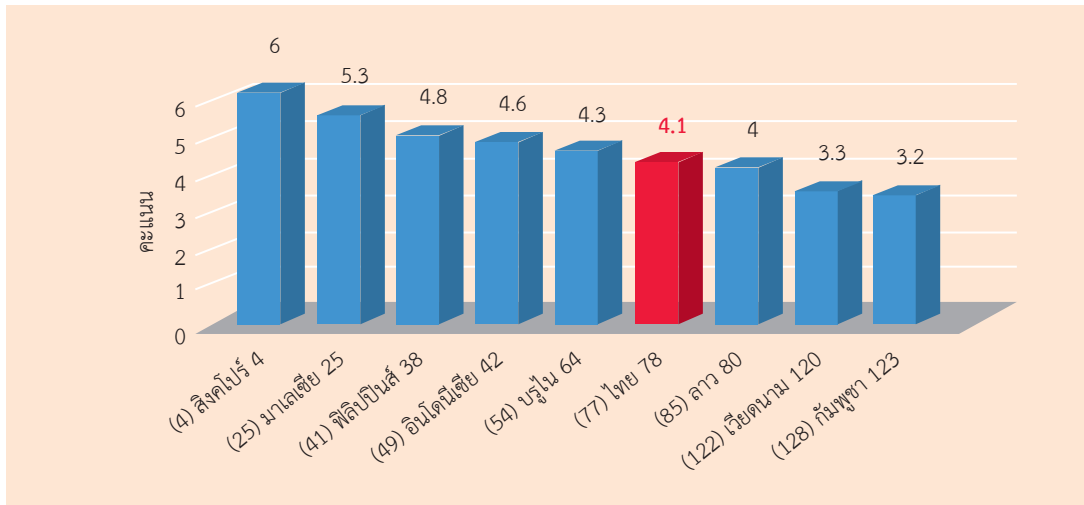

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

5) คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ (Quality of Management Schools)

ในส่วนของตัวชี้วัดคุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ พบว่า มีอันดับคุณภาพลดลง คือ อันดับปีที่ 78 แต่มีคะแนนเท่าเดิม คือ 4.1 และเป็นอันดับ 6 ในกลุ่มประเทศอาเซียนเช่นเดียวกับปีที่แล้ว เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียน ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับค่อนข้างต่ำ จาก 9 ประเทศ (พม่าไม่เข้าร่วมการจัดอันดับ) โดยประเทศไทยอยู่ในอันดับ 6 ซึ่งมีอันดับดีกว่าลาว เวียดนาม และกัมพูชา สำหรับประเทศที่ได้รับการจัดอันดับสูงสุดในกลุ่มอาเซียนคือ สิงคโปร์ (อันดับที่ 4 ได้คะแนน 6 จากคะแนนเต็ม 7) รองลงมาคือมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และบรูไน ตามลำดับ (แผนภาพ 57)

แผนภาพ 57 คุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 78 ของโลก และเป็นอันดับที่ 5 ของอาเซียน

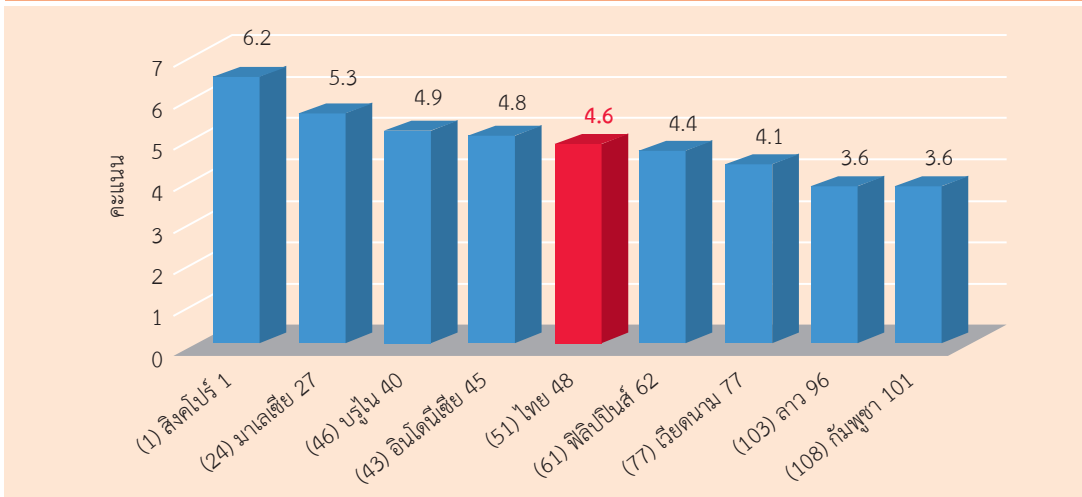
ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

6) การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา (Internet Access in Schools)

การสำรวจความพึงพอใจด้านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา พบว่า ในปีนี้ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นจากอันดับที่ 51 เป็นอันดับที่ 48 โดยมีคะแนน 4.6 คงเดิม เมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ไทยยังเป็นอันดับที่ 5 เช่นเดียวกับปีที่แล้ว

หากเปรียบเทียบในกลุ่มประเทศอาเซียน 9 ประเทศ (ไม่มีพม่า) พบว่า ประเทศไทยมีอันดับและคะแนนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษาเป็นรอง 4 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และอินโดนีเซีย และดีกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนที่เหลืออีก 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ตามลำดับ (แผนภาพ 58)

**แผนภาพ 58 การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 48 ของโลก และเป็นอันดับที่ 5 ของอาเซียน**

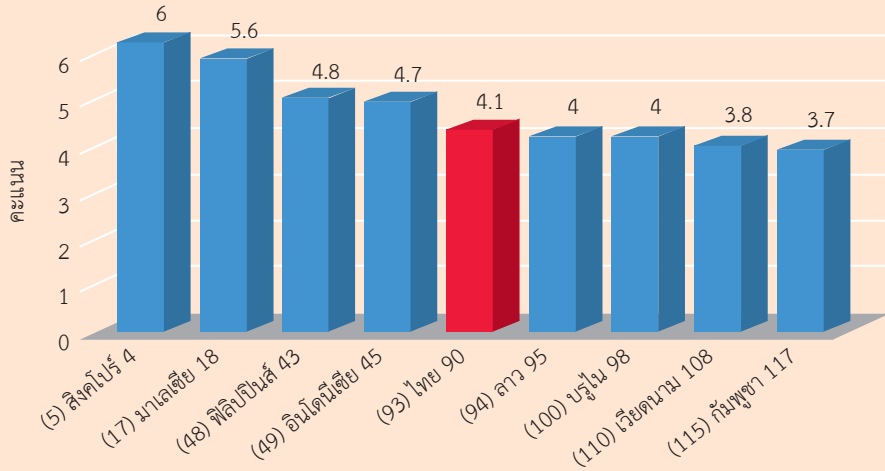

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

7) การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ (Local Availability of specialized training services)

ผลการสำรวจความพึงพอใจในด้านการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ พบว่า ปีนี้ประเทศไทยได้คะแนนคงที่คือ 4.1 แต่มีอันดับดีขึ้นถึง 3 อันดับ เป็นอันดับที่ 90 จากอันดับที่ 93 ในปีที่แล้ว และเป็นอันดับที่ 5 ในกลุ่มประชาคมอาเซียน เท่าปีที่แล้ว (แผนภาพ 59)

**แผนภาพ 59 การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 90 ของโลก และเป็นอันดับที่ 5 ของอาเซียน**

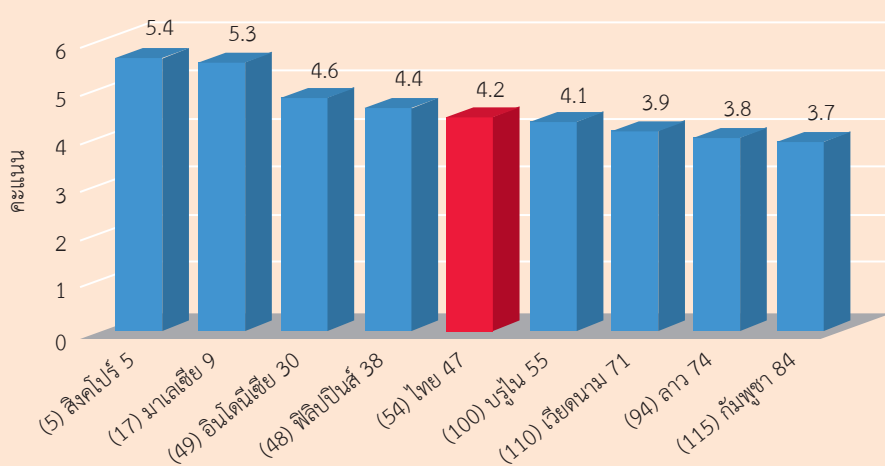

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

8) การฝึกอบรมพนักงาน (Extent of Staff Training)

ผลการสำรวจความพึงพอใจด้านการฝึกอบรม พบว่า ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้นถึง 7 อันดับ จากอันดับที่ 54 ในปีที่แล้ว เป็นอันดับที่ 47 ด้วยคะแนน 4.2 และเป็นอันดับที่ 5 ในกลุ่มประชาคมอาเซียน ดีขึ้นจากปีที่แล้ว ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 6 (แผนภาพ 60)

**แผนภาพ 60 การฝึกอบรมพนักงาน
ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 47 ของโลก และเป็นอันดับที่ 5 ของอาเซียน**

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018
หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บคือ อันดับปี 2016-2017

ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของ WEF 2017-2018 มีข้อสังเกตดังนี้

1. ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของ WEF 2017-2018 ด้านการศึกษา 10 ตัวชี้วัด พบว่า ประเทศไทยมีตัวชี้วัดที่มีอันดับเพิ่มขึ้น 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา และอีก 5 ตัวชี้วัดมาจากการสำรวจความคิดเห็น/พึงพอใจจากภาคธุรกิจ (Opinion Survey) ได้แก่ คุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษา คุณภาพของระบบการศึกษา การใช้อินเทอร์เน็ตในโรงเรียน การให้บริการฝึกอบรมเฉพาะทางในประเทศ และขอบเขตของการฝึกอบรม อีก 2 ตัวชี้วัดมีอันดับที่ลดลงกว่าผลการสำรวจในปี 2016-2017 ได้แก่ คุณภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และคุณภาพของสถานศึกษาที่สอนการบริหารจัดการ และอีก 2 ตัวชี้วัดที่ลดลงเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในรูปสถิติที่ได้จากแหล่งข้อมูลภายในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศ ได้แก่ อัตราการเข้าเรียนสุทธาระดับประถมศึกษา และอัตราการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษา

2. การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันปีนี้ มีประเทศเข้าร่วม 137 ประเทศ ลดลงจากปีที่แล้วซึ่งมี 138 ประเทศ และเมื่อเปรียบเทียบกับในกลุ่มอาเซียน พบว่า บางตัวชี้วัดอันดับของไทยดีขึ้นกว่าปีที่แล้ว 1 อันดับ หรือบางตัวชี้วัดไทยได้คะแนนคงที่ แต่กลับมีอันดับที่เปลี่ยนไปจากเดิม

3. ตัวชี้วัดอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปีนี้อยู่อันดับที่ 8 จากเดิมปี 2017 อยู่อันดับที่ 84 ซึ่งมีอันดับดีขึ้นมากในลักษณะก้าวกระโดด

การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทยไม่อาจพิจารณาเพียงอันดับที่เพิ่มขึ้น/ลดลง แต่ควรพิจารณาตัวชี้วัดแต่ละตัว รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ บริบทเชิงสังคมในการเก็บข้อมูล และการแสวงหาปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการเพิ่มขีดความสามารถของประเทศไทยเพื่อให้มีอันดับที่ดีขึ้น ทั้งในส่วนที่เป็นข้อมูลเชิงสถิติที่เป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจที่มีผลต่อการให้คะแนนความพึงพอใจต่อตัวแปรด้านคุณภาพการศึกษา โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้ประเทศก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

4.2.3 การจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลก (QS)

จากรายงานของสถาบันการจัดอันดับ QS หรือ Quacquarelli Symonds ของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นสถาบันการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ได้เผยผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในโลกและในเอเชีย ประจำปี 2017-2018 โดยอาศัยการเข้าถึงข้อมูลผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัย 84 ประเทศ จากมหาวิทยาลัยทั่วโลกจำนวน 4,388 แห่ง

การจัดอันดับในมหาวิทยาลัยในเอเชีย – 10 อันดับแรก

ส่วนในภูมิภาคเอเชียมีมหาวิทยาลัยที่ติด 100 อันดับแรกจาก 4 ประเทศ คือ สิงคโปร์ 2 แห่ง จีน 6 แห่ง ญี่ปุ่น 5 แห่ง และเกาหลีใต้ 4 แห่ง สำหรับประเทศไทย มีมหาวิทยาลัยติดกลุ่ม 300 อันดับ 1 แห่ง 500 อันดับ 1 แห่ง และ 1,000 อันดับ 6 แห่ง

สำหรับประเทศที่มีมหาวิทยาลัยติดอันดับในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย พบว่า ประเทศที่มีมหาวิทยาลัยติด 10 อันดับแรก มี 5 ประเทศ คือ สิงคโปร์ มี 2 แห่ง ได้แก่ Nanyang Technological University (NTU) (อันดับ 11) และ National University of Singapore (NUS) (อันดับ 15) จีน มี 3 แห่ง ได้แก่ Tsinghua University (อันดับ 25) Peking University (อันดับ 38) และ Fudan University (อันดับ 40) ฮองกง มี 2 แห่ง ได้แก่ University of Hong Kong (อันดับ 26) และ University of Hong Kong (อันดับ 30) ญี่ปุ่น มี 2 แห่ง ได้แก่ The University of Tokyo (อันดับ 28) และ Kyoto University (อันดับ 36) และเกาหลีใต้ มี 1 แห่ง คือ Seoul National University (อันดับ 36) ซึ่งมีอันดับเท่ากับ Kyoto University ของญี่ปุ่น เป็นที่น่าสังเกตว่า มีเพียงสิงคโปร์ประเทศเดียวที่อยู่ในกลุ่มอาเซียน ที่มีมหาวิทยาลัยที่ติดอันดับต้นทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคเอเชียถึง 2 แห่ง รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยจากประเทศจีน 3 แห่ง ญี่ปุ่น 2 แห่ง และเกาหลีใต้ 1 แห่ง

ตาราง ข ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัย 10 อันดับแรกของเอเชีย ประจำปี 2018

อันดับ		สถาบันอุดมศึกษา	ประเทศ	คะแนนรวมเฉลี่ย	
2016/2017	2017/2018			2016/2017	2017/2018
13	11	Nanyang Technological University (NTU)	สิงคโปร์	91.4	100.0
12	15	National University of Singapore (NUS)	สิงคโปร์	91.5	99.9
24	25	Tsinghua University	จีน	86.0	97.1
27	26	University of Hong Kong	ฮ่องกง	85.4	
34	28	The University of Tokyo	ญี่ปุ่น	82.6	93.2
36	30	The Hong Kong University of Science and Technology	ฮ่องกง	81.8	72.7
37	36	Kyoto University	ญี่ปุ่น	81.7	91.8
35	36	Seoul National University	เกาหลีใต้	82.1	97.5
39	38	Peking University	จีน	81.3	95.9
43	40	Fudan University	จีน	79.4	96.8

ที่มา : QS World University Rankings 2017 และ 2018
(Quacquarelli Symonds 2017 และ 2018)

สำหรับประเทศไทย ไม่มีมหาวิทยาลัยที่ติด 10 อันดับแรกในภูมิภาคเอเชีย แต่ติด 100 อันดับแรกของภูมิภาคเอเชีย มี 2 แห่ง ในปี พ.ศ. 2560 ได้แก่ ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันดับ 50 (อันดับโลก 245) และมหาวิทยาลัยมหิดล อันดับ 58 (อันดับโลก 334)

ตาราง ข ผลการจัดอันดับมหาวิทยาลัยไทย ประจำปี 2018

อันดับ		สถาบันอุดมศึกษา	อันดับในประเทศ	คะแนนรวมเฉลี่ย	
2016/2017	2017/2018			2017/2018	2016/2017
252	245	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	1	40.6	41.80
283	334	มหาวิทยาลัยมหิดล	2	37.6	35.1
551-600	551-600	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	3	-	-
601-650	601-650	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	4	-	-
701+	751-800	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	5	-	-
701+	801-1000	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	6	-	-
701+	801-1000	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	7	-	-
701+	801-1000	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	8	-	-

ที่มา : QS World University Rankings 2017 และ 2018
(Quacquarelli Symonds 2017 และ 2018)

โดยสรุป การจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ประจำปี 2018 (QS World University Rankings 2018) มหาวิทยาลัยไทยติดอันดับ 500 อันดับแรกเท่ากับในปีที่ผ่านมา คือ จำนวน 8 มหาวิทยาลัย ซึ่งอันดับมหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่อันดับคงที่และบางมหาวิทยาลัยมีอันดับลดลงจากปีที่แล้ว และยังไม่มียามหาวิทยาลัยของไทยที่สามารถเข้าไปติดใน 200 อันดับแรก อันดับมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดของมหาวิทยาลัยไทยที่ทำได้ คือ สามารถเข้าไปติดใน 300 อันดับแรก ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันดับ 245

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาไทยในเวทีโลกฉบับนี้ เป็นการสังเคราะห์และวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาจากรายงานของยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics: UIS) เป็นหลัก ได้แก่ Global Education Monitoring Report 2016, Comparing Education Statistics Across the World ซึ่งเป็นรายงานข้อมูลเปรียบเทียบ 188 ประเทศ ที่จัดแบ่งตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น World Competitiveness Yearbook (IMD 2016-2017), World Economic Forum (WEF 2017/2018), World University Ranking Quacquarelli Symonds (QS 2018), Programme for International Student Assessment (PISA 2015), Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS 2015) และ Human Development Report 2016 โดยคัดสรรประเทศเป้าหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มอาเซียน เพื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทย โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุป

5.1.1 สภาวการณ์ด้านประชากรกับการศึกษา

1) โครงสร้างประชากรไทยในวัยเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปีลดลง โดยในปี พ.ศ. 2553 เหลือร้อยละ 19.8 และคาดว่าจะเหลือร้อยละ 12.8 ในปี พ.ศ. 2583 ในขณะที่ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) คาดว่าจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.2 ปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 32.1 ในปี พ.ศ. 2583 ส่วนอัตราส่วนการพึ่งพิงของประเทศไทยยังไม่สูงมากนัก อยู่ที่ร้อยละ 39.3 ในปี พ.ศ. 2559 เมื่อเปรียบเทียบกับในกลุ่มประเทศอาเซียน

2) ประชากรในเขตเมืองของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ร้อยละ 50.4 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงประเทศกำลังพัฒนาในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งมาเลเซียและบรูไนมีอัตราส่วนประชากรในเขตเมืองสูงเกินร้อยละ 70 นอกจากนี้ ข้อมูลจากสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2558 พบว่า ประชากรไทยส่วนใหญ่ที่อยู่นอกเขตเทศบาลที่ไม่เคยได้รับการศึกษามีถึงร้อยละ 53.03 หรือแม้ว่ามีการศึกษาก็เพียงระดับประถมศึกษามีมากถึงร้อยละ 62.73

3) แรงงานไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปมีอัตราไม่เปลี่ยนแปลง โดย**ปีการศึกษาเฉลี่ย**ของประชากรไทยเท่ากับ 8.5 ปี ขณะที่การศึกษาเฉลี่ยของประชากรไทยอายุ 15-59 ปี เป็น 9.4 ปี เมื่อพิจารณา**ประชากรวัยแรงงานของไทยที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป** ส่วนใหญ่ร้อยละ 61 มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา และประชากรกลุ่มนี้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 41 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าประเทศกลุ่มอาเซียนด้วยกัน เช่น อินโดนีเซีย (ร้อยละ 47) จีน (ร้อยละ 65) มาเลเซีย (ร้อยละ 68) และ ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 70)

4) **การมีงานทำและการว่างงาน** พบว่า ประเทศไทยมีประชากรผู้มีงานทำร้อยละ 57.7 ขณะที่กำลังแรงงานมีผู้ว่างงานน้อยเพียงร้อยละ 0.99 และจากการสำรวจ ปี พ.ศ.2559 พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาสูงส่วนใหญ่จะว่างงาน โดยผู้สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษามีผู้ว่างงานมากที่สุดร้อยละ 2.2 หรือ 1.79 แสนคน

5) **คุณภาพชีวิต** เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของไทยจากรายงาน UNDP ซึ่งวัดจากดัชนีชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และร้อยละของความยากจน พบว่า UNDP จัดอันดับ**การพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์** ปี พ.ศ. 2558 ให้ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มการพัฒนาระดับสูง (High Human Development) อยู่ที่อันดับ 87 จาก 188 ประเทศ นับว่าอันดับของไทยค่อนข้างดีเมื่อเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น จีน (อันดับ 90) อินโดนีเซีย (อันดับ 113) ในขณะที่มาเลเซียและบรูไนอยู่กลุ่มการพัฒนามนุษย์ระดับสูงมาก (Very High Human Development) ที่อันดับ 59 และ 30 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาดัชนีความยากจน พบว่า ประเทศไทยมีประชากรที่ยากจนมากเพียงร้อยละ 0.1 เท่านั้น โดยกลุ่มที่เสี่ยงต่อความยากจนมีร้อยละ 4.4 นับว่ามีความยากจนน้อยกว่าประเทศที่กำลังพัฒนาหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น จีน อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์

6) **สื่อและเทคโนโลยี**ของประเทศไทยยังมีไม่มากนัก เพียงร้อยละ 39.3 ในปี พ.ศ. 2557 ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่**ใช้อินเทอร์เน็ต**มากเกินกว่าร้อยละ 80 ส่วน**อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง** ไทยใช้เพียง 9.2 คนต่อประชากร 100 คน ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูงมากเกินกว่า 40 คนต่อประชากร 100 คน สำหรับ**โทรศัพท์เคลื่อนที่**ไทยมีอัตราการใช้ที่ค่อนข้างสูงใกล้เคียงประเทศที่พัฒนาแล้ว คือ 75.3 คนต่อประชากร 100 คน ขณะที่สิงคโปร์ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่มากที่สุดคือ 142.2 คน ต่อประชากร 100 คน

5.1.2 สภาวการณ์ด้านการศึกษา

1) การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา

ระดับก่อนประถมศึกษา ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนร้อยละ 73 ใกล้เคียงกับบรูไน (ร้อยละ 74) และสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น อินโดนีเซีย ลาว พม่า กัมพูชา และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของโลก ซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 44

ระดับประถมศึกษา เกือบทุกประเทศมีอัตราการเข้าเรียนเกินร้อยละ 100 ประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรอย่างหยาบและสุทธิร้อยละ 104 และร้อยละ 92 ตามลำดับ แม้ว่าอัตราการเข้าเรียนของไทยจะดีขึ้น แต่ก็ยังพบว่าไทยมีเด็กที่อยู่นอกโรงเรียนในระดับนี้มากถึง 380,000 คน คิดเป็นร้อยละ 8 (ใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยทั่วโลก) มากกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียนหลายประเทศ เช่น เวียดนาม (ร้อยละ 2) และมาเลเซีย (ร้อยละ 5)

ระดับมัธยมศึกษา อัตราการเข้าเรียนของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 86 สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก ร้อยละ 75 แต่ต่ำกว่าเป้าหมายระดับชาติที่กำหนดให้ประชากรอายุ 12-14 ปี ทุกคนต้องจบการศึกษาภาคบังคับร้อยละ 100 ส่วนอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของประเทศไทยและหลายประเทศในเอเชียไม่ปรากฏข้อมูลในส่วนนี้

สำหรับ**ระดับอุดมศึกษา** อัตราการเข้าเรียนของประเทศไทยอยู่ที่ร้อยละ 53 ซึ่งสูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศ เช่น จีน (ร้อยละ 39) ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 36) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 31) มาเลเซียและเวียดนาม (ร้อยละ 30 เท่ากัน) ลาว (ร้อยละ 17) และพม่า (ร้อยละ 14)

2) ความเท่าเทียมทางการศึกษา

ประเทศไทยมีค่าดัชนีความเสมอภาคของอัตราผู้สำเร็จการศึกษาตามปัจจัยความเท่าเทียมด้านพื้นที่สูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออก โดยในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าใกล้เคียงกัน อยู่ที่ 1.00 และ 0.98 ตามลำดับ สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าอยู่ที่ 0.78

3) คุณภาพการศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษานานาชาติ พิจารณาจากการประเมิน PISA และ TIMSS

1. **PISA** ผลการประเมินนักเรียนในโครงการ PISA 2015 ของนักเรียนไทย มีผลการประเมินต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติทุกวิชา และมีแนวโน้มผลการประเมินต่ำลงทุกวิชา เมื่อเทียบกับการประเมินครั้งที่ผ่านมา (PISA 2012)

2. **TIMSS** การประเมินผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ (TIMSS 2015) พบว่า ทั้ง 2 วิชาของไทยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ 500 คะแนน

การจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษานานาชาติ เพื่อพิจารณาการจัดอันดับสถาบันอุดมศึกษา ปี พ.ศ. 2560 พบว่า ประเทศไทยไม่ติด 100 อันดับแรก ในขณะที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ติด 10 อันดับแรก ได้แก่ มหาวิทยาลัยจากฮ่องกง (3 แห่ง) รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยจากประเทศสิงคโปร์ จีน และเกาหลีใต้ ประเทศละ 1 แห่ง และญี่ปุ่น 1 แห่ง โดยสิงคโปร์ติดอันดับดีที่สุดของมหาวิทยาลัยในเอเชีย และเมื่อพิจารณาสถาบันอุดมศึกษาของไทย ซึ่งเป็นรองประเทศในภูมิภาคเอเชียด้วยกัน เช่น ญี่ปุ่น จีน-ฮ่องกง จีน-ไทเป (ไต้หวัน) สาธารณรัฐประชาชนจีน และสิงคโปร์ โดยสถาบันอุดมศึกษาของไทยติด 300 อันดับแรก 2 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ 253 และมหาวิทยาลัยมหิดล ติดอันดับ 295

5) **ประสิทธิภาพการจัดการศึกษา** ตัวชี้วัดงบประมาณด้านการศึกษาแสดงถึงประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ประเทศไทยมี**งบประมาณทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP)** อยู่ที่ร้อยละ 4.1 ในขณะที่เวียดนามมีอัตราส่วนอยู่ที่ร้อยละ 6.3 ซึ่งใกล้เคียงกับประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างนิวซีแลนด์ ใน**ด้านงบประมาณทางการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน** อยู่ที่ร้อยละ 18.9 ซึ่งสูงกว่าหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนบวกหก ส่วน**ค่าใช้จ่ายทางการศึกษารายหัว**ของประเทศไทยในระดับประถมศึกษาอยู่ที่ 3,564 PPP\$ ระดับมัธยมศึกษาอยู่ที่ 2,751 PPP\$ นับว่าอยู่ในเกณฑ์ไม่มากทั้งสองระดับ และในระดับอุดมศึกษา ประเทศไทยมีค่าอยู่ที่ 2,778 PPP\$ ซึ่งน้อยกว่าหลายประเทศ

5.2 อภิปราย

5.2.1 **ประชากร** ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงประชากร โดยจำนวนประชากรวัยเด็กจะลดลงอย่างมากและมีผลทำให้จำนวนประชากรในวัยเรียน (อายุ 6 – 21 ปี) ลดลง เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ที่ลดต่ำลงและคนไทยมีชีวิตยืนยาวขึ้น ผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งเป็นไปตามอายุขัยเฉลี่ยของประชากรที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกภูมิภาคทั่วโลก จากข้อมูล พ.ศ. 2553 พบว่า ผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีมากถึงร้อยละ 13.2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.1 ใน พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2553 เกือบ 6 เท่า ลักษณะเช่นนี้ทำให้โครงสร้างอายุของประชากรเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งส่งผลทั้งทางบวกและทางลบ ผลกระทบทางบวกคือสังคมไทยจะมีผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยเหลือสังคมมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางลบคือ มีภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทั้งด้านสังคม สุขภาพอนามัย และด้านการศึกษา โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังอ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้

5.2.2 **กำลังแรงงาน** ประชากรวัยแรงงานไทยที่อายุ 15 ปีขึ้นไป มีการศึกษาเฉลี่ย 8.5 ปี ขณะที่ประชากรกลุ่มอายุ 15-59 ปี มีการศึกษาเฉลี่ย 9.4 ปี ซึ่งยังห่างไกลเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่จะให้เพิ่มขึ้นเป็น 10.7 ปี ในปี พ.ศ. 2564 และเพิ่มขึ้นเป็น 12.5 ในปีพ.ศ. 2579

หากพิจารณาระดับการศึกษาของประชากรวัยแรงงาน ในปี พ.ศ. 2558 ประชากรไทยมีการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงระดับประถมศึกษามากถึงร้อยละ 61 และหากเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มอาเซียน ไทยใกล้เคียงกับอินโดนีเซีย นอกจากนั้น วัยแรงงานของไทยที่มีความรู้ระดับมัธยมศึกษา ก็มีจำนวนน้อยกว่าวัยแรงงานของประเทศในกลุ่มอาเซียนอย่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ด้านการทำงาน แม้ว่าประเทศไทยจะมีผู้ว่างงานน้อย มีอัตราการว่างงานเพียงร้อยละ 0.99 แต่กลุ่มผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานสูงสุด

5.2.3 คุณภาพชีวิต/UNDP เปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชากรมากหรือน้อยเพียงใด นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) ด้านการศึกษา ตัวชี้วัดที่ UNDP นำมาใช้คำนวณองค์ประกอบด้านการศึกษา ได้แก่ ปีการศึกษาเฉลี่ยและปีการศึกษาที่คาดหวัง หากค่าดัชนีทั้ง 2 ตัวสูงขึ้น คุณภาพชีวิตมนุษย์ (HDI) ก็จะสูงขึ้น และอันดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ก็จะดีขึ้นด้วย ประเทศไทย ปีการศึกษาเฉลี่ย 7.9 ต่ำกว่ามาเลเซีย (10.1) และสิงคโปร์ (11.6) ซึ่งปีการศึกษาที่คาดหวัง คือ 13.6 ซึ่งยังต่ำกว่าทั้ง 2 ประเทศ

2) ด้านสุขภาพอนามัย UNDP พิจารณาจากการมีสุขภาพดีและการมีชีวิตที่ยืนยาว ประชากรในประเทศไทยมีอายุขัยเฉลี่ยตั้งแต่แรกเกิด 74.6 ต่ำกว่าสิงคโปร์ แต่ใกล้เคียงกับมาเลเซีย

3) ด้านเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีรายได้ประชาชาติต่อหัว 14,519 PPP\$ และมีอัตราการขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังต่ำกว่าสิงคโปร์และมาเลเซีย อัตราการว่างงานลดลง ยกเว้น ผู้จบอุดมศึกษา

กล่าวโดยสรุป ค่าดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ (HDI) เท่ากับ 0.74 สูงกว่าประเทศในกลุ่มอาเซียน แต่ยังต่ำกว่าสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งเท่ากับ 0.925 และ 0.789 ตามลำดับ ส่วนอันดับดัชนีการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ เท่ากับ 87 ซึ่งยังต่ำกว่าสิงคโปร์และมาเลเซียเช่นกัน

5.2.4 ระบบการศึกษา

1) ประเทศไทยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี เช่นเดียวกับฟิลิปปินส์ โดยจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษา 6 ปี และจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของไทยเท่ากับอินโดนีเซีย คือ 7.9 และที่น่าสังเกตคือ ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่จะกำหนดการศึกษาภาคบังคับถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

2) การศึกษาในวัยเด็กเป็นการวางรากฐานชีวิต โดยเริ่มตั้งแต่การเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และพบว่า อัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาอย่างหยาบของประเทศไทยสูงร้อยละ 73 และอัตราการเข้าเรียนสุทธิ 96 แม้ว่าอัตราการเข้าเรียนระดับก่อนประถมศึกษาของไทยจะสูงกว่าหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน แต่ก็ได้หมายความว่าไทยจะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาในระดับนี้

3) อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาของไทยอยู่ที่ร้อยละ 104 เพราะที่ UIS ใช้ฐานข้อมูลประชากรจากการประมาณการโดย UNDP ทำให้อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาเมื่อเปรียบเทียบกับนานาชาติต่ำกว่าอัตราการเข้าเรียนที่รายงานในประเทศ ซึ่งใช้ข้อมูลประชากรจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

4) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาในภาพรวมของไทยอยู่ที่ร้อยละ 86 ถึงแม้ว่าจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก แต่ยังเป็นรองกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ฟิลิปปินส์ จีน และบรูไน

5.2.5 คุณภาพการศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพลดลง มีหลักฐานต่างๆ ที่สะท้อนถึงคุณภาพการศึกษาไทยที่ลดลง ทั้งที่เป็นการสำรวจโดยองค์กรระหว่างประเทศและการประเมินโดยองค์กรภายในประเทศ เช่น สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) และการทดสอบของต้นสังกัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังมีความรู้ต่ำกว่ามาตรฐาน ความรู้ที่ว่่านนี้หมายถึงความรู้ในวิชาที่สำคัญ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การคิดเชิงวิเคราะห์ และภาษา ส่วนนักเรียนที่มีความรู้จริงก็มี แต่มีจำนวนน้อย ส่วนมากการศึกษาขององค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic CO-Operation and Development, OECD) หรือ PISA (Programme for International Students Assessment) พบว่า นักเรียนไทยที่มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ในระดับสูงมีเพียงร้อยละ 1 ซึ่งก็อาจจะเป็นนักเรียนที่ไปชนะการแข่งขันโอลิมปิกทางวิชาการสาขาต่างๆ ก็ได้ ซึ่งไม่ได้หมายถึงคุณภาพโดยเฉลี่ยของระบบการศึกษาไทย นอกจากนี้ PISA ยังพบว่า ผลการสอบในปีนี้ (2015) ของประเทศไทยทำคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการอ่าน ได้เท่ากับ 421, 409 และ 415 ตามลำดับ ซึ่งลดลงจากการสอบในปี 2012 ประมาณ 11-32 คะแนน โดยวิชาการอ่านมีการลดลงมากที่สุด ทำให้ประเทศไทยมีอันดับคะแนนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์อยู่ที่ลำดับที่ 54 ทั้งคู่ ส่วนวิชาการอ่านได้อันดับที่ 57 จาก 72 ประเทศที่เข้าร่วมประเมินในครั้งนั้น คุณภาพที่ลดลงย่อมหมายถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์และองค์ความรู้ที่มีอยู่ในระบบการศึกษาไทยยังต่ำกว่ามาตรฐาน ระบบการถ่ายทอดความรู้ของครูผู้สอนยังต้องพัฒนา ครูต้องส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน เพราะครูเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของเด็กและเยาวชนในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ของ OECD ชี้ให้เห็นว่าครูที่เด็กรักและมีเทคนิคการสอนที่ดี โดยเฉพาะเทคนิคการสอนที่มีความยืดหยุ่นทั้งต่อผู้เรียนที่มีความสามารถสูงและต่ำ นอกจากนี้ OECD ยังพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับคำแนะนำจากครูเป็นรายบุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงให้เห็นถึงทักษะการเรียนรู้ที่ดีกว่า ที่สำคัญประเทศส่วนใหญ่จะมีผลคะแนนที่สูงขึ้นอย่างมีนัยทางสถิติ

5.3 ข้อเสนอแนะ:

จากการนำเสนอสภาวการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลกจากตัวชี้วัดสำคัญในบทที่ 2 ถึงบทที่ 4 มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาให้กับประชากรทุกวัยตั้งแต่เด็กจนถึงวัยผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส รวมทั้งเด็กที่อยู่นอกโรงเรียน ให้ได้รับการศึกษาอย่างน้อยในระดับการศึกษาภาคบังคับ และควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้มีเด็กอยู่นอกโรงเรียน

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชากรทุกเพศทุกวัยทั้งที่อยู่ในเขตเมืองและชนบทห่างไกลให้ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี รวมทั้งพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น

3. มีแนวทางเพิ่มปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรวัยแรงงานไทยให้สูงขึ้นจากระดับประถมศึกษาให้มีคุณภาพอย่างน้อยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อยกระดับคุณภาพแรงงานไทยให้สูงขึ้น รวมทั้งมีระบบการติดตามเด็กที่ตกหล่นเพื่อนำเข้าสู่ระบบการศึกษาให้ได้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ และส่งเสริมให้ศึกษาต่อจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปี ของรัฐบาล

4. ควรเพิ่มและให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาให้มากขึ้น โดยเฉพาะส่งเสริมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาคนไทยให้สามารถคิดค้นเทคโนโลยีและนวัตกรรม และมีทักษะในการประกอบอาชีพ รวมทั้งพัฒนาให้มีความเป็นผู้ประกอบการเพื่อรองรับนโยบายการพัฒนาประเทศไทย 4.0 อันจะเป็นการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้สูงขึ้น

5. ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวให้ส่งผลถึงผู้เรียนอย่างแท้จริงโดยเน้นความเท่าเทียม ทัวถึง และเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาตามถิ่นที่อยู่อาศัยและฐานะทางเศรษฐกิจ โดยมีระบบการติดตามการใช้งบประมาณทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

6. พัฒนาระบบฐานข้อมูล (Big Data) ของประเทศให้สมบูรณ์ โดยมีฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่ครบถ้วน ถูกต้อง และทันสมัย สามารถเชื่อมโยงและใช้ข้อมูลระหว่างหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลที่เป็นปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ติดตามและพัฒนาศึกษาของประเทศในภาพรวมได้

7. จัดตั้งสำนักงานกองทุนเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อจะได้มีองค์กรหลักในการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างโอกาสทางการศึกษา ความเท่าเทียม คุณภาพ ประสิทธิภาพ และการตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง

บรรณานุกรม

- คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2560. เอกสารประกอบการประชุม Thailand's Competitiveness Perspectives of WEF. 4 ตุลาคม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, **บทวิเคราะห์การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ประจำปี 2017-2018 โดย World Economic Forum: WEF.** 2 ตุลาคม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583.**
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ภาวะสังคมไทยไตรมาสแรก ปี 2560.** ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม 2560. เอกสารอัดสำเนา. กรุงเทพฯ, 2560.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559. **การสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ.2558-2559.**
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2558. **สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2558.**
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. **รายงานการสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ.2557.**
- สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. **ประชากรสูงอายุในอาเซียน.** (เอกสารประมวลสถิติด้านสังคม มิถุนายน 2559) สืบค้นจาก www.m-society.go.th สืบค้น ณ วันที่ 20 มิถุนายน 2560
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). **เอกสารประกอบการแถลงข่าวเรื่องการทดสอบ O-NET ป.6, ม.3, และ ม.6 ปีการศึกษา 2560 (มีนาคม 2560) และการสอบ GAT/PAT ครั้งที่ 1/2560 (มีนาคม 2560).** เอกสารอัดสำเนา.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. 2549. **การฉายภาพประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2548-2568.** มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). **บทสรุปรายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2007 (Trends in International Mathematics and Sciences Study 2007).** 2552. กรุงเทพฯ: บริษัท ส.เอเชียเพรส (1989) จำกัด จากเว็บไซต์ <http://www.ipst.ac.th/index.php>

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). **สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 2556.** กรุงเทพฯ : บริษัทแอดวานซ์ พรินต์ติ้ง เซอร์วิส จำกัด จากเว็บไซต์ <http://www.ipst.ac.th/index.php>

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). **สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2, 2556.** กรุงเทพฯ : บริษัทแอดวานซ์ พรินต์ติ้ง เซอร์วิส จำกัด จากเว็บไซต์ <http://www.ipst.ac.th/index.php>

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). **สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015, 2559.** กรุงเทพฯ : จากเว็บไซต์ <http://www.ipst.ac.th/index.php>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. **สภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2555.** กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2555.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. **สภาวการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. 2558.** กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2555. ตุลาคม 2558 (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. **การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยโดยเวทีเศรษฐกิจโลก พ.ศ.2558-2559 (World Economic Forum: WEF 2015-2016).** กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด, 2555.

International Institute for Management Development. **IMD World Competitiveness Yearbook 2016.** IMD World Competitiveness Center. Lausanne, Switzerland. 2016.

International Institute for Management Development. **IMD World Competitiveness Yearbook 2016.** IMD World Competitiveness Center. Lausanne, Switzerland. 2017.

Mathematics and Science Achievement of Eighth-Graders in 1999 จากเว็บไซต์ https://nces.ed.gov/timss/results99_1.asp

The United Nations Development Programme, **Human Development Report 2016.** New York, 2016.

The Global Competitiveness Index 2012-2013 rankings, World Economic Forum. www.weforum.org/gcr.

The Global Competitiveness Index 2013-2014 rankings, World Economic Forum.
www.weforum.org/gcr.

The Global Competitiveness Index 2014-2015 rankings, World Economic Forum.
www.weforum.org/gcr.

The Global Competitiveness Index 2015-2016 rankings, World Economic Forum.
www.weforum.org/gcr.

The Global Competitiveness Index 2016-2017 rankings, World Economic Forum.
www.weforum.org/gcr.

The Global Competitiveness Index 2017-2018 rankings, World Economic Forum.
www.weforum.org/gcr.

The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO),
EFA Global Education Monitoring Report 2016.

The United Nations Development Programme. **Human Development Report 2015
Work for Human Development.** Canada. The Lowe-Martin Group. 2015.

The United Nations Development Programme. **Human Development Report 2016
Human Development for everyone.** Canada. The Lowe-Martin Group.
2016.

TIMSS Highlights from the Primary Grades, **IEA Third International Mathematics
and Science Study.** จากเว็บไซต์ [https://timssandpirls.bc.edu/timss1995i/
TIMSSPDF/P1HiLite.pdf](https://timssandpirls.bc.edu/timss1995i/TIMSSPDF/P1HiLite.pdf)

Website จากการจัดอันดับในวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560

www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/Annual_Conference/.../...Article02.pdf, **ประชากรไทยใน
อนาคต.** โดยปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์ และปราโมทย์ ปราสาทกุล สืบค้น ณ วันที่ 20 มิถุนายน
2560.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **แนวโน้มโลก 2050 (ตอนที่ 7) : NITE แรงงานของโลกอนาคต**
[http://www.kriengsak.com/Global%20Trends%202050%20%287%
29%20%3A%20NITE%20workforce](http://www.kriengsak.com/Global%20Trends%202050%20%287%29%20%3A%20NITE%20workforce)

תוכן פורט

ตารางสถิติ

สัญลักษณ์ที่พบในตารางสถิติ

ไม่มีรายละเอียดของข้อมูล (No data available)	...
ส่วนประมาณการโดยประเทศผู้ให้ข้อมูล (National estimation)	*
ค่าประมาณการโดยสถาบันสถิติของยูเนสโก (UIS estimation)	**
ข้อมูลของปีที่อ้างอิง หรือปีล่าสุด	(P)
ข้อมูลนี้อ้างอิงถึงปีการศึกษาหรือปีงบประมาณ (ระยะเวลา) n ปี หรือระยะเวลาหลังปีที่อ้างอิง	+n
ข้อมูลนี้อ้างอิงถึงปีการศึกษาหรือปีงบประมาณ (ระยะเวลา) n ปี หรือระยะเวลาก่อนปีที่อ้างอิง	-n

ตาราง 1 ระบบการศึกษา: อายุแรกเข้า และจำนวนปีที่เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี พ.ศ. 2557

ประเทศ	ก่อนประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		การศึกษาภาคบังคับ			การศึกษา ขั้นพื้นฐาน (จำนวนปี)
	อายุ เริ่มต้น	จำนวน ปี	อายุ เริ่มต้น	จำนวน ปี	อายุ เริ่มต้น	จำนวน ปี	อายุ เริ่มต้น	อายุ สุดท้าย	จำนวน ปี	
ไทย	3	...	6	6	12	6	6	15	9	12
บรูไน	3	1	6	6	12	7	6	15	9	13
กัมพูชา	3	...	6	6	12	3	9
จีน	3	...	6	6	12	3	6	15	9	9
อินโดนีเซีย	5	...	7	6	13	3	6	15	9	9
ญี่ปุ่น	3	...	6	6	12	3	6	16	10	9
ลาว	3	...	6	5	11	6	15	9	...
มาเลเซีย	4	...	6	12	...	6	12	6	...
พม่า	3	...	5	5	10	5	9	5	...
ฟิลิปปินส์	5	1	6	6	12	6	6	14	9	12
เกาหลีใต้	3	...	6	6	12	3	6	16	10	9
สิงคโปร์	3	...	6	6	12	6	15	9	...
เวียดนาม	3	...	6	5	11	6	15	9	...
ออสเตรเลีย	4	1	5	7	12	6	5	17	12	13
นิวซีแลนด์	3	...	5	6	11	7	6	16	11	13
อินเดีย	3	...	6	5	6	15	9	...

ที่มา: Table 1,2,3,4 Global Education monitoring Report 2016, UIS 2016.

ตาราง 2 อัตราการเข้าเรียนของประชากรอย่างหยาบ (GER) อัตราการเข้าเรียนสุทธิ (NER) จำแนกตามระดับการศึกษา ปี พ.ศ. 2557

ประเทศ	ก่อนประถมศึกษา		ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา ตอนต้น	มัธยมศึกษา ตอนปลาย	รวม มัธยมศึกษา	อุดมศึกษา
	GER	NER	GER	NER	GER	GER	GER	GER
ไทย	73	96	104	92	86	53
บรูไน	74	100	107	...	98	86	99	32
กัมพูชา	18	33	116	95	83
จีน	82	...	104	94	39
อินโดนีเซีย	58	99	106	93	86	70	82	31
ญี่ปุ่น	90	96	102	100	100	97	102	62
ลาว	30	50	116	95	79	50	57	17
มาเลเซีย	99	96	107	95	90	55	79	30
พม่า	23	23	100	95	56	39	51	14
ฟิลิปปินส์	117	97	96	80	88	36
เกาหลี	92	99	99	96	99	94	98	95
สิงคโปร์
เวียดนาม	81	95	109	98	30
อินเดีย	10	...	111	98	85	52	69	24
ออสเตรเลีย	...	80	...	97	99	91	...	87
นิวซีแลนด์	92	93	99	98	99	96	117	81
ค่าเฉลี่ยของภูมิภาค (Regional Averages)**								
ตะวันออกและเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	76	79	105	96	91	77	88	39
เอเชียใต้	18	...	109	94	80	50	65	23
แปซิฟิก	98	76	108	94	98	66	101	62
โลก	44	67	105	91	84	63	75	34

ที่มา : Table 2,3,4,5 Global Education Report 2016, UIS 2016.

ตาราง 3 ร้อยละของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ไปศึกษาต่างประเทศ (Outbound mobile students) และนักศึกษาต่างประเทศที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย (Inbound mobile students) พ.ศ. 2557

ประเทศ	ร้อยละของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา			
	เข้ามาศึกษาในประเทศไทย (Inbound Mobile Students)		ไปศึกษาต่างประเทศ (Outbound Mobile Students)	
	จำนวน (000)	ร้อยละ	จำนวน (000)	ร้อยละ
ไทย	12	0.5	25.5	1.1
บรูไน	0.4	3.2	3.4	38.3
กัมพูชา	4.2	...
จีน	108	0.3	712.2	2.1
อินโดนีเซีย	7	0.1	39.1	0.6
ญี่ปุ่น	136	3.5	32.3	0.8
ลาว	0.5	0.4	5	3.6
มาเลเซีย	36	4.1	56.3	5
พม่า	0.1	0	6.4	...
ฟิลิปปินส์	11.5	0.3
เกาหลีใต้	56	1.7	116.9	3.5
สิงคโปร์	49	19.2	22.6	8.8
เวียดนาม	3	0.1	53.5	2.42
ออสเตรเลีย	266	...	11.7	0.8
นิวซีแลนด์	49	18.7	5.4	2.1
อินเดีย	34	0.1	181.9	0.6
ค่าเฉลี่ยของภูมิภาค (Regional Averages)**				
ตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	591	1.0	1,264	2.1
เอเชียใต้	38	0.1	359	1.0
แปซิฟิก	299	17.8	33	1.9
โลก	4,056	2	3,545	1.8

ที่มา : Table 12 Global Education Report 2016, UIS 2016.

ตาราง 4 ข้อมูลด้านประชากร

ประเทศ	อันดับการ พัฒนามนุษย์ (HDI)	ปีการศึกษา เฉลี่ย	ร้อยละของ ประชากร ในเขตเมือง	อัตรา การพึ่งพิง	ร้อยละของ ประชากร เสี่ยงยากจน	ร้อยละของ ประชากร ยากจนมาก
	2015	2015	2015	2015	2016	2016
ไทย	87	7.9	50.4	39.3	4.4	0.1
มาเลเซีย	59	10.1	74.1	43.6	0	0
ฟิลิปปินส์	116	9.3	44.4	57.5	8.4	4.2
อินโดนีเซีย	113	7.9	53.7	48.9	8.1	1.1
สิงคโปร์	5	11.6	100	37.5	0	0
บรูไน	30	9	77.2	38	0	0
กัมพูชา	143	4.7	20.7	55.6	21.6	11.1
ลาว	138	5.2	38.6	62.8	18.5	18.8
พม่า	145	4.7	34.1	49.1	...	0
เวียดนาม	115	8	33.6	42.5	4.3	0.6
จีน	90	7.6	55.6	32.8	22.7	1
เกาหลี	18	12.2	85.2	37.2
ญี่ปุ่น	17	12.5	93.5	64.4
อินเดีย	131	6.3	32.7	52.5	18.2	27.8
ออสเตรเลีย	2	13.2	89.4	50.9
นิวซีแลนด์	13	12.5	86.3	54

ที่มา : Human Development Report 2016, UNDP

ตาราง 5 ความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของประเทศในกลุ่มอาเซียน+6

ประเทศ	2017-2018		2016-2017		2015-2016		2014-2015		2013-2014		2012-2013	
	Rank of 137	Value	Rank of 138	Value	Rank of 140	Value	Rank of 144	Value	Rank of 148	Value	Rank of 144	Value
ไทย	32	4.7	34	4.6	32	4.6	31	4.7	37	4.5	38	4.5
สิงคโปร์	3	5.7	2	5.7	2	5.7	2	5.6	2	5.6	2	5.7
กัมพูชา	94	3.9	89	4	90	3.9	95	3.9	88	4	85	4
เวียดนาม	55	4.4	60	4.3	56	4.3	68	4.2	70	4.2	75	4.1
ลาว	98	3.9	93	3.9	83	4	93	3.9	81	4.1
มาเลเซีย	23	5.2	25	5.2	18	5.2	20	5.2	24	5	25	5.1
อินโดนีเซีย	36	4.7	41	4.5	37	4.5	34	4.6	38	4.5	50	4.4
ฟิลิปปินส์	56	4.4	57	4.4	47	4.4	52	4.4	59	4.3	65	4.2
พม่า	131	3.3	134	3.2	139	3.2
บรูไน	46	4.5	58	4.3	26	4.9	28	4.9
จีน	28	5	28	4.9	28	4.9	29	4.8	29	4.8
ญี่ปุ่น	8	5.5	6	5.5	6	5.5	9	5.4	10	5.4
เกาหลี	26	5	26	5	26	5	25	5	19	5.1
ออสเตรเลีย	22	5.2	21	5.1	22	5.1	21	5.1	20	5.1
นิวซีแลนด์	13	5.3	16	5.3	17	5.2	18	5.1	23	5.1
อินเดีย	39	4.5	55	4.3	71	4.2	60	4.3	59	4.3

ที่มา: World Economic Forum 2017-2018

ตาราง 6 อัตราเด็กที่อยู่นอกโรงเรียน (Out of School Children) พ.ศ. 2557

ประเทศ	การศึกษาภาคบังคับ (ช่วงอายุ)	เด็กที่อยู่นอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา	
		จำนวน (000)	(%)
ไทย	6-14	380	8
บรูไน
กัมพูชา	...	97	5
จีน	6-14
อินโดนีเซีย	7-15	2,008	7
ญี่ปุ่น	6-15	3	0
ลาว	6-14	36	5
มาเลเซีย	6-11	169	5
พม่า	5-9	284	5
ฟิลิปปินส์	6-12	402	3
เกาหลีใต้	6-15	104	4
สิงคโปร์	7-14
เวียดนาม	6-14	127	2
ออสเตรเลีย	5-15	51	3
นิวซีแลนด์	5-16	5	2
อินเดีย	6-14	2,886	2
ค่าเฉลี่ยของภูมิภาค (Regional Averages)**			
เอเชียตะวันออก		2922	3
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้		3325	5
เอเชียใต้		11367	6
แปซิฟิก		241	6
โลก		60,901	9

ที่มา: Table 2,3 Global Education Monitoring Report. 2016, UIS, 2016

** ประมาณการโดย UIS

ตาราง 7 ร้อยละของงบประมาณทางการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) และค่าใช้จ่ายทางการศึกษาของภาครัฐรายหัวต่อปี (หน่วย : PPP\$) ปีงบประมาณ 2557

ประเทศ	งบประมาณต่อ GDP	งบประมาณคิดเป็นร้อยละ	ค่าใช้จ่ายรายหัว (PPP\$)		
			ประถมศึกษา (ISCED 1)	มัธยมศึกษา (ISCED 2-3)	อุดมศึกษา (ISCED 5-6)
ไทย	4.1	18.9	3,564	2,751	2,778
บรูไน	3.8	10	...	8,320	40376
กัมพูชา	2	9.9	208
จีน
อินโดนีเซีย	3.3	17.5	1,273	1,032	2,025
ญี่ปุ่น	3.8	9.3	8514	9,137	8,977
ลาว	4.2	15.4
มาเลเซีย	6.1	21.5	4,055	5,391	13,231
พม่า
ฟิลิปปินส์
เกาหลีใต้	4.6	...	7,963	7,609	4,140
สิงคโปร์	2.9	19.9	17,213
เวียดนาม	6.3	21.4	1,207	...	2,093
ออสเตรเลีย	5.3	14	8,142	7,321	9,851
นิวซีแลนด์	6.4	17.8	6,120	7,467	9,167
อินเดีย	3.8	14.1	443	740	2,563

ที่มา: Table 14 Global Education Monitoring Report 2016, UIS 2016

ตาราง 8 ร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงระดับคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ โครงการ TIMSS 2015, 2011 และ 1995

ประเทศ	TIMSS 2015		TIMSS 2011		TIMSS 1995	
	คะแนนเฉลี่ย ม.2		คะแนนเฉลี่ย ป.4		คะแนนเฉลี่ย ป.4	
	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์
ไทย	431	456	462	472	490	473
สิงคโปร์	621	597	606	583	625	547
เกาหลีใต้	606	571	605	587	611	597
จีน-ไทเป	599	569	591	552
ฮ่องกง	594	556	602	535	587	533
ญี่ปุ่น	586	546	585	559	597	574
ออสเตรเลีย	505	513	516	516	546	562
นิวซีแลนด์	493	512	490	497	499	531
มาเลเซีย	465	471

ที่มา IEA TIMSS 2015, 2011 1995

ตาราง 9 อัตราการว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษา พ.ศ.2558-2559

ระดับการศึกษา	2558		2559	
	จำนวน (แสนคน)	ร้อยละ	จำนวน (แสนคน)	ร้อยละ
อุดมศึกษา	1.79	2.2	1.3	1.5
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0.89	1.4	0.68	1.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	0.63	1.0	0.51	0.8
ประถมศึกษา	0.42	0.85	0.46	0.5
ไม่มีการศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษา	0.17	0.2	0.27	0.3

ที่มา สรุปผลการสำรวจภาวะการมีงานของประชากร (มิถุนายน 2559) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตาราง 10 แสดงคะแนน ผลการประเมินด้านทักษะการอ่าน ทักษะด้านคณิตศาสตร์ และทักษะด้านวิทยาศาสตร์จาก PISA 2000 ถึง PISA 2015

ลำดับ	ประเทศ	ทักษะการอ่าน					ทักษะด้านคณิตศาสตร์					ทักษะด้านวิทยาศาสตร์					
		ปี ค.ศ.					ปี ค.ศ.					ปี ค.ศ.					
		2000	2003	2006	2009	2012	2015	2000	2003	2006	2009	2012	2015	2000	2003	2006	2009
1	สิงคโปร์	-	-	526	542	535	-	-	562	573	564	-	-	542	551	556	
2	ฮ่องกง	525	510	536	545	527	560	550	547	555	548	541	539	542	549	523	
3	เกาหลี	525	534	556	539	517	547	542	547	546	524	552	538	522	538	516	
4	ญี่ปุ่น	522	498	498	520	516	557	534	523	539	532	550	548	531	539	538	
5	นิวซีแลนด์	529	522	521	521	509	537	523	522	532	495	528	521	530	532	513	
6	ออสเตรเลีย	528	525	513	515	503	533	524	520	514	494	528	525	527	527	503	
7	ไต้หวัน	-	-	496	495	497	-	-	549	543	542	-	-	532	520	532	
8	จีน (B-S-J-G)	-	-	-	556	493	-	-	-	600	531	-	-	-	575	518	
9	เวียดนาม	-	-	-	-	487	-	-	-	511	495	-	-	-	-	525	
10	มาเลเซีย	-	-	-	-	431	-	-	-	421	446	-	-	-	-	443	
11	ไทย	431	420	417	421	409	432	417	417	419	415	436	429	421	425	421	
12	อินโดนีเซีย	371	382	393	402	397	367	360	391	371	386	393	395	393	383	403	
	OECD average	492	494	492	493	493	498	500	498	496	490	500	500	500	501	493	

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I): EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION , OECD, 2016

ตาราง 11 แสดงร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางการอ่าน ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015

ประเทศ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับสมรรถนะทางการอ่าน PISA 2015 (%)						
		ต่ำกว่าระดับ 1 (262.04-334.75)	ระดับ 1 (334.75 -407.47)	ระดับ 2 (407.47-840.18)	ระดับ 3 (480.18-552.89)	ระดับ 4 (552.89-625.61)	ระดับ 5 (625.61 - 698.32)	ระดับ 6 มากกว่า 698.32
แคนาดา	527	2.1	8.2	19	29.7	26.6	11.6	2.4
ฟินแลนด์	526	2.6	7.8	17.6	29.7	27.9	11.7	2
ไอซ์แลนด์	521	1.7	8.3	21	31.8	26.4	9.4	1.3
เอสโตเนีย	519	2.1	8.4	21.6	31.4	25.4	9.7	1.4
เกาหลี	517	3.4	9.5	19.3	28.9	25.5	10.8	1.9
ญี่ปุ่น	516	3	9.2	19.8	30.5	26	9.5	1.3
นิวซีแลนด์	509	4.8	11.5	20.6	26.5	22	11	2.6
เยอรมัน	509	4.1	11.2	21	27.6	23.5	9.7	1.9
ออสเตรเลีย	503	4.8	12	21.4	27.5	22	9	2
เนเธอร์แลนด์	503	4.4	12.6	21.8	26.6	22.7	9.5	1.4
เดนมาร์ก	500	3.3	11.2	24.1	32.4	22	5.9	0.6
ฝรั่งเศส	499	2.6	7.8	17.6	29.7	27.9	11.7	2
สหราชอาณาจักร	498	4	13.1	24.3	28.4	20.3	7.7	1.5
สหรัฐอเมริกา	500	4.8	13	22.9	28	20.5	8.2	1.4
ค่าเฉลี่ย OECD	493	5.2	13.6	23.2	27.9	20.5	7.2	1.1
ประเทศรวมโครงการ								
สิงคโปร์	535	2.5	8.3	16.9	26.2	27.4	14.7	3.6
ฮ่องกง	527	2	7	18.1	32.1	29	10.4	1.1
มาเก๊า	509	2.1	9.3	23.1	34.2	24.4	6.2	0.5
จีน 4 มณฑล	494	6.2	13.5	20.9	25.4	20.9	9.1	1.8
เวียดนาม	487	1.7	12.1	32.5	35.2	15.8	2.5	0.1
มาเลเซีย	431	10.3	24.5	34.2	23.2	5	0.4	0
ไทย	409	15.1	32.1	31.1	15	37	0.3	0
อินโดนีเซีย	397	16.8	34.8	30.9	11.7	1.9	0.1	0

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

ตาราง 12 แสดงร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015

ประเทศ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับสมรรถนะทางคณิตศาสตร์ PISA 2015 (%)						
		ต่ำกว่าระดับ 1 (ต่ำกว่า357.77)	ระดับ 1 (357.77-420.07)	ระดับ 2 (407.47-840.18)	ระดับ 3 (480.18-552.89)	ระดับ 4 (552.89-625.61)	ระดับ 5 (625.61 - 698.32)	ระดับ 6 มากกว่า 698.32
ญี่ปุ่น	532	2.9	7.8	17.2	25.8	25.9	15	5.3
เกาหลี	524	5.4	10	17.2	23.7	22.7	14.3	6.6
เอสโตเนีย	520	2.2	9	21.5	28.9	24.2	11.3	2.9
แคนาดา	516	3.8	10.5	20.4	27.1	23	11.4	3.7
เนเธอร์แลนด์	512	5.2	11.5	19.8	24.9	23	12.3	3.2
ฟินแลนด์	511	3.6	10	21.8	29.3	23.7	9.3	2.2
เดนมาร์ก	511	3.1	10.5	21.9	29.5	23.4	9.8	1.9
เยอรมัน	506	5.1	12.1	21.8	26.8	21.2	10.1	2.9
ไอร์แลนด์	504	3.5	11.5	24.1	30	21.2	8.3	1.5
นิวซีแลนด์	495	7.1	14.6	22.6	25.3	19	8.6	2.8
ออสเตรเลีย	494	7.6	14.4	22.6	25.4	18.7	8.6	2.7
ฝรั่งเศส	493	8.8	14.7	20.7	23.8	20.6	9.5	1.9
สหราชอาณาจักร	492	7.7	14.1	22.7	26	18.8	8.3	2.3
สหรัฐอเมริกา	470	10.6	18.8	26.2	23.8	14.7	5	0.9
ค่าเฉลี่ย OECD		8.5	14.9	22.5	24.8	18.6	8.4	2.3
ประเทศรวมโครงการ								
สิงคโปร์	564	2	5.5	12.4	20	25.1	21.7	13.1
ฮ่องกง	548	2.5	6.4	13.6	23.4	27.4	18.8	7.7
มาเก๊า	544	1.3	5.3	15.1	27.3	29.1	16.9	5
จีน 4 มณฑล	531	5.8	10	16.3	20.5	21.8	16.6	9
เวียดนาม	495	4.5	14.6	26.4	27	18.2	7.2	2.1
มาเลเซีย	446	13.8	23.7	29.5	21.9	9.1	1.8	0.2
ไทย	415	24.2	29.6	26.1	13.8	4.8	1.2	0.2
อินโดนีเซีย	386	37.9	30.7	19.6	8.4	2.7	0.6	0.1

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I)-EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

ตาราง 13 แสดงร้อยละของนักเรียนประเทศต่างๆ ที่แสดงสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ ระดับ 1 ถึงระดับ 6 โครงการ PISA 2015

ประเทศ	คะแนนเฉลี่ย	ระดับสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์ PISA 2015 (%)						
		ต่ำกว่าระดับ 1 (262.04-334.75)	ระดับ 1 (334.75 -407.47)	ระดับ 2 (407.47-840.18)	ระดับ 3 (480.18-552.89)	ระดับ 4 (552.89-625.61)	ระดับ 5 (625.61 - 698.32)	ระดับ 6 มากกว่า 698.32
ญี่ปุ่น	538	1.7	7.7	18.1	28.2	28.8	12.9	2.4
เอสโตเนีย	534	1.2	7.5	20.1	30.7	26.9	11.6	1.9
ฟินแลนด์	531	2.3	8.9	19.1	29.2	26	11.9	2.4
แคนาดา	528	1.8	9.1	20.2	30.3	26.1	10.4	2
เกาหลี	516	2.9	11.1	21.7	29.2	24	9.2	1.4
นิวซีแลนด์	513	4	13	21.6	26.3	21.8	10.1	2.7
ออสเตรเลีย	510	4.3	12.8	21.6	27.3	22.3	9.2	2
เยอรมัน	509	3.8	12.8	22.7	27.7	22	8.8	1.8
เนเธอร์แลนด์	509	4	14.3	21.8	26.1	22.4	9.5	1.6
สหราชอาณาจักร	509	3.4	13.6	22.6	27.5	21.6	9.1	1.8
ไอร์แลนด์	503	2.7	12.4	26.4	31.1	20.1	6.3	0.8
เดนมาร์ก	502	3	12.5	25.9	31.1	20.2	6.1	0.9
สหรัฐอเมริกา	496	4.3	15.5	25.5	26.6	19.1	7.3	1.2
ฝรั่งเศส	495	5.8	15.3	22	26.5	21.4	7.2	0.8
ค่าเฉลี่ย OECD		4.9	15.7	24.8	27.2	19	6.7	1.1
ประเทศร่วมโครงการ								
สิงคโปร์	556	2	7.5	15.1	23.4	27.7	18.6	5.6
มาเก๊า	529	1.1	6.9	20.6	34.2	28	8.3	0.9
เวียดนาม	525	0.2	5.7	25.3	36.6	23.9	7.1	1.2
ฮ่องกง	523	1.6	7.8	19.7	36.1	27.4	6.9	0.4
จีน 4 มณฑล	518	3.8	11.8	20.7	25.8	23.8	11.5	2.1
มาเลเซีย	443	7.3	25.9	36.4	23.6	5.8	0.6	0
ไทย	421	11.9	33.7	32.2	16	4.6	0.4	0
อินโดนีเซีย	403	14.4	40.4	31.7	10.6	1.6	0.1	0

ที่มา : PISA 2015 RESULTS (VOLUME I):EXCELLENCE AND EQUITY IN EDUCATION ,OECD,2016

ตาราง 14 แสดงร้อยละผู้ใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ ปี 2010 ปี 2014 และปี 2015

ประเทศ	ร้อยละของผู้ใช้อินเทอร์เน็ต			ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง			จำนวนผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่		
	ปี 2010	ปี 2014	ปี 2015	ปี 2010	ปี 2014	ปี 2015	ปี 2010	ปี 2014	ปี 2015
ญี่ปุ่น	78.2	89.1	93.3	26.8	29.8	30.5	87.6	121.4	126.4
เกาหลี	83.7	87.9	89.9	35.5	38.8	40.2	97.7	108.6	109.7
นิวซีแลนด์	80.5	85.5	88.2	25	31	31.5	38.6	92.7	114.2
ฮ่องกง	72	79.9	84.9	30.7	31.4	31.9	38.9	104.5	107
ออสเตรเลีย	76	84	84.6	24.6	27.7	27.9	55.5	112.2	112.9
สิงคโปร์	71	79	82.1	26.4	26.7	26.5	98.4	141.7	142.2
บรูไน	53	68.8	71.2	5.4	7.1	8	5.5	3.8	4.5
มาเลเซีย	56.3	63.7	71.1	7.4	10.1	9	9.1	58.3	89.9
เวียดนาม	30.4	48.3	52.7	4.1	6.5	8.1	7.9	31	39
จีน	34.3	47.9	50.3	9.3	14.4	18.6	3.5	41.8	56
ฟิลิปปินส์	25	39.7	40.7	1.8	2.9	3.4	2.3	28	41.6
ไทย	22.4	34.9	39.3	4.9	8.1	9.2	0	79.9	75.3
อินเดีย	7.5	21	26	0.9	1.2	1.3	0	5.5	9.4
อินโดนีเซีย	10.9	17.1	22	0.9	1.2	1.1	18.6	34.7	42
พม่า	0.3	11.5	21.8	0	0.3	0.3	0	14.9	29.5
กัมพูชา	1.3	14	19	0.2	0.4	0.5	1	31.3	42.8
ลาว	7	14.3	18.2	0.1	0.2	0.5	0.1	6.5	14.2

ที่มา : Measuring Information Society Report 2015-2016, International Telecommunication Union (ITU)

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สมศักดิ์ ตลประสิทธิ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางเรืองรัตน์ วงศ์ปราโมทย์	ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
นายกวิน เสือสกุล	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

พิจารณารายงาน

ดร.สุวัฒน์ เงินฉ่ำ	อดีตรรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาการศึกษา
ดร.วรัญพร แสงนภาพวร	อดีตผู้อำนวยการสำนักนโยบายความร่วมมือกับต่างประเทศ สกศ.
ผศ.ดร.วีระชาติ กิเลนทอง	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อการประเมินและออกแบบนโยบาย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
นางโชติกา วรรณบุรี	ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวการณ์ทางการศึกษา

รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำรายงาน และบรรณาธิการ

นางโชติกา วรรณบุรี	ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สภาวการณ์ทางการศึกษา
นางณิชกมล ดวงมาลัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กลุ่มวิเคราะห์สภาวการณ์ทางการศึกษา
 สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
 99/20 ถนนสุขุทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
 โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2312, 2314
 โทรสาร 0 243 7915
 www.onec.go.th

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
แบบสอบถามการนำเอกสารไปใช้ประโยชน์

สภากรรมการการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. ๒๕๕๙/๒๕๖๐

คำชี้แจง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามเพื่อติดตามการใช้ประโยชน์จากเอกสารของสำนักงานฯ พร้อมทั้งเป็นข้อมูลในการจัดส่งเอกสารให้ท่านในคราวต่อไป

โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไป

สถานภาพผู้ตอบ

☐ ผู้บริหารสถานศึกษา	☐ ครู/อาจารย์ในสถานศึกษา
☐ ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา	☐ ศึกษานิเทศก์
☐ ผู้บริหารหน่วยงานส่วนกลาง	☐ นักวิชาการศึกษา
☐ ผู้บริหารหน่วยงานภาคเอกชน	☐ บรรณารักษ์ห้องสมุด
☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

ตอนที่ ๒ การนำเอกสาร “สภากรรมการการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. ๒๕๕๙/๒๕๖๐” ไปใช้ประโยชน์

๑) ท่านได้รับเอกสารจากช่องทางใด

- การประชุม/สัมมนา สกศ. จัดส่งทางไปรษณีย์ website สำนักงานฯ

๒) ท่านได้นำเอกสารไปใช้ประโยชน์ในด้านใดบ้าง (เลือกได้มากกว่า ๑ ข้อ)

- การจัดทำนโยบายและแผนการศึกษา
 การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 การบริหารจัดการ
 การพัฒนาครู/อาจารย์
 การพัฒนาผู้เรียน
 การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
 การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน
 การวิจัย
 อื่น ๆ (โปรดระบุ)

๓) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลงานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาที่ควรดำเนินการต่อไป

.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

โปรดส่งกลับไปยัง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

๙๙/๒๐ ถนนสุขุมวิท แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

หรือ ทางโทรสาร หมายเลข ๐ ๒๒๔๓ ๗๙๑๕

กรุณาส่ง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
๙๙/๒๐ ถนนสุขุมวิท แขวงดุสิต
เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ติดต่อ

สภากรรมการศึกษาไทยในเวทีโลก พ.ศ. ๒๕๕๙/๒๕๖๐